

Måndagen den 13 juni

Kl. 12.00–17.06

§ 1 Anmälan om ersättare

Tredje vice talmannen anmälde

att *Crister Spets* (SD) skulle tjänstgöra som ersättare för Julia Kronlid (SD) under tiden för hennes ledighet den 14 juni–28 juli och

att *Heidi Karlsson* (SD) skulle tjänstgöra som ersättare för Julia Kronlid (SD) under tiden för hennes ledighet den 29 juli 2016–6 januari 2017.

§ 2 Granskningsbetänkande

Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU20
Granskningsbetänkande
föredrogs.

*Gransknings-
betänkande*

Inledning

Inledning

Anf. 1 ANDREAS NORLÉN (M):

Fru talman! Som ordförande i riksdagens konstitutionsutskott vill jag inleda denna debatt med att konstatera att KU är det utskott som anförtratts värden om våra grundlagar, inklusive de mänskliga och medborgerliga fri- och rättigheter som slås fast där. Jag vill därför inledningsvis uppmärksamma det angrepp på vårt samhälles värdegrund som ägde rum i Orlando i Florida i går.

Den granskning av regeringens arbete som KU har utfört, och som vi nu ska debattera, är en företeelse som vi i denna kammare ser som en självklar, närmast rutinartad, del av vårt svenska demokratiska samhällssystem och som ett naturligt utflöde av demokratiska principer om öppenhet och ansvarsutkrävande.

Idén om en regering som har riksdagens förtroende och en riksdag som är vald av folket är grundläggande för den demokrati som är vår. Andra grundläggande demokratiska principer är rätten att tala och skyldigheten att låta andra komma till tals, rätten att ha en religion men också att avstå, rätten till sitt liv och sin frihet. Tillsammans bygger sådana värderingar en värdegrund för vår stat och vårt samhälle som vi kan samlas kring, oavsett vad vi har för åsikter i andra frågor om religion och filosofi, politik och kultur.

Samtidigt vet vi att det finns människor i vårt land och på andra platser som inte accepterar den här värdegrunden, som inte accepterar demokratin och frihetens principer, utan som tvärtom är beredda att låta det besinningslösa våldet härja för att bekämpa vårt samhälle och vårt sätt att leva. Det senaste exemplet på det såg vi i går i Orlando i Florida.

Det verkar alltmer stå klart att massmordet som drabbade Orlando var ett islamistiskt inspirerat terrordåd – den här gången inte riktat mot slumpvis drabbade personer som råkade vistas på allmän plats utan specifikt riktat mot hbtq-personer. Det påminner oss därmed om att de militanta islamisterna inte enbart hatar västvärlden och allt den står för av frihet, demokrati och religiös mångfald, utan också särskilt hatar hbtq-personer och deras livsstil. I deras värld finns ingen plats för tolerans; i deras värld underkastar man sig eller går under.

När jag har talat om svenska värderingar den senaste tiden har jag särskilt lyft fram att kulturellt eller religiöst motiverat hedersförtryck eller kvinnoförtryck aldrig kan accepteras. Terrordådet i Orlando visar behovet av att än tydligare lyfta fram homofobi i samma kontext. De som dödades i Orlando angreps inte för vilka individer de var, utan för att de tillhörde en viss grupp och bodde i ett visst land.

Sverige är ett land som har kommit långt i arbetet med att värna hbtq-personers mänskliga rättigheter, men vi måste fortsätta att stå upp för de värden som vårt samhälle bygger på och utmana dem som propagerar för intolerans och förtryck. Låt därför sorgen över de liv som förlorats bidra till att ge kraft åt kampen för våra demokratiska värderingar och vår tro på alla människors lika värde.

(Applåder)

Låt mig nu gå över till att närmare kommentera den granskning av regeringen som konstitutionsutskottet har utfört. Och jag ber om ursäkt, fru talman, om jag kommer att överskrida talartiden något.

Konstitutionsutskottet har i över 200 år granskat att regeringen och dess medlemmar i sin ämbetsutövning har följt grundlagarna och andra lagar och regler som styr regeringsarbetet. KU:s granskning är formell. Den handlar inte om ifall en viss åtgärd är politiskt önskvärd eller inte utan om gällande regler har följts när beslutet fattades eller åtgärden vidtogs.

Fru talman! Jag vill meddela att konstitutionsutskottet även detta år har granskat ett antal anmälningar mot regeringen och har sammanställt sina iakttagelser i ett betänkande som härmed redovisas för kammaren.

Årets granskning har avsett 48 anmälningar. Det har sagts att det är osedvanligt många anmälningar, men den beskrivningen bör möjligen nyanseras något. De senaste 20 åren har antalet anmälningar varierat mellan ca 20 och ca 40 per år. År 2005 var antalet anmälningar också 48, och även 2006, 2007 och 2008 inkom över 40 anmälningar.

Dessa 48 anmälningar har i KU blivit 43 ärenden. Två anmälningar har bordlagts till nästa år, och fyra anmälningar har slagits ihop till två ärenden eftersom samma händelser vid ett par tillfällen gav upphov till två anmälningar. Slutligen behandlas två anmälningar inom ramen för samma ärende, eftersom de aktualiserar samma principfråga. Av dessa 48 anmälningar rör 43 nuvarande regering, medan fyra rör den tidigare regeringen och en rör båda regeringarna.

Genom åren har det med jämna mellanrum uppstått en debatt om KU:s påstådda politisering. Vissa år har motsättningarna i utskottet varit stora och lett till ett antal ställningstaganden som partierna inte kunnat bli överens om. Förra årets KU-granskning var historisk, eftersom KU var enigt över alla parti- och blockgränser om sina slutsatser. Det fanns två reservationer från ett parti, men i övriga ärenden var alla helt överens. Allianspartierna och regeringspartierna kunde enas i samtliga frågor. Så enigt hade KU inte varit under de senaste 20 åren, och jag gick översiktligt igenom ställningstaganden ytterligare tio år bakåt, så jag kan med rätt stor säkerhet säga att KU inte hade varit så enigt i en vårgranskning på 30 år.

Jag är därför, fru talman, glad och stolt över att kunna meddela kamraren att KU har lyckats igen. Även i år har KU kunnat enas om sina ställningstaganden över parti- och blockgränser i en omfattning som är unik, bortsett från förra årets betänkande. Återigen är regeringspartierna och allianspartierna överens om alla ställningstaganden. Alla partier är överens om samtliga ärenden där kritiska påpekanden framförs. Det finns några reservationer från V respektive SD som handlar om att dessa partier hade velat gå längre i kritiken i några ärenden, men det förtar inte bilden av att KU åter i hög grad har lyckats sätta juridiska och konstitutionella principer före snäv partipolitik.

Det har ett stort värde att KU har kunnat enas, och det är tydligt att denna enighet har uppskattats av många i den allmänna debatten. Jag vill därför, i egenskap av konstitutionsutskottets ordförande, framföra ett varmt tack till alla utskottets ledamöter för att denna enighet har kunnat uppnås. Jag vänder mig särskilt till utskottets vice ordförande, Björn von Sydow, som på ett påtagligt sätt har bidragit till den konstruktiva anda som präglat utskottets arbete.

Jag vill även rikta ett stort tack till konstitutionsutskottets utmärkta kansli under ledning av kanslichef Peder Nielsen. Kansliet är en ovärderlig hjälp för utskottet, inte minst när det gäller att komma fram till ställningstaganden som ger uttryck för utskottets åsikter på det nyanserade sätt som krävs för att enighet ska kunna uppnås.

Låt mig, med detta sagt, göra några ytterligare reflektioner. När vi i KU efter omfattande arbete och många timmars diskussioner har blivit överens om våra ställningstaganden, våra texter, är det viktigt att vi också ägnar oss åt eftervård av våra överenskommelser. Med det menar jag att vi från alla partiers sida bör vara nyanserade i våra beskrivningar av vad ställningstagandena innebär. Oppositionspartierna har ett ansvar för att inte blåsa upp små misstag till stora katastrofer, och regeringspartierna har ett ansvar för att inte förringa det som är tydlig kritik.

En fråga som har fått viss betydelse i efterspelet till både fjolårets och årets granskning är användningen av ordet ”kritik” i KU:s ställningstaganden. Låt mig därför påminna om att den frågan behandlades i rapporten *Konstitutionella kontrollfunktioner*, som KU publicerade 2009. Rapporten var resultatet av diskussioner i en arbetsgrupp inom KU med representanter från samtliga partier.

En av frågeställningarna var om KU skulle använda fasta uttryck eller en betygsskala för att ange kritik av olika styrka, till exempel statsrådet förtjänar kritik, förtjänar viss kritik, förtjänar allvarlig kritik, kan inte undgå kritik och så vidare. Svaret blev nej. KU gjorde i stället bedömningen att det inte skulle finnas fasta uttryck utan att varje bedömning skulle tala

för sig själv. Det ger ”möjlighet för ledamöterna att enas om bedömningar som innebär kritiska omdömen om något som förekommit i regeringsarbetet”. Tanken är att ”låta det som därvid anförs tala för allvaret i en anmärkning från utskottet”.

KU beskriver alltså vad som hänt och varför det var fel, men man anger inte på en skala hur fel regeringen har agerat. Det ansågs att en ordning med fasta betygssteg skulle kunna göra det svårare att enas i utskottet, och att det var viktigare att KU gjorde brett förankrade uttalanden som kunde ge vägledning för framtiden än att det blev helt tydligt exakt hur kritiskt KU var mot en viss minister.

Det står i rapporten att det inte finns något förbud mot att använda ordet ”kritik”, men genom det uttalandet framgår samtidigt att användningen av ordet ”kritik” inte är en nödvändig förutsättning för att uttrycka kritiska omdömen. Kritiska omdömen och påpekanden om felaktigheter och brister kan alltså uttryckas på olika sätt, med eller utan ordet ”kritik”. Om man hävdar att KU enbart framför kritiska påpekanden i de fall där ordet ”kritik” förekommer uttalar man sig alltså i strid med det som KU var överens om 2009.

Självklart kan det ibland uppstå diskussioner om hur KU:s ställningstaganden egentligen ska tolkas. Hur kritiskt är KU i ett visst fall? Får en viss minister vad som i media kallas en prick eller inte? Det jag vill framhålla här i dag är att det i den diskussionen är viktigt att vi KU-ledamöter har ett grundläggande samförstånd om ungefär hur vi ska se på KU:s sätt att uttrycka sig, även om det uppstår oenighet om tolkningen i ett enskilt fall.

Låt mig också kommentera en annan sak som sagts apropå årets granskning, nämligen att det i år inte finns något ärende av samma dignitet som Saudiärendet 2013 eller Nuonärendet 2014.

Det är alltid svårt att jämföra olika granskningsärenden eftersom de skiljer sig åt på många sätt. Om man ska jämföra och försöka rangordna ärenden ur ett KU-perspektiv är dock min utgångspunkt att det är ärendenas konstitutionella allvar och relevans som bör vara avgörande.

Både Saudiärendet och Nuonärendet var betydligt mer uppmärksammade i media än något av ärendena i årets granskning. Saudiärendet hade stor politisk sprängkraft eftersom det handlade om försvarsmateriel och dessutom om Sveriges samarbete med ett mycket kontroversiellt land. Nuonärendet hade stor politisk sprängkraft eftersom det rörde mycket stora värden. Det som vid köpet troddes vara en bra affär hade, till följd av fallande energipriser, då visat sig leda till avskrivningar hos Vattenfall på tiotals miljarder kronor.

Saudiärendet visade sig dock vara konstitutionellt betydligt mindre intressant än man först kunde tro. KU kom enhälligt fram till att det inte fanns något stöd för att påstå att regeringen varit delaktig i eller godkänt bildandet av det så kallade bulvanföretag som stod i fokus för kontroverserna. Regeringen friades alltså från det som var huvudanklagelsen. I stället fick regeringen kritik av ett oenigt KU för att regeringen inte hade följt och styrt myndigheten FOI tillräckligt noga under en viss tidsperiod. KU:s minoritet, till vilken jag då hörde, ansåg att regeringen i själva verket hade styrt och följt FOI tillräckligt väl, och att problemet var att enskilda tjänstemän på lägre nivå inom FOI hade handlat självsvåldigt.

Vad gäller Nuon var KU överens om att Näringsdepartementet hade begått ett formellt handläggningsfel genom att inte på ett korrekt sätt inhämta godkännande från Finansdepartementets budgetavdelning.

Dessa båda ärenden kan man så jämföra med ett ärende i årets granskning: infrastrukturministerns och Näringsdepartementets inblandning i Trafikverkets beslut om driftsstöd till flygplatser. Vi återkommer till det i detalj senare, men ärendet handlar om att infrastrukturministern ansåg att Trafikverkets handläggning av flygplatsbidragen tog för lång tid. Näringsdepartementets tjänstemän tog kontakt med Trafikverket och framförde detta. Trafikverket tog detta som ett starkt önskemål från departementet om omedelbar utbetalning av bidragen och betalade därför ut pengarna minst en månad innan ärendehandläggningen var färdig och i två fall i direkt strid med EU:s statsstödsregler.

Beslut om flygplatsbidrag innebär myndighetsutövning mot enskild. I regeringsformen finns ett absolut förbud mot ministerstyre, alltså inblandning i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild. Detta är, som jag ser det, ett av de allvarligaste fall av ministerstyre som vi har sett i KU på bra många år.

Det är som sagt svårt att rangordna olika ärenden. Min uppfattning är dock att flygplatsärendet innehåller allvarligare och tydligare avsteg av regeringen från vårt konstitutionella regelverk än vad Saudiärendet och Nuonärendet gör, trots att de båda sistnämnda var betydligt mer uppmärksammade i den allmänna debatten.

KU gör i årets granskning kritiska påpekanden i ganska många ärenden. KU har som sagt ingen betygsskala, men jag vill ändå försöka mig på att gruppera de ärenden där KU gör påpekanden utifrån ett slags trappstegsmodell med tre steg.

På det översta trappsteget finns ärenden där KU direkt åberopar regeringsformen och menar att regeringens agerande kommer i konflikt med regeringsformen eller dess syfte. Det handlar om ett ärende där regeringen borde ha samrått med Utrikesnämnden om uppsägningen av det beryktade Saudiavtalet. Det handlar om det jag nyss nämnde – driftsstöd till flygplatser. Det handlar om att Sjöfartsverket köpte helikoptrar innan riksdagen hade fattat budgetbeslut och att regeringen borde ha haft koll på det. Det handlar om flera ärenden om domstolarnas och myndigheternas självständighet. Det finns också två ärenden där EU-nämndens ståndpunkt inte har fullföljts eller respekterats. De är möjligen gränsfall eftersom samråds-skyldigheten regleras i regeringsformen men preciseras i riksdagsordningen. Man kan alltså diskutera om detta är direkt i strid med grundlagen, men det är i varje fall i strid med den ordning som stipuleras i riksdagsordningen.

På det mellersta trappsteget finns ärenden där det har begåtts ett fel, men där det inte handlar om en direkt konflikt med regeringsformen, utan en konflikt med andra normer eller med KU:s praxis. Det handlar om en minister som gjorde ett felaktigt uttalande om innebörden av justeringarna av direktiven till Brommautredningen, om vi får kalla den så. Det handlar om att regeringen borde ha varit tydligare i sin information till riksdagen om biståndsbudgeten och om att informationen borde ha varit tydligare om vad vicesstatsministerposten egentligen innebar. Det handlar om att finansministerns uttalanden om Volkswagens miljöfusk kunde ge en felaktig bild av händelseförloppet. Det handlar om utrikesministerns uttalanden, som

uppenbarligen har missförstått i ett visst sammanhang. Det handlar om att regeringen under flyktingkrisen borde ha hanterat vissa kontakter. Det gäller alltså påpekanden om brister, men utan direkt konflikt med regeringsformen.

På det nedersta trappsteget finns formella handläggningsfel och administrativa problem. Vi pekar på ett fall av brist i diarieföring och ett EU-fall där så kallade annoteringar var mindre utförliga än vad reglerna föreskriver och i ett fall saknades. Vi har också ett fall med långsam expediering av ett beslut om handlingsutlämnande.

Så menar jag att man kan resonera om att det finns olika typer av kritik, och de kan uttryckas på många olika sätt. Jag är glad över att KU har kunnat enas om dessa olika beskrivningar och påpekanden. I dessa olika fall ger KU vägledning om hur ett bra regeringsarbete bör bedrivas. Förhoppningsvis tar regeringen och Regeringskansliet till sig av utskottets kommentarer och vidtar åtgärder för att förbättra arbetet.

Med detta, fru talman, överlämnar KU sitt granskningsbetänkande till riksdagen.

(Applåder)

Anf. 2 BJÖRN VON SYDOW (S):

Fru talman! Den socialdemokratiska riksdagsgruppens bedömning är att det är mycket värdefullt med enighet mellan de partier som bär upp regeringsmakten i Sverige. Det gäller frågan om *hur* regeringsmakten utövas, alltså regeringsärendenas handläggning och statsrådets tjänsteutövning.

Regeringen styr riket, står det i början av regeringsformen. Det är en stark och generell bedömning – en norm i regeringsformen. Det finns två väsentliga balans- eller kontrollinstrument. Vi har Lagrådet, som granskar regeringens tilltänkta förslag dels i form, dels, ibland, i sak i ljuset av rättsordningen i övrigt. Vi har konstitutionsutskottet, som granskar statsråden och regeringsärendenas handläggning i efterhand. Här gäller det i huvudsak att ta fasta på form. Men ibland kommer man in på sak, och det är sällan detta som efterfrågas i grundlagen.

Höstgranskningen har en administrativ karaktär. Vårgranskningen är också delvis administrativ, och ibland kan frågeställningar komma upp i båda. Det är ändå en konstitutionell bedömning av regeringen som konstitutionsutskottet har till uppgift att fullfölja.

Det är en strävan från vår riksdagsgrupp att ha konsensus, och vi hoppas att vi ska kunna fortsätta med det under mandatperioden och måhända på det sättet skapa en praxis.

Det leder dock till att våra bedömningar ibland antingen blir mer nyanserade eller innehåller fler ord än vad som annars kanske hade behövts. Men det är ett pris som jag tycker att man får vara beredd att betala. Orden ska inte vara dunkla, utan det ska vara möjligt att debattera och förstå varandra.

Fru talman! Det svenska statsskicket prövas ju varje gång efter det att väljarna har fällt utslaget om hur riksdagen ska sammansättas, och det är det vi har att ta hand om. Vår bedömning är att den kanske viktigaste prövning som regeringen har utsatts för i styrningen av riket är flyktingkrisen och invandringen. Här har en ökning skett under flera år, från 2013 eller 2014 vill jag minnas, men särskilt under 2015.

I vår granskning har vi trots den stora ansträngningen för hela samhällsorganisationen uppmärksammat förvånansvärt få brister när det gäller styrning och kontroll. I huvudsak har regeringens och myndigheternas arbete fungerat väl när det gäller det som konstitutionsutskottet har att granska. Det finns påpekanden som jag själv sätter stort värde på, nämligen om behovet av att föra minnesanteckningar eller åtminstone loggar när det gäller krishantering. Det är en sak som jag hoppas att Regeringskansliet tar till sig.

Även frågor om regeringens relationer med riksdagen är betydelsefulla. Här finns den formella frågan om hur proposition 2015/16:67 om ökad säkerhet, som innebar krav på identitetskontroll, växte fram. Här ingick remisshantering, lagrådsremiss och insatserna från riksdagen – framför allt justitieutskottet men även trafikutskottet, vill jag minnas – för att genomföra en tillräckligt djup remisshantering.

I det stora hela visade det sig att även regeringens samspel med riksdagen i denna svåra sak har fungerat på de formella punkterna. Jag vill också understryka att det under denna tid växte fram ett långtgående samarbete mellan de flesta av riksdagens partier om hur flyktingpolitiken skulle utformas, i ljuset av att det var ungefär 10 000 individer som sökte asyl varje vecka.

Detta är enligt vår mening den viktigaste prövning en svensk regering har utsatts för på länge, och vi ser fram emot kommande utvärderingar. Men det ter sig väl ändå som att förberedelser och krisorganisation var väl planerade och att insatserna följaktligen också kunde utföras förhållandevis väl.

Fru talman! Man kan naturligtvis som vår ordförande gjorde gruppera anmälningar och hantering i olika kategorier. Det tycker vi skulle vara intressant att resonera vidare om. På det sättet skulle vi kunna möjliggöra ytterligare samtal i utskottet och i kammaren, och även med medierna och allmänheten, kring vad våra synpunkter står för och hur de ska jämföras med varandra.

Om man så att säga börjar nedifrån kan man notera att vi har fått väldigt många anmälningar. Man kan notera att flera av dem, kanske knappt ett trettiotal, egentligen inte leder till någon kommentar från utskottets sida. Det finns också ett antal där man delger en uppfattning, ger råd eller bedömer praxis. Det finns de som gäller administrativa brister. Det kanske inte verkar så betydelsefullt, men när det gäller det som är relaterat till tryckfrihetsförordningen handlar det onekligen om ärendehantering med en grundlagsreglerad bas: offentlighetsprincipen.

Det finns också några ärenden där vi uttalat använder begreppet ”kritik”. Det är då fråga om att ett agerande i ett statsråds tjänsteutövning har bristande samhörighet med regeringsformens formuleringar, skulle jag vilja uttrycka det. Detta gäller de ärenden vi haft att granska vad gäller Trafikverket och Sjöfartsverket samt ett EU-relaterat ärende.

Vi anser att man mycket väl ska kunna använda olika graderingar. Så här direkt tenderar jag nog att säga att något som är viktigt för en eventuell skala är om det skett ett agerande som är tveksamt i förhållande till uttalade föreskrifter i våra grundlagar.

Fru talman! Jag hoppas att vi till nästa år kan lyckas i vår strävan att nå enighet mellan framför allt de regeringsbärande partierna. Jag hoppas också att vi kan gå vidare genom att vara tydligt överens om vad erinringar står för. Dessutom vill jag säga att det vore värdefullt om vi i våra riksdagsgrupper kunde ifrågasätta och varna för vissa av de KU-anmälningar vi får. Visst har varje ledamot en tydlig rätt att inge KU-anmälningar, men goda råd från ledamöter i KU kanske kan vara av värde internt.
(Applåder)

Anf. 3 JONAS MILLARD (SD):

Fru talman! Dagens debatt är säkert en av de största av riksdagsårets debatter och enligt mig faktiskt också en av de viktigaste. Konstitutionsutskottet är, som ni säkert känner till, riksdagens och i förlängningen även svenska folkets kontrollmakt gentemot regeringen.

Vi har en lång historia, som några redan nämnt. Vår existens går tillbaka över 200 år i tiden. Jag vågar mig på att gissa att vi är riksdagens mest kända utskott, åtminstone i den bemärkelsen att det absoluta flertalet känner till att vi finns. Däremot, fru talman, är jag inte lika säker på att så många utanför denna kammare vet exakt vad vi gör i konstitutionsutskottet.

Om vi som i dag sitter här inne skulle lämna våra skrivbord och kontor för en stund och ge oss ut på stan för att fråga dem vi möter om vad deras bild är av oss i konstitutionsutskottet skulle nog de flesta medge att de kände till oss. Några få skulle kanske till och med känna till någon eller några av oss som sitter i detta utskott. Många hade nog även känt till att vår huvudsakliga uppgift är att granska regeringen. Flertalet hade nog instämt i påståendet att konstitutionsutskottet är lite för tandlöst, att vi är lite tråkiga och gammalmodiga.

Min förhoppning är att vi gemensamt, bland annat genom dagens debatt, ska kunna förbättra människors kunskap om oss och vilken vår uppgift egentligen är men också bidra till att människor i mindre utsträckning upplever oss som tandlösa och politiska.

När konstitutionsutskottet väl sätter ned foten och tar ställning, när konstitutionsutskottet pekar med hela handen, när konstitutionsutskottet säger vad som är rätt och vad som är fel – då skapar det en praxis. Det skapar ramar och tydlighet som nuvarande och kommande regeringar har att förhålla sig till.

Vår uppgift är dock enligt mig långt mycket större än att bara rikta kritik mot regeringens formella hantering av olika frågor. Än viktigare är nämligen att coacha och hjälpa regeringen genom att berätta hur den kan bli bättre, så att den inte gör om samma misstag om och om igen. Vi hjälper den helt enkelt att ta lärdom av de misstag den tidigare gjort. Det är först då vi kan bidra till förbättring på riktigt. För mig är detta faktiskt vår viktigaste uppgift.

Fru talman och kära utskottskollegor! I politiken är vi naturligtvis inte överens i alla frågor, och det är oftast just de frågor där vi skiljer oss åt som får mest uppmärksamhet, helt enkelt för att det finns en tydlig skiljelinje.

Att vi är oense om sakpolitik är en naturlig del av det politiska livet, och skulle vi alla vara helt överens hela tiden hade nog den politiska debatten upplevts som rätt tråkig. Våra debatter här och i samhället utanför skulle bli väldigt ointressanta om vi hela tiden var just överens.

Konstitutionsutskottet är dock inte som allt annat i politiken. Visst stämmer det att vi som sitter i detta utskott också är politiker. Visst stämmer det att vi alla i någon mening bevakar våra politiska intressen. Men det stämmer också att vi eftersträvar att nå konsensus, att i slutet av dagen komma överens.

Även om våra möten sker bakom stängda dörrar tror jag mig våga berätta en sak för er som lyssnar i dag. Det är att förhandlingar bakom dessa dörrar ändå varit konstruktiva och att allas åsikter oavsett politiskt parti har behandlats respektfullt.

Vårt arbete kanske inte är helt perfekt. Men vi är ändå, vill jag mena, i någon mening föredömen när det gäller politisk mognad då vi tillsammans kan diskutera och värdera våra åsikter efter vad de i sak handlar om, vilket enligt min upplevelse inte alltid är fallet utanför konstitutionsutskottet.

I några fall går dock även konstitutionsutskottet bet när det gäller att helt komma överens, och i årets stora granskningsbetänkande har Sverigedemokraterna några reservationer som jag och min utskottskollega senare i dag kommer att gå in på närmare i detalj.

Fru talman! Jag vill i detta inledningsanförande avslutningsvis tacka alla mina utskottskollegor för ett konstruktivt arbete. Jag vill också passa på att vara först med att önska er alla en glad sommar.

(Applåder)

Anf. 4 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi har kommit till ett av riksdagens riktiga sommarveckan, nämligen avlämningen av årets granskningsbetänkande från konstitutionsutskottet till riksdagen. Som flera har varit inne på är det en väldigt diger lunta som vi lämnar över. Det är många timmars intensivt arbete som ligger bakom det faktum att KU i de allra flesta fallen avlämnar eniga skrivningar.

Det är också så, precis som flera har varit inne på, att regeringspartierna och allianspartierna är helt eniga i hela betänkandet. Det är något som flera av oss och även jag är mycket stolta över. Men med det sagt finns det också väldigt många skrivningar där vi inte i alla lägen är helt eniga om det som skrivs är så väldigt allvarligt eller inte. Så måste det kanske ändå få lov att vara. Enigheten finns i texterna, även om vi förhoppningsvis är överens om bedömningarna i de flesta av fallen.

Förra året när vi hade debatten var kontentan att det var väldigt många granskningsärenden. Det var 30 ärenden. Men det kanske inte var så ovanligt många, eftersom det ändå var första året som en ny regering satt. I år är det 48 ärenden varav 3 berör regeringens krishantering i slutet av förra året när det gäller migration. Enbart i detta ärende har vi fått något som närmar sig en halvmeter med handlingar från regeringen som underlag. Dessa handlingar har sammanställts på ett förtjänstfullt sätt av vårt eminenta kansli till ca 100 sidor text i årets betänkande, som totalt sett har över 500 sidor. Det sammanfattas med att regeringen trots allt på det stora hela har skött sin krishantering.

Det finns väldigt många synpunkter och ganska långa texter i våra bedömningar. Den absolut övervägande delen handlar just om att regeringen har skött sig, eller att utskottet i varje fall inte har något att invända, eller att det formellt sett inte finns något att invända, mot regeringens hantering. Det finns en rad synpunkter och kommentarer av revisionskaraktär, som jag bedömer det. Det är punkter som handlar om att man kan kommunicera bättre och så vidare.

Sedan finns det ärenden där vi från KU:s sida har något mer bitska kommentarer. Det handlar alldeles särskilt om enskilda ministrar som har kommenterat icke lagakraftvunna domar eller myndighetsutövning. Här påpekar vi vikten av att politiken inte ger sig in i domslutsprocessen utan att det finns en tydlig självständighet för domstolarna. I flera av fallen visar vi också på att vi har förståelse för att det finns ett medieintresse. Men vi säger att man trots detta bör avhålla sig från att kommentera i rättsprocesser då det i vårt system ska finnas en total självständighet för rättssystemet.

I tre ärenden använder vi oss av formuleringen ”kan inte undgå kritik”, vilket väl i detta betänkande ändå får ses som den formulering som är den skarpaste. Det gäller dels Anders Ygeman för hans uttalande om Frontex som inte var i linje med det mandat som förankrats i EU-nämnden, dels Anna Johansson för hanteringen när Trafikverket skulle betala ut pengar till flygplatser och dels förra infrastrukturministern Catharina Elmsäter-Svärd för den uppmärksammade hanteringen då Sjöfartsverket köpte helikoptrar innan riksdagen fattat beslut om budgeten. Jag kommer att återkomma till särskilt de två sista av dessa ärenden senare i debatten under vissa frågor under rubriken ”Regeringens ansvar för förvaltningen”.

Det har också varit ett stort antal anmälningar som i större utsträckning berör institutioner än egentligen enskilda ministrar. Det har kanske varit mest påtagligt då det har gällt det stora antalet anmälningar på EU-området. De frågor som har belysts där har exempelvis gällt EU-nämndens ledamöter och deras möjligheter att kunna hänga med och förstå underlagen på möten då de har haft mycket kort tid på sig att förbereda sig. Ibland kan de få material på franska, och det har inte alltid varit entydigt vilka underlag som använts. I samband med denna granskning har KU därför enats om att det vore bra med en parlamentarisk utredning för att se över arbetet med EU-frågor i riksdagen.

En närliggande fråga som berör institutioner handlar om när regeringen kallar in Utrikesnämnden. Det var en fråga som vi i KU tittade särskilt på i höstas under den administrativa granskningen. Vi konstaterade då att det ser ut som att Utrikesnämnden kallats in något färre gånger sedan Sverige gick med i EU och att många av de europeiska frågorna i stället lyfts upp på EU-nämnden.

I årets vårgranskning har vi tre ärenden som berör regeringens inkallande av Utrikesnämnden. Det har inte varit helt enkelt att bedöma när regeringen bör använda sig av detta mycket speciella organ där kungen är närvarande och man kan ålägga de inkallade väldigt strikt sekretess. Vi har dock gjort ett försök i dessa tre fall som handlar om när regeringen bröt avtalet med Saudiarabien, när regeringen gav stöd till Frankrike efter terrorattentaten och när regeringen ingick värdlandsavtalet 2014. Dessa skrivningar har verkligen varit att väga orden på guldväg, och de har inte varit helt enkla.

Till sist vill jag verkligen tacka hela konstitutionsutskottet för ett väldigt omfattande och konstruktivt arbete. Jag vill rikta ett särskilt tack till vår ordförande Andreas Norlén och vice ordförande Björn von Sydow och dessutom ett stort tack till vårt exceptionellt duktiga och kompetenta kansli under ledning av Peder Nielsen som fått jobba osedvanligt hårt under denna vår.

(Applåder)

Anf. 5 PER-INGVAR JOHANSSON (C):

Fru talman! Konstitutionsutskottet har till årets granskning fått ett rekordstort antal anmälningar från riksdagsledamöter mot regeringen och dess statsråd.

Intresset för att anmäla har varit stort, troligen beroende på att förra årets granskning ledde till kritik i olika former i ett stort antal ärenden. Jag kallade det då för nybörjarfel, för det var då en av statsminister Löfven nybildad regering som granskades.

Det vi nu kan konstatera är att antalet ärenden som lett till någon form av kritik av regeringen i år inte minskat. I stället är det en ökning till 48 anmälda ärenden – ett tangerat rekord.

KU har blivit nästan helt enigt om i vilka ärenden regeringen och statsråd förtjänar kritik för sin hantering. Det är naturligtvis bra för konstitutionsutskottets förtroende som en saklig och trovärdig granskare av regeringen. Jag vill framhålla de ansträngningar vår ordförande Andreas Norlén och vår vice ordförande Björn von Sydow gjort för att uppnå denna enighet och det förtroende det naturligtvis ger åt KU:s granskning.

Det var något som inte fanns under förra mandatperioden, då jag också satt i konstitutionsutskottet. Vi granskade då vapensamarbetet med Saudiarabien och Vattenfalls köp av Nuon. Då blev det mer en politisk och inte en konstitutionell granskning, med olika syn på vad som hänt och olika syn på vilka slutsatser som kunde dras.

Av de 48 anmälningarna i år avser 4 den tidigare regeringen Reinfeldt. En av dem har också lett till kritik. Jag återkommer till det.

Både den nuvarande infrastrukturministern Anna Johansson och den tidigare, Catharina Elmsäter-Svärd, får kritik av KU. Som jag ser det är den kritik som riktas mot Anna Johansson mest allvarlig. Hon har genom en av sina politiska tjänstemän på departementet beordrat två andra tjänstemän på departementet att ta kontakt med Trafikverket för att se till att det skedde utbetalningar av ett statsstöd till alla flygplatser, och det skulle ske genast. Det var ett tydligt fall av ministerstyre som dessutom ledde till felaktiga utbetalningar av statsstödet.

Elmsäter-Svärd kritiseras för att inte ha haft tillräcklig kontroll över Sjöfartsverkets köp av helikoptrar. Avtalet som Sjöfartsverket ingick saknade en klausul om att köpet förutsatte ett riksdagsbeslut.

Flera av de här kritikärendena avser uttalanden som statsråd gjort gällande domstolsavgöranden som ännu inte vunnit laga kraft. Inrikesminister Ygeman och sjukvårdsminister Wikström får kritik för sådana uttalanden. Även inrikesministerns uttalande om en åklagares beslut när det gällde skäl för häktning får kritik, liksom hans uttalanden om EU:s gränskontroller.

På det här sättet blir inrikesminister Ygeman i år det av KU mest kritiserade statsrådet när det gäller antalet ärenden som kritiken omfattar. Att

inrikesministern på tv efter vår presskonferens i tisdags om granskningen lovat att i fortsättningen bli försiktigare när det gäller uttalanden om icke lagakraftvunna domar är bra för domstolarnas självständighet. Det är viktigt att han håller det löftet.
(Applåder)

Anf. 6 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Som flera tidigare har berört har vi i år ovanligt många anmälningar att hantera. Det skulle kunna tyda på att det är en regering som har misskött sig. Det skulle också kunna tyda på att vi har ovanligt nitiska riksdagsledamöter eller att vi kanske har någon som har valt att titta lite närmare på ett specifikt område. Många anmälningar betyder alltså inte per automatik att det har varit fler misstag.

Vi kan se att det har varit väldigt många anmälningar gällande till exempel arbetet i EU-nämnden och EU-frågor och ministrarnas sätt att svara upp mot de direktiv och medskick som man har fått från EU-nämnden. Det har varit som ett litet kluster. Vi har nästan fått en extra höstgranskning när det gäller just EU-nämnden. Det är någon ledamot som kanske har ett särskilt intresse av det, och så har man gjort lite extra anmälningar.

Det är det som är så bra med våra granskningsärenden: Vem som vill, alla våra ledamöter i riksdagen, har rätt att anmäla det man tycker behöver granskas extra.

Vi kan alltså tolka det här som att vi har haft ovanligt bra riksdagsledamöter som har tagit sitt ansvar att granska regeringen på största allvar. Det är en annan tolkning än att det skulle vara en särskilt dålig regering. Jag som tillhör ett parti som inte har suttit i regering behöver ju inte heller ta ställning och försvara de mina utan kan bara konstatera att det är många anmälningar.

Vi i Vänsterpartiet delar de övriga partiernas syn i nästan alla ärenden. Vi har två reservationer, och dem kommer jag att beröra lite extra sedan. I det här anförandet kommer jag att säga några övergripande saker om andra delar i detta.

Något som nästan alltid återkommer i våra granskningar är diarieföring, dokumentation och hantering av utlämnande av handlingar. Så är det nu också. Det har till exempel varit brister i diarieföringen i Utbildningsdepartementet. Flera andra delar återkommer också.

Det är ett viktigt uppdrag att sköta diarieföring och dokumentation – dokumentation för att vi ska kunna granska i efterhand, diarieföring för att man faktiskt ska kunna veta vilka handlingar som finns. Det är ju inte mycket värt att kunna få ut handlingar om man inte vet att de existerar.

Det är väldigt viktigt att vi fortsätter att titta på det, för det är saker som kommer igen nästan oavsett vad det är för något som har anmälts. Det dyker upp i våra granskningar, och det är väldigt bra, för det blir också resultat av det. Vi vet att regeringen jobbar extra med de här frågorna, och det gjorde redan den förra regeringen. Man tittar på hur man sköter sin dokumentation; det är viktiga delar.

Vi har haft flera anmälningar där det också har riktats ganska allvarlig kritik gällande Näringsdepartementet och ansvariga ministrars kontakter med berörda myndigheter. Det gäller Sjöfartsverket och Trafikverket. En minister från den förra regeringen, Catharina Elmsäter-Svärd, och Anna Johansson från den här regeringen kan inte undgå kritik.

Även i Nuonärendet, som också har varit uppe i debatten och som gäller den förra regeringen, var Näringsdepartementet ansvarigt departement. Man skulle kunna tolka det som att det finns problem när det gäller hur Näringsdepartementet generellt sköter hanteringen och kommunikationen med sina myndigheter. Det är inte första gången det uttrycks olika syn på om det har varit direkt styrning eller om det bara har varit informationsmöten och så vidare när det har förekommit kontakter mellan regeringen och myndigheterna.

Vi får därför fundera på om vi ska titta lite extra just på styrningen av myndigheter inom detta departement eller något annat. Det återkommer vi i så fall om.

Vi har ett avsnitt som innehåller ganska mycket kritik mot bland annat statsrådet Anders Ygemans uttalanden i medierna. Det är allvarligt att uttala sig om bevisvärdering och domar innan dessa vunnit laga kraft, och det är bra att vi har kunnat enas om att uttala detta.

Det är också bra att vi har sagt att regeringen får agera politiskt. Man får göra överenskommelser mellan partier. De partier som sitter i regeringen får också göra överenskommelser med andra partier. Jag tänker till exempel på decemberöverenskommelsen som vi har tittat på.

Det är också bra att man får uttala sig i den allmänna politiska debatten, men det är väldigt viktigt att man också känner rågången: När är det man uttalar sig som minister och riskerar att styra, och när är det en politisk debatt som man deltar i? Här är det uppenbart att Ygeman ibland har trampat lite snett och uttalat sig om tingsrättsdomar på ett sätt som inte är lämpligt, särskilt inte om man har uppdraget som inrikesminister. Det är bra att ministern också har sett detta och, vad jag har förstått, också håller med oss i den kritik vi har avlämnat.

Jag kommer att återkomma i några avsnitt senare med mer specifika synpunkter på dessa ärenden.
(Applåder)

Anf. 7 MATHIAS SUNDIN (L):

Fru talman! En gång är ingen gång, två gånger är en vana. Nu har vi lyckats få ett enigt utskottsbetänkande, där vi är eniga i vår kritik, för andra gången. Kanske har vi därigenom inlett en vana. Kanske har vi här börjat etablera en praxis för hur KU ska arbeta framöver och verkligen anstränga sig för att komma överens i det granskningsbetänkande vi skriver varje vår.

Jag tror att det är väldigt viktigt att vi kan fortsätta att jobba på detta sätt i KU den här mandatperioden och gärna också under kommande mandatperioder. Det stärker konstitutionsutskottets roll i svensk demokrati, och det är en viktig del i vår demokrati.

Jag tror inte att särskilt många förstår vilken viktig roll överenskommelser spelar i svensk politik. Jag gjorde det definitivt inte innan jag kom in i konstitutionsutskottet, där jag nu har jobbat i två år. Att politiker gör upp har man ju noterat, men många inser inte hur mycket på detaljnivå som faktiskt bara är överenskommelser, praxis, som vi kallar det. Det handlar om ett handslag, en överenskommelse, men inte bara mellan två personer som sitter där vid ett enskilt tillfälle, utan överenskommelsen lever vidare också när politikerna har bytts ut. I konstitutionsutskottet finns det stor respekt för tidigare överenskommelser och beslut. Även sådant

som man själv inte var med och stödde respekterar man ännu flera år senare. Detta är värt att uppmärksamma. Det är bra att KU nu klarar att göra detta i stor enighet. Det gör KU starkare när det gäller hur riksdag och regering ska verka tillsammans i svensk demokrati.

Jag förstår att vårt betänkande inte är någon kioskvältare rent politiskt. Det är inget som väljarna går igång på. På det sättet är det naturligtvis ett otacksamt arbete att göra detta. Som opposition är det naturligtvis rent opinionsmässigt mer frestande att klippa till, men man får väl försöka hålla sig, även om vi alla väl trillar dit då och då.

Det är ingen kioskvältare rent väljarmässigt att jobba på detta sätt. Jag var i Hovmantorp för ungefär ett år sedan i samband med att man uppmärksammade att det var 100 år sedan Karl Staaff hade varit där. Jag talade då om KU och var väldigt entusiastisk över hur fint det fungerade, men det var nog inte så många där som delade min entusiasm. Nu har jag sagt det här i stället och fått det på pränt. Om kommande generationer läser det får de väl göra det.

Arbetet i KU görs inte av sig självt. Jag tycker att alla partier och alla ledamöter och ersättare har bidragit till att KU kan arbeta på det sättet. Man naturligtvis faller den största äran på dem som leder arbetet, vår ordförande Andreas Norlén, vår viceordförande Björn von Sydow och vår kanslichef Peder Nielsen.

När man tittar på arbetet utifrån kan man lätt få intrycket att det bara är politikerna som kommer överens. Så är det naturligtvis. Det är vi som står för beslutet här i dag. Men utan kansliets arbete skulle det förstås inte gå. Kansliet lyckas ofta nå en fin balans i det vi gör. När vi har suttit och argumenterat om något i några veckor säger vi: Kan kansliet skriva ihop något på basis av detta? Så går vi därifrån, och till nästa möte kommer det något från kansliet som är bra och visar ungefär den kompromiss vi tänkte oss. Det är ett hårt arbete bakom allt detta. Jag tackar hela utskottet och kansliet så mycket!

(Applåder)

Anf. 8 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Fru talman! Jag vill ta det här tillfället i akt, inte för att ifrågasätta Mathias Sundins heder utan i stället för att framföra ett varmt tack till Mathias Sundin för hans två år i konstitutionsutskottet. Vi har i dagarna fått veta att han kommer att lämna utskottet för att i stället bli Liberalernas skattepolitiska talesperson. Vi andra har lite svårt att förstå den prioriteringen, men vi vill ändå från hela utskottet framföra ett varmt tack för Mathias konstruktiva och viktiga bidrag till konstitutionsutskottets arbete. Det är en stor glädje att ha samarbetat med honom. Vi ser fram emot att ha kontakt framöver. Tack!

(Applåder)

Anf. 9 MATHIAS SUNDIN (L) replik:

Fru talman! Jag hade sett fram emot att kanske få debattera monarkin med Andreas Norlén, men vi tar väl det i en annan debatt.

Jag tackar Andreas Norlén så mycket för hans ord. Tack, hela utskottet!

Anf. 10 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Fru talman! Leve monarkin! Tack ska du ha, Mathias Sundin!

Anf. 11 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Någon av de tidigare talarna nämnde att vi i konstitutionsutskottet är kända men kanske inte riktigt vad vi är kända för. Låt mig få säga att bland annat de här betänkandena är vad konstitutionsutskottet har kämpat med under den här våren.

Vi hade häromveckan sju timmars sammanträde. Det rapporterades från andra utskott – jag ska inte säga vilka – att det är så mycket som man har kommit upp i ända sedan valet sammanlagt. Men vi har så mycket på en vecka. Det beror på att vi är ett resonerande, samtalande och debatterande utskott. Vi har kulturen att försöka komma överens i de frågor som gäller granskningen.

Alla de 48 ärenden som vi debatterar har naturligtvis en politisk dimension. Självklart är alla ärenden politiska. Men vår prövning ska enligt de instruktioner vi har inte vara politisk utan konstitutionell. Vi ska se hur regeringen sköter sig i förhållande till den svenska konstitutionen, våra grundlagar och den praxis och det regelverk som finns.

Läser vi allting? Ja, utskottets text är dryga 500 sidor. En god del har vi faktiskt ord för ord tragglat inte bara en gång utan många gånger. Vi har inte bara plöjt igenom det översiktligt, utan vi har grunnat, förhandlat och samtalat, och vi har gått ned på detaljnivå. Ja, vi läser det alltså.

Utredningsmaterialet, som är dryga 600 sidor, läser vi det? Ja, i stort sett. Det som behövs läser vi, och det som behövs extra mycket återkommer vi till gång efter annan. Men en tredjedel är på drygt 260 sidor, och där har vartenda ord inte bara lästs utan också uttalats av ledamöterna i konstitutionsutskottet, för det är utfrågningarna. Mycket av utfrågningarna äger inte rum i offentligheten, utan det kan vara så att man frågar ut tjänstemän och andra inför sittande utskott, bakom lyckta dörrar, men en del av utfrågningarna sker som vi vet med tv-sändningar och med mediernas representanter närvarande.

Vi jobbar alltså, och vi gör, får jag säga, ett utomordentligt arbete, om man nu får betygsätta sig själv. Detta är den tredje mandatperiod som jag är verksam i utskottet, först som arbetande suppleant, och sedan under förra mandatperioden och denna mandatperiod som ordinarie ledamot. Jag kan se en förändring gentemot hur det var när jag var arbetande suppleant i början av 2000-talet och hur det var under förra mandatperioden, då det var betydligt mer politiserat.

Jag måste instämma med de andra och säga att vår ordförande och vår viceordförande, tillsammans med övriga, har bidragit till att vi har fått en uppskärpning. Vi har återigen tittat på vad som är vårt uppdrag, nämligen en konstitutionell prövning, och vi har gjort vårt absolut bästa för att leva upp till detta.

Jag vill tacka viceordföranden och ordföranden, övriga ledamöter och inte minst vårt kansli. Kanslichefen Peder Nielsen och hans utomordentliga kansli tillhör de mest kvalificerade i huset. Vi har många, och vi behöver alla – vi behöver fler, fru talman, eftersom vi ger dem en oerhört stor arbetsbelastning. Andra utskott har gott om personal, och de jobbar på fint. Vi har som sagt lika mycket att göra på en vecka som andra har på en halv mandatperiod.

Utan kansliets utomordentliga formuleringskonst när det gäller att sammanfatta svåra ställningstaganden hade vi inte kommit så här långt.

Prot. 2015/16:118

13 juni

*Gransknings-
betänkande*

Inledning

Några saker kanske man skulle slå ned på. EU-nämndens överläggningar har varit återkommande. De är inte till fyllest. De ledamöter som sitter i EU-nämnden nämner ofta statsrådets tillkortakommanden när det handlar om att lämna ut material och sedan följa upp det. Vi har kritikpunkter som handlar just om detta. Jag vill också nämna att det har gjorts ett tillkännagivande om en parlamentarisk kommitté för att utreda riksdagens arbete med EU-frågor. Vi är inte färdiga med den frågan, utan här måste man gå vidare. Det är inte till fyllest.

Återigen kommer vi fram till att dokumentationen måste bli bättre, särskilt vid kriser. Det är självklart nödvändigt att det går undan vid en kris, men dokumentationen får inte brista.

En annan sak, som vi inte har tittat på tidigare år men som vi har haft anledning att titta på extra mycket nu, är Utrikesnämndens roll. Få av oss – det finns något eller ett par undantag – visste så mycket om Utrikesnämnden. Nu ser vi vilket utomordentligt bra arbetsredskap Utrikesnämnden är och hur nödvändigt det är sett ur grundlagarnas aspekt. Utskottet bör påminna om att regeringen ska överlägga med Utrikesnämnden om en fråga av större vikt innan den fattar beslut. Det har varit kritik i fråga om det ett tidigare år, när så inte skedde. Tre ärenden har på något sätt handlat just om Utrikesnämnden.

Det är väldigt viktigt att slå vakt om våra domstolar. Vi har i upprepade fall kommit tillbaka till att man inte får yttra sig om en dom som inte har vunnit laga kraft. En gång i världen kallades det för att kvälja dom, alltså att kritisera dom. Det var brottsligt – det fick inte ske. Det är förvisso inte brottsligt för ministrarna att kvälja dom eller att uttala sig inför en dom, men det är mycket olämpligt och leder till att konstitutionsutskottet framför kritik. Statsråd får inte gripa in i myndighetsutövning, allra minst i hur domstolar dömer.

Fru talman! Jag vill avsluta med det som vår utskottsordförande började med: fördömandet av Orlandoattacken. Det är 50 döda och minst 50 svårt skadade. Det är ett islamistiskt motiverat hatbrott. Ja, det har med KU att göra. Vi står upp för de mänskliga rättigheterna. Vi har synpunkter i Sverige men också ut över världen. Det är för att inte sådana saker ska hända som konstitutionsutskottet ytterst finns.

(Applåder)

Anf. 12 VERONICA LINDHOLM (S):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att en av riksdagens viktigaste uppgifter är att kontrollera hur regeringen och myndigheterna sköter sitt arbete. Till sin hjälp har riksdagen en rad olika tillvägagångssätt och verktyg. Konstitutionsutskottet är ett och har en speciell uppgift: att granska regeringen och se om den följer de regler och lagar som finns. Riksdagsledamöterna kan anmäla regeringens ministrar till KU, som årligen ska granska regeringens arbete, om de anser att ministrarna bryter mot detta.

För den oinvigde kan jag tala om att granskningen består av två delar. Den ena går ut på att kontrollera om ministrarna följt reglerna för regeringens arbete och på andra sätt handlat korrekt. Den delen bygger på ledamöternas så kallade KU-anmälningar. Den andra delen är en allmän granskning. KU går då igenom olika handlingar från Regeringskansliet för

att se om regeringen följt lagar och praxis vid handläggningen av regeringsärenden.

Från och med i år har vi en ny ordning för behandlingen av betänkandet här i kammaren. Ärendet sätts inte upp som ett ärende för debatt och avgörande utan endast som ett ärende för debatt. Det innebär att efter debatten kommer betänkandet att läggas till handlingarna. Ärendet kommer alltså inte att, som tidigare, tas upp för avgörande vid voteringen i kammaren. Skälet till detta är att granskningen enligt 13 kap. 2 § regeringsformen är en uppgift som vilar på konstitutionsutskottet och inte på riksdagen. Konstitutionsutskottets granskningsbetänkande innehåller inte något förslag till riksdagsbeslut utan är endast en anmälan om resultatet av utskottets granskning.

Fru talman! Nu tänkte jag säga några ord om frågorna om regeringens förhållande till riksdagen. I det här kapitlet har utskottet granskat sju ärenden som berör nämnt område. Det första är hanteringen av riksdagens budgetbeslut om särskilda medel till universitet och högskolor. Det andra är socialförsäkringsministerns hantering av riksdagens beslut om jämställdhetsbonusen i föräldraförsäkringen. Det tredje är arbetsmarknadsministerns hantering av tillkännagivanden om översyn av Arbetsförmedlingen. Det fjärde är utbildningsministerns hantering av tillkännagivandet om tioårig grundskola. Det femte är regeringens beslut att ändra uppdraget för samordnaren för Bromma flygplats. Det sjätte handlar om regeringens agerande i samband med beredningen av biståndsbudgeten. Och det sjunde handlar om försvarsministerns hantering av frågor kring ett radarsystem.

I det här kapitlet hittar vi den dåvarande näringsministerns agerande avseende handläggningen av gruvtillstånd. Det har granskats av utskottet. Granskningen ger inte anledning till något uttalande från utskottets sida. Men utskottet vill ändå passa på att erinra om den granskning av samordnare inom olika politikområden som utskottet genomförde under hösten 2015 och vad utskottet då anförde om bland annat de fall då en samordnare har ett tydligt utåtriktat och pådrivande uppdrag inom Regeringskansliets ram.

I granskningen som gäller frågan om infrastrukturministerns inblandning i driftsstöd till flygplatser konstaterar utskottet att det aktuella ärendet vid Trafikverket avsåg myndighetsutövning och således faller under 12 kap. 2 § regeringsformen. Uppmaningen till skyndsamt hantering fick allvarliga konsekvenser för det sätt på vilket Trafikverket kom att hantera ärendet. Statsrådet har det övergripande ansvaret för vad som sker inom departementet, och det fanns uppenbara skäl för henne att följa frågan och därmed även uppmärksamma hur kommunikationen mellan departementet och Trafikverket utvecklades. Några sådana åtgärder vidtogs dock inte av statsrådet. Utskottet finner också skäl att understryka vad det tidigare uttalat om dokumentation och konstaterar att kraven på dokumentation inte är tillgodosedda i det nu aktuella ärendet. Sammanfattningsvis anser utskottet att statsrådet inte kan undgå kritik för sitt agerande i den här frågan.

Vidare har utskottet granskat Näringsdepartementets hantering av Sjöfartsverkets inköp av helikoptrar. Genom att avtalet under hösten 2012 ingicks av Sjöfartsverket på det sätt som skedde föregreps riksdagens beslut om investeringsplan och låneram för Sjöfartsverket. Agerandet står enligt utskottets bedömning inte i överensstämmelse med 9 kap. 8 § regeringsformen. Regeringskansliet var på ett tidigt stadium medvetet om att

Prot. 2015/16:118

13 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
förhållande till
riksdagen (kapitel 1)*

Sjöfartsverket ville köpa nya helikoptrar. Mot bakgrund av vad som framkommit i granskningen finner utskottet skäl att starkt framhålla vikten av att dialogen med myndigheterna sköts på rätt sätt. Utskottet påminner om vad det tidigare uttalat om dokumentation vid myndighetsdialoger. Utskottet anser också att det är olämpligt av tjänstemän i Regeringskansliet att använda sig av privata e-postadresser. Om det någon gång sker är det viktigt att det finns rutiner för att säkerställa att e-postmeddelanden hanteras enligt de rutiner som normalt gäller. Det dåvarande statsrådet kan enligt utskottet inte undgå kritik för Näringsdepartementets hantering av Sjöfartsverkets inköp av helikoptrar.

Med det sagt, fru talman, vill jag att utskottet lägger betänkandet till handlingarna.

Jag vill passa på, liksom kamrater tidigare har gjort, att tacka för ett gott samarbete från både kansliets och utskottsgruppens sida. Jag vill också passa på att tacka Mathias Sundin för ett gott samarbete. Och jag önskar alla en trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 13 LISBETH SUNDÉN ANDERSSON (M):

Fru talman! För ett tag sedan var det en artikel i Expressen där det stod att flitigast var de som hade varit med om flest voteringar här i kammaren. Då kände jag spontant: Ja, men det är ju inte där arbetet utförs. Det utförs i utskotten. Och vårt arbete i KU började dagen efter den 29 januari, när vi hade fått in alla anmälningar.

Jag ska, precis som många har gjort tidigare, ge en eloge till vårt kansli. Jag är imponerad av det arbete som ni utför. Jag vill ge en stor applåd till er. Det är fantastiskt. Vi säger någonting på tisdagen. På torsdagen är det levererat.

Noggrannhet är ett riktmärke när det gäller riksdagens och regeringens arbete. I den här granskningen har vi konstaterat att det ibland har varit lite slarvigt, till exempel när det gäller Helene Hellmark Knutssons och regeringens hantering av extra medel till universitet och högskolor.

Den 17 december fattade vi beslut om pengar som skulle gå till universitet och högskolor. Den 18:e ändrades det beslutet. Det är helt i sin ordning. Men man får inte låta bli att diarieföra det. Det diariefördes först den 26 januari. Det dröjde från den 18 december till den 26 januari. Utskottet pekar på vikten av att man hanterat sådana saker på det sätt som de ska hanteras.

Jag vill tacka alla. Vi är riksdagens bästa utskott.

(Applåder)

Anf. 14 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi talar nu om den del av KU:s stora granskningsbetänkande som kallas ”Vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen”. Jag tänker lyfta upp ett par av frågorna som ingår i kapitlet och som berör begreppet limiter. Det är ett begrepp som kanske inte används särskilt mycket i samhället.

Regeringens budget brukar läggas fram i september. Det mesta av budgeten bereds de facto mycket tidigare, och ibland hinner verkligheten förändras från det att regeringen lagt fram sin budget till det att riksdagen beslutar om den i december. Det kan ofta vara på det sättet att sjukta-

eller arbetslösheten ökar mer än i den prognos man har haft. Under hösten var det antalet asylsökande som överskred den prognos man hade under sommaren.

När sådant inträffar har regeringen en skyldighet att vidta åtgärder för att se till att budgettaken inte överskrids. Då brukar man använda sig av en rad olika aktiviteter. Det kan handla om att man, där det är möjligt, tidigarelägger en avgift så att den kan betalas in redan i december i stället för i januari. Det kan också handla om att man lägger begränsningar för de utgifter som får betalas ut. Och det är detta som kallas för limiter.

Det är en sedvanlig process som är mycket lik hur man själv skulle hantera sin privatekonomi om man får en oförutsedd utgift och står inför en förändrad verklighet. Men det är inte alltid enkelt att kommunicera. Det ska vi vara medvetna om.

Om man under en lång period har stridit för ett särskilt anslag på ett område och sett att det har gått igenom den långa processen i Regeringskansliet och ända fram till riksdagen kan man känna sig upprörd när man sedan får höra att anslaget inte alls blir som det beslutats om. Därför uttalar KU tydligt att regeringen har gjort helt rätt i hanteringen av ärendet. Men kommunikationen behöver kanske bli bättre. Det är också begripligt.

Ett annat ärende som granskats är frågan om Bromma flygplats. Det anmälaren ville få granskat är de uttalanden som förra statsrådet Mehmet Kaplan gjorde utifrån de nya direktiv som gavs till samordnaren för Bromma flygplats och om uttalandena bryter emot saklighetskravet. I denna fråga finns det förstås många intressanta aspekter. Den starkaste av alla är den starka politiska motsättningen i fråga om hur man vill förfara långsiktigt med Bromma – om man ser att det finns en strategisk betydelse i att behålla Bromma som en flygplats, eller om man ser att framtiden kan ligga i att flytta flyget till Arlanda och bygga bostäder på Bromma flygplats.

Den politiska sprängkraften i denna intressanta fråga kämpar vi i KU med att helt bortse från. Vi ägnar oss i stället åt hur riksdag och regering har jobbat med frågan. Även här finns det intressanta aspekter. Förra året kritiserade vi ministern för att han inte hade hört alla parter på ett korrekt sätt. I år anmärker vi på att ministern inte har uttryckt sig helt korrekt.

I det här sammanhanget vill jag påminna om de beslut som vi fattade förra veckan då KU lämnade sitt betänkande KU21, som behandlade regeringens skrivelse 75. Vi lyfte upp frågan om negativa tillkännagivanden. Det har varit en viktig principiell fråga som vi i KU till slut kunde avdöma. Det har nämligen varit svårt för regeringen att veta hur den ska förhålla sig när riksdagen beslutar om att man inte vill att regeringen ska göra någonting och regeringen vet att den ändå har utredningsmakten och makten att ta fram propositioner och få underlag för de beslut som ska fattas.

Därför vill jag påminna om det som vi salomoniskt kom fram till när det gäller de negativa tillkännagivandena i en skrivelse som vi är helt eniga om. Vi skriver så här: "När det gäller vissa slags negativa tillkännagivanden kan det uppstå en situation som innebär att riksdagen genom ett tillkännagivande uttrycker att regeringen inte ska föreslå riksdagen en viss åtgärd samtidigt som regeringen enligt 4 kap. 4 § RF har en grundlagsreglerad rätt att lägga förslag till riksdagen. Eftersom tillkännagivanden är oreglerade kan de inte ta över regeringsformens bestämmelser. Regeringen

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
förhållande till
riksdagen (kapitel 1)*

*Hantering av
EU-frågor (kapitel 2)*

har således att hantera tillkännagivanden, negativa och andra, under parlamentariskt ansvar.”

(Applåder)

Anf. 15 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Vi ska gå igenom den digra lunta som jag visade upp för kammaren för en stund sedan. Av 48 ärenden blir det bara axplock, som prov på vad vi har gjort.

Från det första kapitlet, som handlar om regeringens förhållande till riksdagen, vill jag nämna två ärenden som vi har tittat närmare på och som är principiellt intressanta. Det handlar dels om dåvarande statsrådet Mehmet Kaplans hanterande av och yttrande om Bromma flygplats, dels om försvarsminister Peter Hultqvists hanterande av ett radarsystem.

Uppdraget till den statliga samordnaren för just Bromma flygplats innebär, även efter ändringen av uppdraget, att samordnaren bland annat skulle pröva förutsättningarna för att utveckla flygkapaciteten i Stockholmsregionen. Dåvarande statsrådet Mehmet Kaplan svarade i en tidningsintervju att det ändrade uppdraget innebär att samordnaren inte alls fick titta på framtiden för Bromma flygplats. Det överensstämde inte med hur uppdraget var utformat.

Utskottet har framhållit vikten av att statsråds uttalanden är korrekta.

När det gäller försvarsminister Peter Hultqvist handlade det om ett radarsystems skick och prestanda. Vi har valt att inte analysera radarsystemets skick och prestanda. Det är inte vårt uppdrag. Det är försvarsutskottet som sysslar med sådant. Däremot är det viktigt att Peter Hultqvist, när han svarar på en interpellation här i kammaren, har säkerställt att hans uttalanden grundas på uppgifter som är korrekta.

Vi har inte kunnat leda i bevis att det svajade. Men vi framhåller likväl att statsråd som svarar på en interpellation ansvarar för vilket underlag de har för svaren. I granskningen har det framkommit att svaren från försvarsministern var grundade på en promemoria som var framtagen inom Försvarsmakten, närmare bestämt av en överste som närvarade när medierna tittade på radarsystemets skick och prestanda tillsammans med parlamentariker.

När det gäller närvaron av en tjänsteman från Försvarsdepartementet vid en förevisning av radarsystemet har försvarsministern anfört att tjänstemannen inte vidtagit någon åtgärd för att påverka hur förevisningen genomfördes, vilka frågor som ställdes av de närvarande journalisterna eller vilka svar som lämnades.

Jag har inte kunnat leda i bevis att det här har påverkat eller varit tendentiöst, men utskottet vill här understryka vikten av ett korrekt agerande från departementets sida. Det är så långt vi har kommit där. Det är nog så viktigt också för försvarsminister Peter Hultqvist att ta med sig för framtiden.

(Applåder)

Hantering av EU-frågor (kapitel 2)

Anf. 16 FREDRIK ERIKSSON (SD):

Madame Président du Parlement! Comprends tous cela si je parle en français? Levez la main, s'il vous plaît!

Okej! Det kan ha varit mitt bristfälliga uttal eller min halvdana Google Translate-översättning som spökar här, men det verkar i alla fall överlag som att det kanske inte är helt lyckat att försöka göra sina framställningar på franska till detta parlament. Så vi tar det på svenska i stället, som väl ändå får anses vara ett något mer ändamålsenligt språk i dessa sammanhang.

Konstitutionsutskottet granskar statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Utskottet kan dock inte granska allt som förekommer i Bryssel. Tur är väl kanske det. Annars hade vi nog inte haft mycket annat att göra här än att granska avsteg mot den svenska grundlagen.

Vad vi däremot kan granska är den del av beslutsprocessen som trots allt läcker ned till Sverige. En förutsättning för detta torde dock vara att det material vi är satta att granska är på svenska eller åtminstone engelska, som ändå är ett obligatoriskt inslag i den svenska läroplanen. Men att som före detta vice statsminister Åsa Romson låta översända handlingar på franska och hoppas på det bästa förslår alltså inte.

En annan förutsättning för en meningsfull kontroll av regeringen är att ansvarigt statsråd faktiskt förmår att presentera regeringens förslag till ståndpunkter i EU-nämnden. Detta gäller inte minst de så kallade A-punkterna. Utskottet har nu, möjligen en smula förmätet, behövt framhålla vikten av att regeringen ser till att det material man tillsänder EU-nämnden är så beskaffat att samrådet blir meningsfullt. Jag menar att det är en förutsättning för att det i varje fall ska finnas någon möjlighet att tillvarata ett minimum av det svenska folkstyret i Bryssels salonger.

Fru talman! När det gäller just underlag för överläggningar finns det anledning att nämna att statsminister Stefan Löfven inte alltid verkar ha full kontroll över vilka handlingar han har med sig och förser EU-nämnden med. Utöver diverse tidigare sifferfadäser och dylikt kan nu även tillfogas sammanträdet med EU-nämnden den 22 april förra året, dit statsministern behagade dyka upp med ett eget inofficiellt mötesunderlag medan nämndens ledamöter hade fått ta del av något annat.

För att det ska bli fråga om konstruktiva och meningsfulla överläggningar där skattebetalarnas pengar används till någon form av nytta bör man rimligen kunna begära att alla som förväntas delta på samma möte också har eller ges tillgång till samma material att utgå från. I just det här fallet hade det enkelt kunnat lösas genom att statsministern hade varit tydlig med vilket dokument han läste ur eller åtminstone efterfrågat och säkerställt vilket material övriga närvarande hade att tillgå när de uppenbara oklarheterna uppdagades. Om inte annat hade det varit ett mer statsmannamässigt sätt att hantera den uppkomna situationen på än att ägna sig åt arroganta högläsningar.

Men även i de fall när statsråden förefaller förfoga över rätt material, på rätt språk och med tydliga mandat är det uppenbarligen inte alltid så enkelt att företräda den svenska folkviljan i Bryssel ändå. Tydliga exempel på detta finner vi hos statsråden Alice Bah Kuhnke och Gabriel Wikström, vilka samma dag och på samma möte i EU-nämnden erhöll relativt enkla och tydliga mandat att hålla sig till inför mötet i ministerrådet. Men i stället för att följa dessa kan man av återrapporteringen utläsa att de inte gjorde någonting. De satt helt sonika tysta på mötet och framförde inte de synpunkter som hade ålagts dem av riksdagen att framföra.

KU har härvid anfört att en ståndpunkt som förankrats i EU-nämnden förväntas fullföljas fullt ut i rådet. Bedömer regeringens företrädare att en avvikelse från nämndens ståndpunkt är nödvändig finns alltid möjligheten att söka förnyad kontakt med nämndens ledamöter. Agerar inte ett statsråd efter det som har beslutats i nämnden ska skälen därtill dessutom tydligt redogöras i återrapporten.

Jag tycker, fru talman, att statsråden bör både ha och visa betydligt större respekt för den parlamentariska demokratin. Vad gäller just respekt för den parlamentariska demokratin, eller snarare avsaknaden av sådan, vill jag särskilt framhålla inrikesminister Anders Ygeman. Inrikesministern har inte bara underlåtit att samråda med EU-nämnden om förändrad svensk ståndpunkt rörande EU:s gemensamma byrå för gränskontroll Frontex – han har dessutom ljugit.

Ygeman har uppgett att han vid det informella mötet framhöll att gränskontroll primärt är ett nationellt ansvar, vilket överensstämmer med i riksdagen tidigare förankrad ståndpunkt. Men under granskningen har det dock framgått att statsrådet vid det informella mötet även uttalade att det är viktigt att överväga alla möjligheter för hur förvaltningen av den yttre gränsen kan stärkas. Härtill kommer att statsrådet i en radiointervju som gjordes i anslutning till det aktuella mötet uttalade att han är beredd att låta Frontex, eller ett framtida Frontex, gå in mot en medlemsstats vilja.

Statsrådet Ygeman får genom sina båda uttalanden som har gjorts under respektive i nära anslutning till det informella mötet anses ha gett uttryck för en ståndpunkt som inte var i linje med vad som hade förankrats i EU-nämnden. För detta har statsrådet Ygeman fått kritik av ett enigt utskott.

Men vad värre är, och nu går jag måhända händelserna i förväg, har Ygeman i en intervju med TT som publicerades på SVT:s hemsida den 11 februari bland annat låtit påskina även följande:

”Jag är mycket glad över att samtliga partier ställt sig bakom det som numera är Sveriges position”, vidare att han ”förankrade på torsdagen regeringens linje i justitieukskottet” samt att ”om ett land efter att ha gått igenom hela trappan motsätter sig insatser, så menar vi att de också ska kunna vara tvingande”.

Av justitieukskottets protokoll från den aktuella dagen framkommer emellertid att företrädarna för Sverigedemokraterna av principiella skäl motsätter sig att EU inkräktar på medlemsstaternas rätt att kontrollera och upprätthålla sina gränser samt att en företrädare för ett annat parti framför att hon inte ställer sig bakom regeringens ståndpunkt då förslaget är alltför långtgående och leder till mer överstatlighet.

Under konstitutionsutskottets utfrågning den 18 april i år gavs Anders Ygeman möjlighet att förklara hur han trots detta ändå kunde komma fram till de slutsatser han gav uttryck för i den aktuella intervjun, vilken alltså följde direkt på det sammanträde med justitieukskottet där han själv deltog. Som svar anförde han bland annat följande:

Det beror helt enkelt på den kultur som riksdagen har för att justera protokoll. Du kan ändra mening fram till dess att protokollet är justerat. Några partier valde att använda den möjligheten för att efter utskottets sammanträde justera sin ståndpunkt. Det var ingen ståndpunkt som framfördes på mötet.

Men vid kontroll med justitietuskottets kanslichef låter denna meddela att protokollet inte alls innehåller några uppgifter som inte framkom vid sammanträdet samt att det inte i efterhand går att föra något till protokollet som inte anförts på sammanträdet. Det låter ganska logiskt – inte sant?

Förutom att det är illa nog att Ygeman förefaller ha försökt föra journalistikåren bakom ljuset har alltså hans pragmatiska förhållningssätt till sanningen gentemot folkets främsta företrädare föranlett ytterligare en granskningsanmälan av det statsråd som alltså just precis redan har ådragit sig tre fall av kritik för den typen av olämpliga uttalanden.

Jag kan försäkra, fru talman, att detta inte är det sista vi hör i detta ärende, lika säkert som jag tyvärr är övertygad om att det inte är det sista olämpliga uttalandet vi hör från statsrådet Ygeman.

(Applåder)

Anf. 17 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Då har vi alltså kommit till det sjok, eller vad jag ska säga, med anmälningar som gäller EU-ärenden och hanteringen av dem. Det är åtta anmälningar, men det är få ärenden där det ändå blir kritik.

Flera anmälningar gäller samråd där regeringen faktiskt inte är skyldig att samråda. Däremot är det alltid en fördel om riksdagen får information. Det är bra att informera, men vi kan inte ställa samma krav på information och diskussion när det gäller sådant som inte behöver samrådas om som när det är fråga om sådant som verkligen är föremål för samråd. Det är lite logiskt. Så är det i alla fall.

Vi kan konstatera att det är av största vikt att det samråd som sker och den information som ges till EU-nämnden fungerar så att riksdagen kan få det reella inflytande över Sveriges ståndpunkter som riksdagen ska ha.

Det måste vara korrekt information, och den ska så långt som möjligt vara på ett begripligt språk. Samtidigt kräver vi att få den så fort möjligt, och då är det inte alltid man kan ha den översatt. Vi kräver ofta att första versionen ska skickas ut, och då kan det bli på ett annat språk än svenska. Då säger vi också att det ska finnas annoteringar så att det går att förstå. Vi har konstaterat att sådana i enskilda fall har saknats, och det är en brist.

I sammanhanget vill jag påpeka att det har fattats beslut om att tillsätta en parlamentarisk kommitté i riksdagen som ska titta på hur EU-frågorna hanteras. Flera av de saker som vi har tittat på här kommer att diskuteras också i det arbetet för att få ett bra system för de här frågorna.

Jag vill särskilt kommentera frågan om vilket underlag som fanns vid överläggningen den 22 april, där man skulle diskutera Sveriges ståndpunkt gällande förändringar för Frontex.

Vi konstaterar gemensamt att regering och riksdag har ett intresse av att samrådet fungerar och att man har ett gemensamt ansvar för att eventuella oklarheter under ett samråd klaras ut. I sju av ärendena är vi överens, men inte i det här åttonde.

I det här fallet fanns det inget färdigt skriftligt underlag att samråda om. Det var ett så kallat muntligt samråd. Men EU-kommissionen hade gett ut ett pressmeddelande där det fanns punkter som var de som man trodde att man skulle komma fram till att senare samråda om och som hade publicerats på EU-kommissionens hemsida.

När mötet mellan statsministern och EU-nämnden började lyfte ordföranden för EU-nämnden fram att det inte fanns något färdigt underlag utan

att nämnden hade ett pressmeddelande att utgå från. Det var inget mer med det. Man diskuterade, och det ställdes frågor till statsministern utifrån pressmeddelandet. Statsministern svarade: Ja, men det står ju här. Det ställdes frågor om till exempel vad Frontex skulle göra och om de första uppgifterna om att skydda och rädda. Statsministern svarade: Ja, men det står ju här i första punkten. Det han inte gjorde var att tala om vad det var för underlag *han* hade. Ledamöterna i nämnden hade alltså pressmeddelandet. Statsministern hade ett annat informellt underlag som han hade fått på ett möte, där det var andra formuleringar i de här punkterna.

Utskottet konstaterar: ”Att eventuella oklarheter under ett samråd klaras ut är en angelägenhet för både EU-nämnden och regeringen.” I nästa mening säger man: ”Mot bakgrund av de omständigheter som rådde finns det enligt utskottet inte något skäl att rikta någon anmärkning mot regeringen för det tillämpade förfaringssättet.”

Mycket märkligt, tycker jag. Där borde det verkligen vara ett tillägg: I och med att EU-nämndens ordförande och ledamöter har redogjort för vilket paper de satt med hade det varit lämpligt att statsministern hade gjort detsamma. Då hade man ju kunnat klara ut eventuella oklarheter. Då hade man vetat att det var olika paper.

Med den här skrivningen, som utskottet har valt att ställa sig bakom, blir det rörigt för framtiden. Vad menar vi egentligen? Ska ordföranden i EU-nämnden först säga vilket underlag nämnden har och sedan fråga: ”Sitter ministern med samma underlag, eller vilket paper är det ministern har framför sig?” Det logiska är väl ändå att ministern också tar ansvaret att tala om vilket paper man har.

Vi har lagt hela ansvaret för det här på riksdagens EU-nämnd trots att vi samtidigt säger att det är ett gemensamt ansvar. Jag tycker inte att det är en rimlig hållning, och jag hoppas att i alla fall regeringen är smart nog att fatta att ministrarna ska tala om vad det är för underlag de har med sig på samrådsmötena.

Anf. 18 EMANUEL ÖZ (S):

Fru talman! I granskningsbetänkandets kapitel 2 nämns de anmälningar som berör regeringens hantering av EU-frågor. Det har kommit in ovanligt många KU-anmälningar rörande detta avsnitt – hela nio stycken, av vilka två har slagits ihop till ett. Därför syns åtta ärenden i detta kapitel.

Varje ärende har behandlats grundligt. Vi har inte bara gjort ställningstaganden i de olika ärendena utan även skilt dem åt efter deras karaktär. Vissa ärenden är av allvarlig art, och vissa ärenden är av inte alls allvarlig art.

Detta arbete har lett till att KU har kritiska synpunkter i endast två ärenden, vilka dock som jag utläser det avser tre statsråd. Kritiken i dessa ärenden är befogad.

Resten av ärendena har lämnats utan någon kritik, vilket innebär att de anmälda statsråden inte har begått några konstitutionella fel i majoriteten av ärendena i detta kapitel. Det avser sex ärenden. Tittar man närmare på dessa sex ärenden kan man i vissa fall känna att anmälningarna kan ha varit något förhastade. Så uppfattar i alla fall jag det.

I betänkandet har vi till exempel granskat frågan om samråd med EU-nämnden inför toppmötet i Valletta, där vi kom fram till att någon samrådsskyldighet inte föreligger, och frågan om försvarsministerns samråd

med EU-nämnden om stöd till Frankrike. Där har anmälaren delvis misstolkat EU-lagstiftningen och sammanblandat de olika fördragen. Vi kom också fram till att någon samrådsskyldighet med EU-nämnden inte förelåg.

I frågan om statsministerns samråd med EU-nämnden angående Dublinförordningen visade det sig att de ståndpunkter som statsministern framförde vid det informella mötet mellan EU:s stats- och regeringschefer den 12 november 2015 var desamma som hade förankrats i EU-nämnden två dagar tidigare. Jag kan känna att i ett sådant läge borde en anmälan kanske ha uteblivit.

Det finns andra exempel i betänkandet som jag inte kommer att föredra, men där resultatet av granskningen har inneburit att samrådsskyldighet inte förelegat i de sex återstående ärendena.

Men det är ju som så, fru talman, att alla riksdagsledamöter har rätt att anmäla – och ska göra det när de har en misstanke om att fel har begåtts. Varje anmälan måste ändå prövas, vilket vi i KU har gjort.

Under våren har jag också märkt att anmälningarna rörande regeringens hantering av EU-frågorna – eller egentligen rörande granskningsbetänkandet som helhet med tanke på antalet KU-anmälningar – har lett till diskussioner utanför KU bland politiker men framför allt i medierna. Flera journalister har påstått i olika skrivelser att KU används som ett politiskt verktyg. Man kan läsa påståenden i medierna att en KU-anmälan görs i politiskt syfte i ett försök att sätta dit ett statsråd. Så ska det självklart inte vara. En KU-anmälan ska ju upprättas när man allvarligt misstänker att ett statsråd har begått ett konstitutionellt fel, alltså brutit mot grundlagen.

Därför är jag glad över att oavsett vem anmälaren är har i vart fall vi ledamöter i KU granskat ärendena med objektiva och opartiska ögon och efter mogna överväganden kunnat lösa frågorna och nå enighet i samtliga EU-relaterade ärenden i detta kapitel – med undantag för ett ärende där det finns en gemensam reservation från SD och V, vars företrädare nu har redogjort för sina ståndpunkter. Vi har ändå genom vårt gemensamma arbete i KU på det stora hela upprätthållit KU:s anseende i rollen som granskande organ, vilket är viktigt ur demokratisynpunkt.

Fru talman! Jag har inte tänkt gå in och redogöra ärende för ärende. Däremot är det som så att när jag läser dessa ärenden och tänker på saken väcker de här anmälningarna vissa funderingar när det gäller riksdagens EU-nämnd och regeringens hantering av EU-frågor. Det kan mycket väl vara så att det förekommer brister i samband med handläggning av ärenden och i relationen mellan riksdagen och regeringen. Men det är inte alltid regeringens fel att brister uppstår, vilket majoriteten av KU:s ställningstaganden i just dessa ärenden får oss att förstå.

Huvuddelen av de brister som gett upphov till anmälningarna har, som jag ser det i alla fall, för det mesta berott på ett systemfel där föreliggande regelverk är en bidragande orsak till detta också.

Detta märker man när man läser dessa ärenden. Det finns olika sorters frågor som berörs här och som man känner behöver redas ut. Men den viktigaste av dem är ändå frågan om samrådsskyldighet. Det verkar finnas en osäkerhet och en otydlighet avseende exempelvis regeringens samrådsskyldighet med riksdagen, och framför allt med EU-nämnden. I huvudsak är man överens om vad som gäller. Men det dyker stundtals upp situationer där denna osäkerhet framgår – det kan vara från regeringens håll och från

riksdagens håll – som också säkerligen leder till KU-anmälningar som vi har haft att pröva.

Frågar man oss riksdagsledamöter kanske vi tycker att det ska vara på ett sätt, och om man frågar regeringen kanske de tycker att det ska vara på ett annat sätt i vissa fall.

Reglerna för EU-nämndens verksamhet är översiktligt beskrivna i riksdagsordningen. EU-nämndens roll och arbetsmetoder utvecklas genom praxis mandatperiod för mandatperiod. Till exempel har tolkningen av vad man ska samråda om successivt breddats till att i dag omfatta alla punkter på en rådsdagordning, även sådant som endast ska diskuteras eller informeras om. På senare tid har kraven på de kommenterade dagordningarna ökat, och de skriftliga underlagen har getts en större betydelse än tidigare. Till exempel kan vi riksdagsledamöter ibland hävda att vi inte kan ta ställning till en fråga eftersom vi inte har fått det skriftliga underlaget i förväg.

Min åsikt är ändå att oavsett detta finns det ett behov av att systemet med samråd och information mellan riksdag och regering blir mer förutsägbart och tydligare reglerat än vad det är i dag.

En annan sak som jag vill nämna är att EU-nämnden på detaljnivå brukar justera regeringens förslag till handlingslinje. Ibland ställs också krav på att regeringen ordagrant ska framföra ståndpunkter som EU-nämnden har formulerat och inte utelämnat någonting. KU har tidigare uttalat att regeringen bör agera i enlighet med nämndens ställningstaganden, vilket regeringen inte alltid verkar tolka som att det ska göras ordagrant. Detta problem har vi kunnat uppmärksamma i granskningsärendet som berör kultur- och demokratiministerns och idrottsministerns agerande i EU:s ministerråd, där statsråden i detta fall inte hade följt mandatet från EU-nämnden fullt ut. KU framhåller därför vikten av att en ståndpunkt som förankrats i EU-nämnden också följs fullt ut i rådet.

Fru talman! EU-arbetet är minst sagt komplicerat. Vi har där tre parter, nämligen riksdagen, regeringen och EU, och samspelet mellan dem. Även om det är regeringen som företräder Sverige i EU är det ändå viktigt att regeringen informerar och förankrar sitt agerande hos riksdagen. Tanken med detta är att riksdagen som folkets främsta företrädare ska ha ett inflytande över de ståndpunkter som Sverige ska ha i EU. Detta innebär även att riksdagen ska ha en reell möjlighet att i förväg påverka inriktningen av politiken och inte endast i efterhand kontrollera det som regeringen redan har gjort. Utgångspunkten för denna samverkan mellan riksdag och regering är att Sveriges intressen i EU tillgodoses på bästa möjliga sätt. Lika tydligt är det å andra sidan att det är regeringens ansvar att driva igenom EU-arbetet.

Medan den principiella ansvarsfördelningen är tydlig kan alltså den begränsade skriftliga regleringen i regeringsformen och i riksdagsordningen, tillsammans med en nu ganska lång rad yttranden från KU, göra det svårt att säkert veta vilka skyldigheter regeringen i alla lägen har gentemot riksdagen.

Det är därför av vikt att här nämna att riksdagen i april i år beslutade, på förslag av konstitutionsutskottet, att rikta ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppgift att utreda riksdagens arbete med EU-frågor. Detta har KU nu i varje ställ-

ningstagande rörande hanteringen av EU-frågorna i detta betänkande hänvisat till. KU förutsätter också att man i det utredningsarbetet beaktar redovisningen och iakttagelserna i respektive granskningsärende.

Jag ska även upplysa om att riksdagsstyrelsen förra veckan, den 8 juni, beslutade att en parlamentariskt sammansatt kommitté ska utreda riksdagens arbete med EU-frågor. Senast man utredde dessa frågor var för tio år sedan, och samarbetet med EU har förändrats en hel del under denna period. Det är därför angeläget att dessa frågor ses över för att ändamålsenliga arbetsformer och verktyg ska säkerställas. Jag välkomnar denna utredning och ser fram emot resultatet av densamma.

Jag vill också passa på att tacka ledamöterna i KU och kansliet för ett väl utfört arbete med granskningen.

Då detta är min sista debatt före sommaruppehållet vill jag även passa på att önska talmannen och alla andra en trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 19 PATRICK RESLOW (M):

Fru talman! Av de 48 anmälningar som utskottet har behandlat i årets granskning avser drygt en femtedel, eller tio, hanteringen av EU-frågor. Nio av dessa tio behandlas under detta avsnitt, medan det tionde ärendet återfinns under kapitlet om statsråds tjänsteutövning. Det kommer vi till längre fram. Av dessa tio anmälningar har utskottet i fyra fall riktat kritik i olika grad mot statsråd.

Anmälningarna rörande EU-frågor gäller bland annat frågor om regeringens informations- och samrådsskyldighet, handläggningen och administrativa aspekter på EU-ärenden samt efterlevnaden av de ståndpunkter som har framkommit under samråden i EU-nämnden.

Generellt kan man säga att det inkomna antalet anmälningar pekar på att det finns ett behov av att se över hur riksdagen arbetar med EU-frågor. Jag skulle däremot inte vilja säga att någon av dessa anmälningar varit överflödig, utan det har funnits skäl att granska alla dessa anmälningar. Det har också föranlett svåra överväganden i många fall. Jag delar därför inte synen på att KU är politiserat bara för att det finns så många anmälningar, som en del säger. Det kan finnas skäl att anmäla. I det här fallet pekar vissa saker på att det kanske finns vissa tveksamheter när det gäller hanteringen av EU-frågorna. Vi välkomnar därför den parlamentariska kommitté som nu har tillsatts för att utreda dessa frågor.

Jag ska återgå till granskningen. Till att börja med vill jag meddela att jag med största sannolikhet kommer att överskrida den anmälda talartiden, vilket jag ber om ursäkt för redan nu.

I några fall har konstitutionsutskottet i årets granskning konstaterat att ärendena ligger utanför informations- och samrådsskyldigheten. Det gäller anmälan av försvarsministerns samråd med EU-nämnden om bilateralt stöd till Frankrike, och det gäller frågan om samråd med EU-nämnden inför toppmötet i Valletta.

I ett par andra ärenden har utskottet inte funnit skäl till påpekanden. I ärende 2.6, om statsministerns samråd med EU-nämnden angående Dublinförordningen, har utskottet funnit att den information som framfördes vid det informella mötet i Valletta låg i linje med vad som hade förankrats i EU-nämnden.

I ärende 2.1, gällande utrikesministrernas samråd med EU-nämnden om EU:s militära operation i Medelhavet, har utskottet konstaterat att den tidigare fastslagna praxisen om att skriftligt samråd med EU-nämnden ska ha en tidsfrist om två timmar får anses vara uppfylld mot bakgrund av de omständigheter som rådde vid det aktuella tillfället.

När det gäller granskningar om handläggning av ärenden och underlag inför samråd har utskottet i ärendet angående statsministerns underlag under ett samråd med EU-nämnden behandlat huruvida underlag saknades vid detta tillfälle. I det aktuella fallet förefaller en viss oklarhet ha uppstått kring det skriftliga underlaget. Utskottet menar att det ligger i både riksdagens och regeringens intresse att samråden fungerar och att oklarheter reds ut. Men mot bakgrund av de särskilda omständigheter som rådde i just detta fall finner utskottet inte att det finns något skäl att göra något påpekande.

Det förhåller sig däremot annorlunda i det ärende som avser före detta klimat- och miljöministrernas hantering av skriftligt samråd med EU-nämnden. I detta fall har Coreperdagordningarna lämnats till EU-nämnden på franska. De svenska annoteringarna var dessutom mindre utförliga än vad som krävs, och i ett fall saknades annotering där en sådan skulle ha tagits fram.

Just annoteringarna har utskottet fastnat för. I detta fall måste det råda en balans mellan kravet på skyndsamhet och kravet på samrådets meningsfullhet, men också att saker och ting är på det sätt som kan förväntas. Saker och ting ska motsvara de krav som finns fastställda på vad som ska finnas med.

Detta är en av de frågor som en tillsatt utredning om det framtida arbetet med EU-frågor bör se över. Utöver dessa synpunkter har utskottet inte haft någon kommentar.

Utöver frågor om informations- och samrådsskyldighet samt handläggning av ärenden har utskottet granskat två anmälningar som berör statsråds förhållningssätt till ståndpunkter som fastslagits vid samråd mellan regeringen och EU-nämnden. En utgångspunkt för det inflytande som riksdagen tilldelats genom EU-nämnden är att regeringen inte ska företräda en ståndpunkt som står i strid med vad som framkommit vid samrådet. Detta gäller oavsett om ståndpunkten förs fram under eller vid sidan av formella möten.

I ärendet om kultur- och demokratiministerns samt idrottsministerns agerande i EU:s ministerråd har Alice Bah Kuhnke och Gabriel Wikström i tre olika fall fått med sig ståndpunkter med innebörden att kultur- och idrottsfrågor enligt svensk uppfattning ligger inom den nationella kompetensen. Dessa frågor ska därmed inte föranleda alltför omfattande rådsslutsatser som inkräktar på nationell kompetens.

Vid samråden har det inte framkommit någon tveksamhet kring ståndpunktens utformning och omfattning. Vid rådsmötena har emellertid den svenska uppfattningen om den nationella kompetensen inte framförts. Utskottet vill i detta sammanhang påpeka att det är av vikt att en i EU-nämnden förankrad ståndpunkt fullt ut fullföljs i rådet. Vi menar också att om det finns avvikelser från nämndens ställningstagande ska detta tydligt redovisas i den skriftliga återrapporten. Så har inte skett vid dessa tillfällen.

Avslutningsvis har konstitutionsutskottet granskat statsrådet Anders Ygeman för dennes agerande i samband med ett informellt möte mellan

EU:s inrikes- och justitieministrar den 25–26 januari. Vid mötet diskuterades bland annat EU:s gemensamma byrå för gränskontroll, Frontex. Frågan om Frontex befogenheter har under lång tid varit föremål för samråd i såväl justitieutskottet som EU-nämnden. Den svenska regeringens inställning har länge varit att gränskontroll är en nationell angelägenhet, och vid detta möte var det fortfarande den svenska ståndpunkten.

Under hösten 2015 underströks detta dessutom vid ett flertal tillfällen av statsministern i EU-nämnden. Sveriges ståndpunkt i frågan om Frontex har då, för att citera statsministern, varit att ”vi måste stå upp för respektive lands egna lagar vad gäller de egna gränserna” samt att Frontex inte ska ”kliva över någon gräns” och att detta inte är ett EU-mandat.

Den svenska ståndpunkten – så som den förankrats i EU-nämnden – har med andra ord varit mycket tydlig.

Att gränskontroll är ett nationellt ansvar framfördes också av statsrådet Ygeman vid det nämnda informella mötet den 25–26 januari. Så långt är allt väl. Men utöver detta har statsrådet enligt rådsprotokollet också sagt att ”det är viktigt att överväga alla möjligheter till hur förvaltningen av den yttre gränsen kan stärkas”. Dessutom har statsrådet i en intervju med Sveriges Radio den 26 januari – i anslutning till det aktuella mötet – sagt att ”jag är beredd att låta Frontex, eller ett framtida Frontex, kunna gå in mot en medlemsstats vilja”.

I utskottets utfrågning av Anders Ygeman har denne framfört att uttalandet i radio var ett svar på frågan om EU:s framtid generellt. Men om man fortsätter att lyssna på intervjun framgår det väldigt tydligt att det handlar om just Frontex och den svenska ståndpunkten beträffande Frontex.

Det är en grundläggande princip att regeringen inte ska företräda en ståndpunkt som står i strid med vad EU-nämnden framfört under ett samråd. När vi har behandlat detta har vi också understrukit vikten av att tankar och idéer som läggs fram i EU-kretsen måste vara förankrade i EU-nämnden. I detta fall har statsrådet Ygeman framfört en ståndpunkt som inte var i linje med vad regeringen förankrat i EU-nämnden. Det faktum att uttalandet i radio gjorts vid tidpunkten för och i omedelbar anslutning till ett informellt möte där just Frontex diskuterades samt att uttalandet förstärks av statsrådets kommentar om att ”överväga alla möjligheter” är särskilt försvårande. Statsrådet borde ha sökt förnyat mandat innan denna nya inställning aviserades. Av denna anledning kan statsrådet inte undgå kritik. (Applåder)

Anf. 20 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Man kan möjligen notera att vi upprepar oss, men det är tvunget. Vi är tvungna att upprepa oss eftersom syftet med den redovisning vi har i kammaren inte är att yrka bifall till betänkandet, även om någon ledamot kanske slant lite med tungan. Vi kommer inte att rösta om betänkandet, utan vi anmäler det för kammaren. Vi har redan gjort vårt ställningstagande i och med att konstitutionsutskottet klubbade ärendet. Det här är en redovisning för de andra ledamöterna och våra partivänner. I mitt fall redovisar jag alltså för Kristdemokraterna det arbete och de ställningstaganden som jag har gjort och är personligt ansvarig för. Men det är också en redovisning för allmänheten och medierna av vad vi har kommit fram

till. Ärendet överprövas inte av riksdagen och ett beslut av riksdagens kammare.

Nu är vi inne på kapitel 2, som handlar om regeringens hantering av EU-frågor. Jag vill lyfta fram två saker ur detta kapitel: Åsa Romsons och Anders Ygemans hanterande av EU-frågor. Först och främst är det av största vikt att samrådet med och informationen till EU-nämnden fungerar på ett bra sätt. Vi har återkommit till det gång efter annan under den tidigare debatten, och jag vill understryka det också här.

När språket är franska innebär det att det är svårt för den som inte har läst franska språket eller snabbt kan få fram någon som kan tolka. Vi säger om detta att regeringen bör presentera ett sådant underlag för nämnden att samrådet blir meningsfullt. Det är en tydlig, men inte övertydlig, finger-visning om att det inte är rimligt att ha ett samtal som inte är meningsfullt eftersom det förs på franska och alla inte behärskar det. I det här fallet handlade det om annoterade A-punktlistor utifrån Coreperdagordningen som översändes till nämnden.

Vidare konstaterar utskottet att de svenska annoteringarna i ett par fall var mindre utförliga än vad de gällande riktlinjerna kräver. I ett fall saknades annoteringar för en beslutspunkt där sådana borde ha tagits fram. Detta var Åsa Romson ansvarig för.

Viktigare och mer dramatiskt är nog det som gäller inrikesminister Anders Ygeman, som hade fått i uppdrag att företräda en ståndpunkt. Han kan därmed inte företräda en ståndpunkt som står i strid med vad EU-nämnden har gett uttryck för i samrådet. Det har han dock lyckats göra, och därför kan han inte undgå kritik, som konstitutionsutskottet säger.

Han framhöll vid det informella mötet att gränskontroll primärt är ett nationellt ansvar. Så långt är allting väl; det var den ståndpunkt som han hade förankrat i riksdagens EU-nämnd. Men mitt i allt detta sker en radiointervju. Dessutom fanns informella möten där inrikesministern yttrade sig annorlunda. På det informella mötet sa han: ”Det är viktigt att överväga alla möjligheter till hur förvaltningen av den yttre gränsen kan stärkas.” I den radiointervju som pågick under mötet och som handlade om just detta säger han: ”Jag är beredd att låta Frontex eller ett framtida Frontex kunna gå in mot en medlemsstats vilja.” Detta stred mot de instruktioner han hade, och hans ståndpunkt var inte i linje med vad som hade förankrats i EU-nämnden. Därför kan statsrådet Anders Ygeman inte undgå kritik.

(Applåder)

Anf. 21 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Vi har kommit till avsnitt 3 i granskningsbetänkandet. Det avsnittet har rubriken ”Handläggning av vissa regeringsärenden m.m.” Under den rubriken, som kanske inte är så himla spännande, döljer sig faktiskt ganska intressanta frågor, bland annat: Hur ska tillsättning och utnämningar av generaldirektörer eller andra uppdrag skötas? Hur snabbt ska besked lämnas om utlämnande av handlingar? Vilken dokumentation krävs från möten i Innovationsrådet och Säkerhetspolitiska rådet? Vad behöver regeringen överlägga med Utrikesnämnden om?

Jag tänker uppehålla mig vid det som gäller stöd eller avtal med andra länder och om de borde diskuteras i Utrikesnämnden eller ej.

Det är tre olika ärenden där behovet av överläggningar med och information till Utrikesnämnden berörs på olika sätt. Majoriteten i utskottet anser att det i två fall ska vara överläggning med Utrikesnämnden. Vi är helt eniga om att det ska vara överläggningar i Utrikesnämnden i de fallen, men majoriteten anser att det inte behövs i det tredje fallet. Min bedömning är att det borde vara överläggning – samråd, diskussion – i Utrikesnämnden vad gäller samtliga fall. Jag tycker att majoritetens bedömning är ologisk.

Efter terrordåden i Paris bad Frankrike om hjälp med hänvisning till EU:s fördrag artikel 42:7 om stöd och bistånd vid väpnat angrepp, alltså ett fördrag som Sverige har godkänt. Vi är med i EU och är en del av den organisationen. När ett annat land har begärt stöd har man skickat en förfrågan till oss, och då har det bedömts som att det måste upp i Utrikesnämnden, och det har också varit uppe där innan beslut fattades.

Våren 2015 sas samförståndsavtalet om militärt samarbete med Saudiarabien upp. Vi bedömer att det borde ha varit uppe i Utrikesnämnden. Det var det inte. Vi tycker att det borde ha lyfts i Utrikesnämnden att man skulle säga upp det avtalet.

I augusti 2014 beslutade den dåvarande regeringen att underteckna ett tilläggsprotokoll till Partnerskap för fred och ett samförståndsavtal med Nato om värdlandsstöd. Enligt majoriteten i utskottet var det inte något som behövde lyftas i Utrikesnämnden. Bland annat anger utskottet att Sverige redan samarbetar och övar med Nato inom Partnerskap för fred och att avtalet inte innebär någonting om det inte tas särskilda beslut om det och att det i stort sett bara gör det lite enklare administrativt när övningar ska genomföras.

Argumentationen att man redan samarbetar gällde inte Frankrikes begäran om att få stöd efter terrordåden. Där tyckte utskottet att det skulle till Utrikesnämnden, men det tyckte man alltså inte gällande detta av någon för mig outgrundlig anledning.

Jag uppfattar det som att det här inte bara är ett administrativt beslut. Det handlar inte bara om att göra övningarna enklare, utan det visar på en viljeinriktning och en ambition för Sveriges militära samarbete och vårt säkerhetsarbete. Det är klart att det är en säkerhetspolitisk fråga och en fråga av större vikt.

Jag är inte helt ensam om att ha uppfattningen att det här är något mer än ett administrativt beslut och att det faktiskt visar vad Sverige har för ambition. I går var det en artikel i Svenska Dagbladet av flera ambassadörer, vilket var intressant i sig, och ett antal militärer. Den behandlade bland annat frågan om samförståndsavtalet med Nato men också diskussionen om det närmare samarbetet med USA generellt.

Vad gäller värdlandsavtalet skrev man så här: ”Men värdlandsavtalet är mer än ett administrativt dokument. Det utgör ett bevis för att Sverige nu lämnat sin tidigare isolationistiska säkerhetspolitik och i stället är berett att aktivt bidra till freden i Östersjöområdet.”

Alldeles oavsett vilka slutsatser man drar av innebörden av avtalet och om vi bidrar till freden i Östersjöområdet eller inte är det uppenbart att det inte bara är jag som tycker att det här är något mer än ett administrativt beslut. Det är flera personer som undertecknat detta, och det är personer som man kan tänka vet vad de pratar om – överstar, generalmajorer och så vidare.

Jag tycker att det hade varit rimligt att det här hade gått till Utrikesnämnden. Som det är nu uppfattar jag det som att när avtal sägs upp bör de gå till Utrikesnämnden och när man lämnar stöd till enskilda länder bör det gå till Utrikesnämnden, men när man ingår ett avtal om värdlandsstöd med Nato ska det inte gå till Utrikesnämnden. Det är en logik som jag inte kan förstå, och jag tycker att det här är märkligt. Jag tror att det handlar om att man egentligen tycker att avtalet är bra, och det tycker jag faktiskt är en helt annan fråga. Alldeles oavsett vad man tycker om det bör det tas upp till diskussion i Utrikesnämnden.

Anf. 22 JONAS GUNNARSSON (S):

Herr talman! Även jag vill tacka ledamöterna i utskottet för gott samarbete. Likaså vill jag tacka vårt excellenta kansli. Utan det hade vi aldrig kommit fram till en så bra slutprodukt som vi faktiskt har gjort.

Av 48 anmälningar har 11 resulterat i ärenden som kommit att hanteras inom ramen för kapitlet ”Handläggning av vissa regeringsärenden m.m.” Jag kommer att beröra några av dem.

Jag tänkte börja i det ärende som Mia Sydow Mölleby uppehöll sig allra mest kring, alltså det som handlar regeringens agerande avseende samförståndsavtal med Nato om värdlandsstöd och annat.

Granskningen här rör ett ämne som har varit högaktuellt rent politiskt under våren, precis som har nämnts här. Självklart är frågan om Sveriges förhållande till andra stater när det gäller militärt samarbete, gemensamma övningar och annat otroligt viktigt, och den måste hanteras med ett särskilt omsorgsfullt handlag då den har bäring på hur vi tryggar vårt land i händelse av konflikt.

Frageställningen utskottet har haft att fundera över har rört huruvida regeringen i den här frågan skulle ha överlagt med Utrikesnämnden innan ställningstagandet eller inte.

Herr talman! Utskottet konstaterar, efter att ha gått igenom bland annat hur Sveriges förhållande till Nato genom vårt deltagande i Partnerskap för fred ser ut, att regeringens agerande i frågan har varit korrekt. När allt material kommer upp på bordet, när tidigare beslut går igenom och frågan om värdlandsavtal med Nato sätts in i kontexten av vårt förhållande till och samarbete med försvarsalliansen blir det tydligt att avtalet i sig inte är vad som brukar kallas ett utrikesärende av större vikt.

Innan jag går över på nästa ärende som vi har granskat kan jag inte låta bli att nämna de hemska händelser som skedde i Orlando i helgen. En företrädare för terrorsekten Daish gav sig på människor med en annan sexuell läggning än den som är mainstream i samhället. 50 personer dog och 50 skadades enbart för att de manifesterade vilka de är och levde upp till de värderingar som ett öppet samhälle ska stå för. Det här i sig var en fruktansvärd händelse men också något som har drabbat oss här i Europa. Det togs upp i en av de granskningar som utskottet har gjort – ett ärende som rörde Frankrike och följderna av terrordåden i höstas.

Vi har granskat regeringens överläggning med Utrikesnämnden med anledning av Frankrikes begäran om hjälp. Bakgrunden är som sagt de fruktansvärda terrordåden i Paris i slutet av förra året. Efter att Daish på ett koordinerat sätt slagit till på flera platser i staden, bland annat Stade de

France och en konsertlokal, och 130 människor dödades och över 350 skadades begärde Frankrike hjälp av övriga EU-stater enligt fördragets artikel 42:7.

Artikeln säger bland annat: ”Om en medlemsstat skulle utsättas för ett väpnat angrepp på sitt territorium, är de övriga medlemsstaterna skyldiga att ge den medlemsstaten stöd och bistånd med alla till buds stående medel i enlighet med artikel 51 i Förenta nationernas stadga”.

Herr talman! Ärendet rör en hemsk händelse i Europa och delar av de politiska följderna av den. Lissabonfördragets artikel om stöd och hjälp till en medlemsstat i händelse av ett väpnat angrepp på dess territorium har aldrig tidigare behövt återopas.

Detta faktum gör det självklart att det är intressant för KU att granska hur regeringen har agerat utifrån Frankrikes begäran om hjälp. Att det är ett utrikesärende av större vikt ter sig nästan självklart. Vi finner också i vår granskning att regeringen har tagit upp frågan om Frankrikes begäran i Utrikesnämnden innan utrikesministerns och försvarsministerns presskonferens den 16 december förra året om vilken typ av stöd Sverige kunde erbjuda Frankrike. Utskottet kan konstatera att regeringen har agerat rätt och riktigt i förhållande till Utrikesnämnden.

Herr talman! Sist men inte minst vill jag också kort nämna granskningen rörande regeringens säkerhetspolitiska råd. Anmälaren begärde att utskottet skulle granska frågan om dokumentation av rådets möten.

För att förstå utskottets ställningstagande att inte avge något uttalande med anledning av granskningen måste man förstå det säkerhetspolitiska rådets informella ställning. Rådet ingår inte som en formell del av beredningsarbetet i Regeringskansliet, utan vart och ett av de statsråd som ingår har möjlighet att väcka ett ärende på sedvanligt vis då behov av detta finns.

Att statsråd talar med varandra även utanför regeringssammanträdena får vi anta inte är särskilt ovanligt. Att sedan kalla gruppen av statsråd som samtalar med varandra för något, i det här fallet ett säkerhetspolitiskt råd, ger inte sammanslutningen någon särskild ställning i de hänseenden vi har att granska.

I detta fall är det värt att fundera över vad det hade inneburit om vi i utskottet hade kommit fram till det motsatta än det vi kom fram till i granskningen. Förmodligen hade det inneburit att minsta lilla fikasack statsråd emellan hade behövt dokumenteras för spårbarhet och för att möjliggöra granskning på det vis anmälaren skulle vilja.

(Applåder)

Anf. 23 MARTA OBMINSKA (M):

Herr talman! Även jag vill tacka för ett gott samarbete och utomordentlig hjälp från vårt kansli, långt efter alla skolavslutningar och studentmottagningar.

Herr talman! Under avsnittet ”Handläggning av vissa regeringsärenden m.m.” behandlas olika typer av ärenden. Som genomgående vid konstitutionsutskottets granskning detta och förra året är vi i stort sett överens över partigränserna. Jag ska ändå uppehålla mig vid några av ärendena, och jag börjar inte med Natoärendet.

Utskottet har granskat nomineringen av exekutivdirektör till Internationella valutafonden. Tjänsten som exekutivdirektör för den nordisk-bal-

Prot. 2015/16:118

13 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggningen
av regeringsärenden
m.m. (kapitel 3)*

tiska valkretsen vid Internationella valutafonden utlystes med sista ansökningsdag den 24 november 2014. Till det datumet hade ett flertal väl kvalificerade personer ansökt om tjänsten.

Thomas Östros hade inte deltagit i den ordinarie rekryteringsprocessen utan sökte på uppmaning av finansminister Magdalena Andersson. Thomas Östros intresseanmälan till tjänsten inkom först den 5 februari 2015, alltså drygt tio veckor efter sista ansökningsdag. Thomas Östros nominerades sedan av regeringen till ny exekutivdirektör för den nordisk-baltiska valkretsen i Internationella valutafonden den 26 februari 2015.

Utskottet har egentligen ingenting att invända mot detta. Vi framhåller dock att om det blir mycket vanligt att man utnämner någon trots att andra kvalificerade har ansökt och trots att man har en öppen utnämningsspolitik med kravprofiler och anställningsannonser kommer detta att undergrävas.

Herr talman! Konstitutionsutskottet har även granskat dokumentation från innovationsrådets möten.

Innovationsrådet är informellt och består av statsministern, fyra andra ministrar och tio rådgivande ledamöter från näringslivet och forskarvärlden. Det är endast ett rådgivande organ, och det förekommer varken beslutsfattande eller voteringar.

Vi har tidigare varit inne på frågor om informella organ. Granskningen av dokumentationen från innovationsrådets möten ger enligt konstitutionsutskottet inte anledning till något uttalande från tryckfrihetsrättslig synpunkt.

Utskottet noterar dock att det har förekommit att en kommande proposition har stått på mötets dagordning. Utskottet vill därför understryka att om det skulle vara så att synpunkter och sakuppgifter framförs och sedan tillförs ett pågående ärende i Regeringskansliet bör de dokumenteras, i enlighet med de krav som gäller för beredning av ärenden.

Därutöver har konstitutionsutskottet tidigare konstaterat att dokumentation från möten av mer informell karaktär är värdefull, dels internt för att säkerställa att det inte uppstår osäkerhet om vad man har kommit fram till, dels för att i ett senare skede underlätta granskning av ett händelseförlopp.

Herr talman! Jag ska säga några ord om granskningen av hanteringen av en begäran om att få ta del av beräkningar inom Finansdepartementet. Anmälaren hade begärt att få ta del av de av Finansdepartementets beräkningar som låg till grund för fördelningen av de ekonomiska förstärkningar till kommuner och landsting som regeringen och allianspartierna kom överens om hösten 2015 inom ramen för migrationsuppbyggnaden.

Regeringen ansåg sig inte kunna lämna ut några sådana handlingar och fattade detta beslut den 10 december 2015. Beslutet expedierades dock först en vecka senare, den 17 december.

Här menar utskottet att det mot bakgrund av det skyndsamhetskrav som gäller enligt tryckfrihetsförordningen inte är tillfredsställande att så lång tid förflyter mellan det att ett beslut fattas med anledning av en begäran och expediering av beslutet. Det spelar ingen roll att regeringen i detta fall ansåg att inga handlingar skulle lämnas ut.

Herr talman! Till sist ska jag uppehålla mig vid utskottets granskning av förra regeringens agerande avseende samförståndsavtal med Nato om värdlandsstöd med mera.

Här är det. Jag håller det i min hand. Jag vet inte hur många här inne som faktiskt har läst det, men jag tog fram det och kollade igenom det lite.

Som ni hörde Jonas Gunnarsson säga konstaterar utskottet att Sverige sedan år 1994 redan samverkar med Nato inom Partnerskap för fred och Euroatlantiska partnerskapsrådet. Sverige deltar i utbildningar och övningar och har stått värd för sådana aktiviteter.

Försvarsberedningen, som jobbade över partigränserna, förutsatte i sin rapport *Försvaret av Sverige – Starkare försvar för en osäker tid*, departementsskrivelse 2014:20, att värdlandsstöd skulle beaktas i försvarsplaneringen och att regeringen skyndsamt skulle vidta åtgärder, inklusive avtalsregleringar.

Trots det politiska i frågan utgör värdlandsstödsavtalet tillsammans med det kompletterande tilläggsprotokollet ett ramregelverk som reglerar tekniska och juridiska frågor. Det ser ni verkligen om ni ögnar igenom avtalet.

Det föreskriver inte något ytterligare samarbete och ger inte Nato rätt eller skyldighet att verka på svenskt territorium, utan det bygger på frivillighet mellan parterna. Det blir endast tillämpligt i de fall då Sverige först fattar ett nationellt beslut om det. Sverige avgör även framöver om och när Natoverksamhet får äga rum på svenskt territorium och vilken typ av verksamhet det i sådant fall ska vara.

Den förändring som ramregelverket innebär gäller de särskilda svenska genomförandeavtal som ingås för varje enskild aktivitet om och när Sverige beslutar om sådana aktiviteter. Dessa avtal kan juridiskt göras lite enklare och hållas kortare tack vare värdlandsstödsavtalet.

Utskottet gör bedömningen att det inte förelåg någon skyldighet för regeringen att överlägga med Utrikesnämnden inför besluten att tillträda det kompletterande tilläggsprotokollet och underteckna värdlandsstödsavtalet. Här är utskottet enigt så när som på Vänsterpartiet.

Ärendet om regeringens uppgifter kring det brutna samarbetsavtalet med Saudiarabien kommer min kollega Andreas Norlén att ta upp.
(Applåder)

Anf. 24 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Vi har kommit till kapitel 3 i höstgranskningen, ”Handläggning av vissa regeringsärenden m.m.”

I höstas genomförde konstitutionsutskottet en omfattande granskning av regeringens inkallande av Utrikesnämnden. Det var en grannlaga granskning då just Utrikesnämndens möten omfattas av sekretess. Flera av de utfrågningar vi hade i detta sammanhang var helt stängda.

På Utrikesnämndens möten brukar även kungen få ta del av informationen, och mötena brukar vara väldigt speciella. Under våren har vi haft tre anmälningar som berör Utrikesnämndens inkallande.

Det har, som flera här varit inne på, gällt den förra regeringens hantering och Carl Bildt, då de skrev på delar som ledde till värdlandsavtalet mitt i valrörelsen 2014 utan att kalla in Utrikesnämnden. Det har gällt nuvarande regering och Margot Wallströms hantering då avtalet med Saudiarabien bröts. Det har också gällt nuvarande regerings hantering av det stöd till Frankrike som Sverige avsåg att ge efter terrorattentaten i Paris.

Sammanfattningsvis kan jag säga att vi i KU inte har all information om Utrikesnämndens möten – vad som sägs och varför just ett visst ärende lyfts upp, genomgående på alla möten. Det är kanske helt korrekt att vi inte ska ha det, men när det gäller den sammanlagda beskrivning som KU

gjorde i höstas har vi sett en tendens att Utrikesnämnden inte kallas in lika ofta längre. Den förklaringsmodell vi kunde se var att när Sverige gick med i EU och EU-nämnden kom till blev det en helt annan hantering av de EU-relaterade frågorna.

I denna granskning med de tre ärenden vi har att hantera bedömer jag att vi har landat rätt. Men jag misstänker att liknande frågor riskerar att återkomma framöver. Som sagt är det inte alltid lätt att bedöma vad som är en fråga av utrikespolitisk vikt.

En annan fråga som lyfts upp inom området är olika former av utnämningar när det gäller det som Marta Obminska var inne på: nomineringarna till exekutivdirektör för Internationella valutafonden, direktör för Skolforskningsinstitutet samt generaldirektör för Försäkringskassan. Alla tre är förstås oerhört viktiga, och det är inte konstigt att man ibland behöver granska denna typ av utnämningssmakt. Men i alla tre ärendena har vi kommit fram till att regeringen har gjort det den ska och att utskottet i princip inte har några invändningar.

I övrigt bedömer jag att det mest handlar om mindre kommentarer gällande allmänna handlingar och dokumentation. Detta är nog så viktigt, men det har andra lyft upp i debatten.

Anf. 25 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! Utrikesnämnden fyller en viktig funktion i svensk författning. Det är ett viktigt samrådsorgan mellan regering och opposition, där också statschefen får en noggrann och ordentlig genomgång av viktiga utrikesärenden. Denna ställning är reglerad i regeringsformen.

Konstitutionsutskottet gjorde, som Agneta Börjesson redogjorde för, i höstas en granskning av den förändrade användningen av Utrikesnämnden. Jag ska göra en lite hårdhänt tolkning av KU:s höstgranskning. Vi fann att regeringar av olika färg nog har utvecklat en praxis med en tolkning av regeringsformens bestämmelser som kanske är lite väl liberal.

Vi har sett ett mönster av att Utrikesnämnden under ganska lång tid har inkallats alltmer sällan. Ärenden av större utrikespolitisk vikt inträffar nog mer än en gång varje år, men vi har sett exempel på att Utrikesnämnden bara sammankallas en gång per år.

I den granskning vi har gjort har vi tittat särskilt på ärendet om uppsägning av samarbetsavtalet med Saudiarabien. Vi har gjort den samlade bedömningen att det, givet kontexten när uppsägningen skedde och den inflammerade diskussionen om Sveriges förhållande med flera arabstater, hade varit rimligt att såväl statschef som opposition haft möjlighet att ventilerat frågan med regeringen.

Utifrån den samlade bild som konstitutionsutskottet har av användningen av Utrikesnämnden tycker vi att den borde ha inkallats i det här fallet.

Anf. 26 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! Jag ska uppehålla mig vid den del av kapitlet som handlar om regeringens uppgifter om det brutna samarbetsavtalet med Saudiarabien och ärendets hantering. Övriga ärenden har för Moderaternas del kommenterats av Marta Obminska.

Det handlar som bekant om det samförståndsavtal om militärt samarbete med Saudiarabien som ingicks 2005 av regeringen Persson. Det var

ett avtal som var kontroversiellt redan från början. Om jag inte har räknat fel är detta fjärde gången som avtalet och dess hantering ger upphov till KU-anmälningar.

Den minnesgode kommer ihåg att det var stor turbulens i början av mars 2015. Det blev en stor diskussion i medierna och i samhället om regeringen skulle säga upp avtalet eller omförhandla det eller vad som skulle ske och hur detta i så fall, beroende på vilken väg regeringen valde, skulle påverka Sveriges relationer med Saudiarabien och övriga delar av Mellanöstern.

Till slut beslutade regeringen som bekant att säga upp samförståndsavtalet med Saudiarabien. Regeringsbeslutet fattades den 12 mars 2015, men det meddelades offentligt ett par tre dagar tidigare.

Vid samma tid skulle utrikesministern tala vid Arabförbundets toppmöte i Kairo. Anförandet ställdes in med mycket kort varsel på begäran av Saudiarabien. Detta ledde till ytterligare debatt och turbulens som handlade om skälen till saudiernas agerande. Hade det att göra med samförståndsavtalet eller med uttalanden som utrikesministern hade gjort om tillståndet för demokrati och mänskliga rättigheter i Saudiarabien?

Krisen skärptes i och med att Saudiarabien kallade hem sin ambassadör. Sverige utsattes även för andra diplomatiska markeringar från olika länder i Mellanöstern. Bland annat kallade ytterligare något land hem sin ambassadör från Stockholm.

Då inställer sig naturligtvis frågan: Borde uppsägningen av samförståndsavtalet med Saudiarabien ha tagits upp i Utrikesnämnden, och borde regeringen ha informerat och överlagt med nämnden om de diplomatiska förvecklingar som uppstod med Saudiarabien och andra länder i Mellanöstern?

Det är uppenbart att Saudiarabien är ett dominerande land i Mellanöstern, och Sveriges relationer med Saudiarabien påverkar därmed Sveriges politiska relationer och handelsrelationer även med många andra länder i Mellanöstern. Vilka effekter som en uppsägning av samförståndsavtalet skulle få för Sveriges relationer med Saudiarabien och andra länder var i hög grad oklart.

Från olika håll framfördes farhågor om att en uppsägning av avtalet skulle få långtgående konsekvenser för Sveriges relationer med länderna i Mellanöstern, på olika sätt och nivåer.

Regeringsformen 10 kap. 11 § slår fast att i alla utrikesärenden av större vikt ska regeringen före avgörandet överlägga med Utrikesnämnden, om det kan ske. Reservationen om det kan ske handlar framför allt om vad som är praktiskt möjligt med hänvisning till den tid som står till buds.

KU:s slutsats blev enhälligt att uppsägningen av samförståndsavtalet med Saudiarabien var ett utrikesärende av större vikt. Därmed borde regeringen ha överlagt med Utrikesnämnden innan den fattade sitt beslut om att säga upp avtalet.

Härutöver framgår det av regeringsformen 10 kap. 11 § att regeringen ska överlägga med Utrikesnämnden om de utrikespolitiska förhållanden som kan få betydelse för riket så ofta som det behövs.

Med tanke på den diplomatiska kris som uppstod med Saudiarabien och andra länder i Mellanöstern är utskottets mening att regeringen borde

Prot. 2015/16:118
13 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggningen
av regeringsärenden
m.m. (kapitel 3)*

Prot. 2015/16:118
13 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 4)*

ha informerat och överlagt med Utrikesnämnden även om denna uppkomna situation.

Med detta, herr talman, kan jag konstatera att det är bra att konstitutionsutskottet enigt ger riktlinjer för när Utrikesnämnden bör inkallas och sammanträda.
(Applåder)

Regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 4)

Anf. 27 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! I år har vi i granskningen två intressanta ärenden som handlar om styrning av statliga verk under Näringsdepartementet. En moderat minister, Catharina Elmsäter-Svärd, och en socialdemokratisk, Anna Johansson, får här kritik vad gäller styrning av statliga verk under Näringsdepartementet.

Är då detta beroende i huvudsak på de här statsrådets tillkortakommanden, eller är detta mer beroende på strukturella problem i styrningen? Min bedömning är att en hel del tyder på att detta är en del av ett mönster. Vi hade tidigare år att titta på det så kallade Nuonärendet, där vi hade samma typ av problematik i fråga om styrning från Näringsdepartementet. Om den iakttagelsen stämmer är det viktigt att få ordning på dialogen mellan Näringsdepartementet samt verk och företag.

I ärendet om Sjöfartsverkets upphandling av helikoptrar är det ingen som har ifrågasatt behovet av nya helikoptrar för räddningsinsatser. Jag tror att vi alla är intresserade av att det finns när vi åker färja eller av liknande skäl.

Däremot finns det en hel del saker som kan ifrågasättas runt handläggningen av ärendet. En del av det kanske vi från konstitutionsutskottet inte ska diskutera. Det är väldigt många egendomligheter i ärendets handläggning som har luftats mycket i medierna.

Det problematiska ur KU-synpunkt är att upphandlingen har ägt rum med ett avtal utan några särskilda bestämmelser om att det gäller under förutsättning av riksdagens budgetbeslut och så vidare, att upphandlingen har skett innan riksdagen har behandlat regeringens budgetproposition. Det är en mycket central del av det svenska statsskicket.

Jag, som är gammal historielärare, kan inte låta bli att iaktta att under både det karolinska och det gustavianska enväldet var en av de saker som fanns kvar faktiskt riksdagens makt över sådana här frågor. Här har en moderat minister lyckats med något som inte Karl XI klarade, och det är ju en bedrift.

Jag vill nog relativisera den jämförelsen: Jag tror faktiskt inte att Catharina Elmsäter-Svärd, som jag känner som en mycket rejäl person, har eftersträvat detta, utan jag tror att det är ett resultat av ett styrproblem mellan departementet och det statliga verket.

Det har förekommit en myndighetsdialog som från det statliga verkets sida har uppfattats som en styrning, att man får order eller okej för att göra vissa saker. Men från Näringsdepartementets sida har det uppfattats som dialog och information. Det är nog själva orsaken till att detta har kunnat inträffa.

Det som är anmärkningsvärt är att departementet inte reagerade när pressmeddelanden och annat om upphandlingen skickades ut före budgetpropositionen. Departementet borde nog ha uppmärksammat felet redan vid det tillfället.

Ansvarigt statsråd borde nog också ha sett att det fanns olika syn på vad myndighetsdialogen stod för. Därför kan inte heller Catharina Elmsäter-Svärd undgå kritik i den här delen.

Vad gäller statens stöd till kommunala flygplatser är ett stöd av staten för att upprätthålla infrastrukturen mycket viktig för att stora delar av Sverige ska vara tillgängligt. Näringsliv och samhälle i stora delar av Sverige behöver flyg för att kunna ta sig till olika angelägna sammanträden. Vi har nu ledamöter som har fått tillbringa nätterna på tåg därför att flygen inte går. Det visar flygets betydelse för att hålla ihop vårt land.

Vad som hände 2015 var att utbetalningen av det statliga stödet till flygplatser runt om i landet kom att fördröjas mycket. Det försatte en hel del flygplatser i stora ekonomiska problem, och det blev ett stort tryck från många kommuner på Näringsdepartementet om att det var något fel och att man måste göra något åt det. Även givet det stora, allmänna trycket på Näringsdepartementet har de frågor som Näringsdepartementet ställde till Trafikverket vad gäller utbetalningen av stöden uppfattats som ordergivning, och då har vi ett fall av så kallat ministerstyre, även om det inte har varit avsiktligt. För detta kan inte Anna Johansson undgå kritik.

Båda de här ärendena är dock exempel på en problematik som vi har sett tidigare. Jag tycker att det känns mycket viktigt att vi inte behandlar dem som enskilda ärenden utan nu ser till att få till stånd åtgärder som förhindrar upprepningar av sådana här saker.

(Applåder)

Anf. 28 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Konstitutionsutskottet har tidigare uttalat att informella kontakter mellan Regeringskansliet och myndigheter givetvis måste få förekomma. Utskottet har också uttalat att den typen av kontakter bör inskränka sig till informationsutbyte.

I ärenden som rör tillämpning av lag, myndighetsutövning mot enskilda eller, som i detta fall, myndighetsutövning mot kommun bör eventuella kontakter vara formaliserade och dessutom dokumenterade, detta för att slå vakt om myndigheternas självständighet gentemot regeringen. Som kammarens ledamöter mycket väl vet är ju myndigheterna enligt regeringsformen tillförsäkrade självständighet gentemot regeringen. Det handlar, precis som Hans Ekström sa, om det vi brukar kalla ministerstyre, och vi vet att det inte får förekomma.

I en färsk grundlagskommentar från förra året skriver grundlagsexperterna Thomas Bull och Fredrik Sterzel följande om hur regeringsformen ska tolkas i det här avseendet. Jag talar då om 12 kap. 2 § regeringsformen.

Experterna skriver: "Vad som är förbjudet är enkelt uttryckt att någon annan myndighet eller någon överordnad lägger sig i beslutsfattandet." Och så fortsätter man lite längre fram: "En information som är direkt inriktad på avgörandet av ett bestämt ärende får i alla normala fall anses otillbörlig."

Granskningsärendet som jag nu tänker uppehålla mig vid är ärendet om infrastrukturministerns inblandning i driftsstöd till flygplatser. Den

granskningen gäller just frågan om den överordnade myndigheten regeringen har lagt sig i den underordnade myndigheten Trafikverkets beslutsfattande. Det är frågan.

Som framgick av utfrågningen och som Hans Ekström också nämnde: När Trafikverkets medarbetare utfrågades av KU framstod det tydligt att man hade uppfattat det som att man hade fått en order från Näringsdepartementet. Den ordern gick ut på att man omgående skulle betala ut driftsbidrag till de två flygplatserna i Kalmar och Skellefteå.

Detta sker också. Det sker innan verket självt har hunnit handlägga ärendet klart. Bland annat återstår en obligatorisk notifieringsprocedur hos EU-kommissionen, eftersom driftsstödet handlar om bidrag som kan snedvrida konkurrensen på EU:s inre marknad.

Hos Trafikverket stiger naturligtvis stressnivån med anledning av det här önskemålet från departementet. Trafikverket dubbelkollar med departementet om man där menar att bidraget ska betalas ut omgående och får ett jakande svar. En chef som är berörd av ärendet på Trafikverket gör den aktuella dagen ett antal försök att få kontakt med verkets chefsjurist, men försöken misslyckas. Utbetalningarna äger alltså rum utan att någon avstämning med chefsjuristen har skett.

Som utskottet konstaterar fick departementets uppmaning att skyndsamt hantera utbetalningarna allvarliga konsekvenser. Bland de grövre är att det stred mot EU:s statsstödsregler.

Även om det inte skulle ha varit statsrådet Anna Johanssons avsikt att påverka Trafikverket i dess myndighetsutövning menar utskottet att statsrådet borde ha reflekterat närmare över hur myndigheten skulle komma att uppfatta hennes uppmaning till skyndsamt hantering. Rimligen kan det inte ha krävts så väldigt mycket fantasi för att inse att Trafikverket kunde ha uppfattat departementets önskemål om skyndsamt hantering som en order om utbetalning av driftsbidrag till flygplatserna i Kalmar och Skellefteå.

Statsrådet har det övergripande ansvaret för vad som sker i hennes departement, och när departementet uppmärksammade henne på att flygplatsernas ekonomi var minst sagt problematisk fanns det uppenbara skäl för henne att följa frågan och även hålla sig underrättad om hur kommunikationen mellan departementet och Trafikverket utvecklades. Men KU:s granskning har visat att några sådana åtgärder inte vidtogs från statsrådets sida. Utskottet konstaterar också att kravet på dokumentation i detta fall inte har tillgodosetts.

Sammanfattningsvis anser därför utskottet att statsrådet Anna Johansson inte kan undgå kritik.

Herr talman! Det är riksdagen som fattar beslut om statens budget och om ekonomiska åtaganden för staten. Det innebär bland annat att regeringen behöver riksdagens medgivande för att ta upp lån eller göra andra ekonomiska åtaganden för staten. Regeringsformen är tydlig på den här punkten. Budgetlagen är i sin tur tydlig med att affärsverk får ta upp lån till staten för affärsverkets verksamhet bara efter särskilt bemyndigande av riksdagen.

Men som framkommit i utskottets granskning av Näringsdepartementets hantering av Sjöfartsverkets inköp av helikoptrar under det tidigare statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd's ledning har riksdagen i det här ärendet förbisetts på ett anmärkningsvärt sätt, och för detta kan det ansvariga statsrådet enligt utskottets mening inte undgå kritik.

Med detta sagt tycker jag att man i ljuset av de båda ärendena kan notera att i fallet med Sjöfartsverket bestod felet i att det dåvarande statsrådet Elmsäter-Svärd underlät att vidta de åtgärder som hade behövts, medan statsrådet Johansson i fallet med Trafikverket aktivt låg på för att verket skulle sätta igång utbetalningarna av driftsstödet till flygplatserna.

Som utskottet har funnit handlar det i det första fallet om en underlåtenhet, kanske rent av flera, medan statsrådet Johansson i det andra fallet aktivt handlade på ett sätt som gör att hon i sin tur inte kan undgå att kritiseras av KU.

Herr talman! Jag tycker att det är skillnad mellan aktivt handlande och underlåtenhet att handla. Ett aktivt handlande är oftast av mer kvalificerat slag än en underlåten handling.

(Applåder)

Anf. 29 JONAS MILLARD (SD):

Herr talman! Jag kan notera att vi nu har kommit igenom ungefär halva vårt betänkande, och jag tror att vi ligger ungefär enligt tidsramen. Jag vill ändå flagga för, herr talman, att mitt anförande kan dra över med någon minut och vill i förväg be om ursäkt för detta.

Herr talman! I Sverige är ministerstyre som bekant inte tillåtet i och med att regeringsbesluten ska fattas i plenum. Det verkar dock finnas en möjlighet till förtäckt ministerstyre, och det vill jag uppehålla mig vid en stund.

Den dåvarande regeringens gruvsamordnare Christina Lugnet, anställd genom Regeringskansliet, kallade flera aktörer till ett möte, däribland Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Norrbotten och deltagare från gruvbranschen. På mötet framkom det att gruvbolagen var missnöjda med myndigheter och tillstånd. Mötet ledde till att beslut flyttades från tjänstemännen till landshövdingen.

Även om inga formella beslut tycks ha fattats under mötet vill konstitutionsutskottet ändå påminna om att för det fall en samordnare haft ett tydligt utåtriktat och pådrivande uppdrag kan det diskuteras om den typen av uppdrag bör utföras inom Regeringskansliets ram. Detta kan inte nog understrykas. Det vore olyckligt om det i fortsättningen utvecklades en praxis där ministerstyre genomfördes rent praktiskt med hjälp av just en nationell samordnare eller liknande.

Och apropå ministerstyre, herr talman: ”Som ni säkert vet fick vi vid lunchtid igår order från ministern om att betala ut samtliga driftbidrag till berörda flygplatser, och betalningen skulle ut omgående, under dagen.”

Orden är inte mina, herr talman, utan de kommer från ett internmejl som skickades tisdagen den 22 september 2015, där en enhetschef på Trafikverket informerade sina kollegor om vad som förväntades av ministern. KU har klarlagt att företrädare för Näringsdepartementet agerade på uppdrag av statsrådet Anna Johansson. Däremot har det rått delade meningar om vad avsikten med kontakten var. Statsrådet och departementet har uppgett att avsikten var att påtala behovet av att skyndsamt hantera driftsstödet till flygplatserna. Ansvarig myndighet har däremot förstått det som att kontakten initierades av statsrådet för att statsstödet skulle betalas ut så snart som möjligt. Trafikverkets generaldirektör försökte flera gånger få till stånd en avstämning med verkets jurister innan utbetalningarna verkställdes.

Av regeringsformens 2 § 12 kap. kan utläsas att ingen myndighet, inte heller riksdagen eller en kommuns beslutande organ, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild eller mot en kommun eller som rör tillämpning av lag.

I detta fall har vi funnit att det här utgör myndighetsutövning och att verket har uppfattat att departementet gick in i verkets myndighetsutövning. Detta har i sin tur lett till allvarliga konsekvenser i form av att utbetalningen av driftsstödet till flygplatserna gjordes en månad innan beredningsprocessen var klar samt, herr talman, att utbetalningar skedde till två av flygplatserna i strid med EU:s statsstödsregler.

Statsrådet har inte genomfört erforderlig uppföljning genom att till exempel följa kommunikationen mellan departementet och Trafikverket. Vi har även funnit att dokumentationskraven inte tillgodosetts och att tjänstemän på departementet inte lämnat skriftligt besked, trots att sådana efterfrågats av Trafikverket.

Herr talman! Frågan är således utomordentligt illa skött. Ett enigt utskott ger därför statsrådet kritik i det här fallet.

Från en minister med högtflygande planer ska jag nu viga resten av anförandet åt Sjöfartsverkets inköp av helikoptrar.

Innan jag går in på detaljerna i ärendet kan det vara av intresse att veta att en stor skandal avslöjades i Belgien i mitten av 1990-talet. Ett flertal ministrar fick avgå. Saken rörde mutor i samband med helikopterköp. Ett av de inblandade företagen hette Agusta, sedermera omdöpt till Agusta Westland. Samma företag var inblandat i en ny skandal, denna gång i Indien. År 2013 tillstod den indiska försvarsministern att mutor förekommit i fallet. I april i år dömdes en av de inblandade till fyra års fängelse av en italiensk domstol. I Indien fick skandalen namnet Choppergate.

Av vad som hittills framkommit, i alla fall i konstitutionsutskottet, har den svenska versionen fått namnet "Näringsdepartementets hantering av Sjöfartsverkets inköp av helikoptrar" och finns på s. 275 i betänkandet under rubrik 4.3.

Det hela började med att Sjöfartsverket hade för avsikt att köpa in helikoptrar. Ett avtal tecknades i oktober 2012 med just företaget Agusta Westland om inköp av helikoptrar.

Avtalet var inte villkorat av att riksdagen behövde godkänna affären. Man har även betalat 250 miljoner kronor i handpenning, detta trots att riksdagen ännu inte fattat beslut om statens budget. På detta sätt har således Sjöfartsverket ingått ett avtal som föregripit riksdagens beslut i frågan. Detta strider enligt konstitutionsutskottet mot 9 kap. 8 § regeringsformen.

Granskningen har gett vid handen att Sjöfartsverket 2010 och 2011 informerades Näringsdepartementet om behovet av att köpa nya helikoptrar. Ett mejl från den 12 oktober 2012 till en tjänsteman i Regeringskansliet visar att upphandlingen var avslutad. Den 1 november 2012 fattade regeringen beslut om en ändring i regleringsbrevet för 2012 för Sjöfartsverket med innebörden att Sjöfartsverket fick använda valutaderivatinstrument vid köpet av nya helikoptrar för sjö- och flygräddning

Utskottet kan således konstatera att man i Regeringskansliet på ett tidigt stadium var medveten om att Sjöfartsverket ville köpa nya helikoptrar. Omständigheterna har föranlett KU att uttala vikten av att dialogen med myndigheterna sker på rätt sätt.

Det har förekommit motstridiga uppgifter i ärendet om vem som sagt eller gjort vad. Detta tycker jag, herr talman, drar ett löjets skimmer över hela hanteringen.

Det har även visat sig att tjänstemän vid Näringsdepartementet använt privata e-postadresser, vilket fått utskottet att uttala att ”agerandet kan ge intryck av att man har velat undandra sig offentlighetsprincipen, vilket förstås inte vore acceptabelt”.

Vi är eniga om att statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd inte kan undgå kritik för Näringsdepartementets hantering av Sjöfartsverkets inköp av helikoptrar.

Anf. 30 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Då var vi inne i kap. 4, ”Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen” och de två tunga ärenden som hanterar just infrastrukturministerns inblandning i driftsstöd till flygplatser och Näringsdepartementets hantering av Sjöfartsverkets helikoptrar.

Jag tänkte börja med flygplatserna. Det är ju flera som har varit inne på den här frågan, och det är helt riktigt att det hela startade med att man uppmärksammade ett mejl från en enhetschef inne på Trafikverket som skrev till sina medarbetare. Enligt e-postmeddelandet skulle Trafikverket ha fått order från ministern att betala ut bidrag till berörda flygplatser.

Det låter vid en första anblick som ett gravt fall av ministerstyre om det är så att en medarbetare på ett statligt verk har uppfattat en direkt order som går in på den rena myndighetshanteringen. Därför ställde konstitutionsutskottet flera direkta frågor till Regeringskansliet.

Det visade sig att det hade varit ett telefonmöte: fyra tjänstemän från Regeringskansliet hade ett telefonmöte med Trafikverket. Det som framförts från Näringsdepartementet var att man önskade en skyndsam hantering, då man hade fått flera signaler från olika flygplatser i landet om att de kunde riskera stora ekonomiska svårigheter, kanske till och med konkurs, om inte medlen, som var mycket försenade i sin utbetalning, kunde betalas ut.

Till saken hör att det fanns nya bestämmelser för utbetalningarna, så det tog osedvanligt lång tid. Dessutom hade Trafikverket fått en ny generaldirektör som också, inom parentes sagt, när hon fick höra om det här beskedet hade begärt att allt man gjorde framöver skulle kontrolleras med ansvarig jurist.

Det var ganska mycket som pågick i det här. Man gjorde från Trafikverket en rad försök att kontrollera. Man ringde in för att kontrollera om det här med skyndsam hantering också gällde flygplatserna i Skellefteå och Kalmar. Det var klart att det gjorde det. Vid en träff var det också en dubbelkoll, och även där handlade signalen från Näringsdepartementet om att om verket bedömde så borde verket ge stödet utifrån sitt uppdrag.

I slutändan blev det ändå så att utbetalningarna påskyndades i större utsträckning än vad Trafikverket hade planerat, och därför får också Anna Johansson i det här fallet kritik.

Så går jag över till Näringsdepartementets hantering av Sjöfartsverkets helikoptrar. Det är väl det granskningsärende som jag själv uppfattar som det ärende där kritiken i betänkandet är mest allvarlig, och det gäller Sjöfartsverkets mycket uppmärksammade inköp av helikoptrar.

Sjöfartsverket fick göra om upphandlingen vid flera tillfällen, och när upphandlingen till sist skedde var det på ett sätt som föregrep riksdagens beslut om investeringsplan och låneram för Sjöfartsverket. Agerandet står därmed inte i överensstämmelse med 9 kap. 8 § regeringsformen.

Det ser ut som om Sjöfartsverket har försökt informera Regeringskansliet men att informationen inte riktigt har nått fram. Man har helt olika uppfattningar om behovet av dokumentation, och dessutom har myndigheten uppfattat myndighetsdialogen som ett beslutsforum.

Förutom det bristande sättet att kommunicera kritiserar vi dessutom att det har framkommit att enskilda tjänstemän använt sig av privata e-postadresser på ett sätt som antyder att de önskat undkomma offentlighetsprincipen. Man har inte heller diariefört dessa meddelanden.

Hans Ekström var i sitt anförande inne på att det är någonting knepigt i styrningen av Näringsdepartementet. Vi har två tydliga granskningar här som visar att det inte bara gäller den här och föregående regering, utan även tidigare. Det är inte bara Nuon; det verkar även som om Vattenfall återkommer i väldigt många granskningar historiskt sett.

Jag hoppas därför att vi kanske kan ta ett lite större grepp kring kommunikationen mellan Näringsdepartementet och myndigheterna framöver. (Applåder)

Anf. 31 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Jag har i min inledning redan tagit upp två ärenden som finns med i det här avsnittet, och jag vill nämna lite mer om det, även om flera har varit inne på bland annat fallet med ministerstyre riktat mot Trafikverket. Jag ser själv den delen som den mest allvarliga anmärkningen i årets granskning.

Man kan visst diskutera om det inte är så att Trafikverket borde ha motsatt sig infrastrukturministerns krav på utbetalning. Men i det här fallet var ju kravet på snabbhet uppenbarligen så tydligt uttalat att Trafikverket inte fick möjlighet att kontakta sina jurister. Ministerstyret var, som jag ser det, uppenbart avsiktligt.

Hans Ekström ifrågasatte om det var avsiktligt. Jag menar att det i detta fall var ett väldigt tydligt besked som Trafikverket fick från departementet, och det är också helt utrett att det var ministern själv, Anna Johansson, som var den som tog initiativet till att kontakt skulle tas med Trafikverket om att utbetalning skulle ske.

När det gäller helikopteraffären avsåg anmälan ett köp som skedde redan 2012. Men det uppmärksammades under förra året när tv-programmet *Uppdrag granskning* kritiserade det köp av helikoptrar för sjöräddningen som Sjöfartsverket genomförde.

Avtalet tecknades av Sjöfartsverket vid en tidpunkt då det fanns ett beslut från regeringen om budgeten. I budgetförslaget från regeringen fanns helikoptrarna med vid den tidpunkt då avtalet tecknades. Men riksdagen hade då ännu inte fattat beslut om att köpet skulle få ske. Det var naturligtvis viktigt.

Det som framkom vid utfrågningen av det tidigare statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd var ju att hon hade förutsatt att Sjöfartsverket hade med en sådan klausul när man tecknade avtalet. I så fall hade det inte varit några problem. Men nu blev det problem. Det blev felaktigt. Att det inte fanns

en kontroll och en tillräcklig styrning av Sjöfartsverket i det här fallet har vi riktat kritik mot.

Den utfrågning som skedde av Sjöfartsverket gav mig anledning att ifrågasätta en hel del om vad som sker inom Sjöfartsverket. Men det är inte KU:s uppgift att granska myndigheten. Det är endast hur myndigheten styrs av regeringen som KU granskar. Det är den delen som gör att Catharina Elmsäter-Svärd får kritik. Men som tidigare har sagts är det en indirekt kritik för att någon annan inte har skött sig.

(Applåder)

Anf. 32 MATHIAS SUNDIN (L):

Herr talman! När det dyker upp ett mejl där det står ”order från ministern” reagerar man som KU-ledamot. När något sådant dyker upp ska jag omedelbart väckas, även om jag sitter i riksdagsgruppsmöte. Jag ser att i alla fall ordföranden förstår min travestering av Ronald Reagan.

Seriöst, när något sådant här dyker studsar man naturligtvis till. Vi har noggrant gått igenom vad som har skett. Fakta i målet är att tjänstemän på Näringsdepartementet har tagit kontakt med Trafikverket, som mina kollegor tidigare här har redogjort för. Trafikverket skulle skyndsamt hantera utbetalningarna till flygplatser.

Då menar statsrådet att detta inte skulle uppfattas som en order att betala ut pengar. Men som statsråd måste man ändå förstå att om man uttrycker ett önskemål till en myndighet om att göra någonting i ett specifikt ärende, inte bara rent allmänt att skynda på sin hantering, är ju konsekvensen att pengarna betalas ut snabbare än vad de skulle ha gjort annars.

Okej, även om det inte skulle vara så är det ministerstyre i sig att säga till en myndighet hur man ska hantera ett särskilt ärende. Det var inte något allmänt direktiv om skyndsamt hantering, utan det gällde ett specifikt ärende.

Naturligtvis blir det kritik för detta. Det kan ju vara så att det var en fullt legitim åsikt om att det gick för långsamt, eller också kan det vara på något annat sätt. Men vi har en ordning i Sverige där vi inte har ministerstyre. Ministrar kan inte gå in i enskilda ärenden och styra på olika sätt – om att det ska gå snabbare, långsammare eller vilka beslut som ska fattas. Man får ge mer generella direktiv för myndigheternas hantering. Så det blir en tydlig kritik från konstitutionsutskottet mot infrastrukturminister Anna Johansson.

(Applåder)

Anf. 33 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Det lär vara ett par hundra tusen människor som följer de här utsändningarna från riksdagen. Om de fortfarande sitter kvar framför tv:n – eller om de har satt på kaffet – undrar de naturligtvis: När kommer höjdpunkten? Detta är höjdpunkten, herr talman. Det här är det mest spännande och det mest allvarliga som vi hanterar i dag under den här halv-dagslånga debatten.

Varför? Jo, det handlar om regeringens ansvar för förvaltningen och om ministerstyre. Det rör sig om bristande ministerstyre i ett fall och ett alldeles felaktigt ministerstyre i fråga om statsrådet Anna Johansson.

Prot. 2015/16:118

13 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 4)*

Mina kollegor har redogjort för detaljerna flera gånger, och jag har faktiskt inte mage att upprepa alltsammans. Det vore att fresta lite grann på förtroendet och tålmodet. Men kontentan är att i det ena fallet, med Catharina Elmsäter-Svärd, skötte sig inte verket ordentligt. Det är inte vår sak att granska verket, men jag kan notera att när verkets representanter med generaldirektören i spetsen var på utfrågning i KU var det inte tillfredsställande, det betyget kan jag sträcka mig till.

Catharina Elmsäter-Svärd skulle ha ingripit och styrt upp detta på ett annat sätt. Hon skulle inte ha varit så passiv.

Det andra fallet, med Anna Johansson, var raka motsatsen. Så långt som vi har kunnat spåra kom initiativet från henne. Infrastrukturministern ville ha en snabbare hantering av medlen till flygplatserna. Då sa hon till.

Den som lyssnar till den här debatten kanske undrar: Men vad är problemet? Ska inte ministrarna se till att få saker gjorda?

I Sverige fungerar det på det viset att hela regeringen tillsammans som ett kollektiv ger order till sina verk. Ministrarna ska styra, men de ska göra det tillsammans – och det gör de till exempel genom förordningar, regleringsbrev och regeringsbeslut av olika slag. Men när en enskild minister tar tag i en fråga och driver på då blir det ministerstyre, som vi i Sverige säger.

I andra länder är ministerstyre jättebra och någonting som visar att ministrarna är handlingskraftiga. I Sverige strider det mot vår konstitution. Därför blir KU extra sträv i rösten när Anna Johansson gör sig skyldig till ministerstyre. Därför kan hon inte undgå kritik för sitt agerande i den här frågan.

Som siste talare i den här debattomgången vill jag understryka detta. Det här är allvarligt, och det är mer än ett nybörjarfel när man har varit med så länge.

(Applåder)

Statsråds tjänsteutövning (kapitel 5)

Anf. 34 FREDRIK ERIKSSON (SD):

Herr talman! Jag går rakt på sak. Valet gick inte som de två traditionella blocken ville. Det Sverigevänliga alternativet blev det tredje största partiet och fick återigen rollen som vågmästare. Dessutom blev det en kraftigt förstärkt sådan.

Regeringens budget föll. I stället för att avgå eller utlysa nyval, så som utlovats, fick man ta till tjuv- och rackarspel för att få rådande ordning att bestå. Den så kallade decemberöverenskommelsen var ett faktum.

Föga förvånande har samma partier som ingick överenskommelsen – om än med Vänsterns goda minne – kort uttalat att man ser detta som en politisk överenskommelse vilken som helst och att man inte har för avsikt att granska densamma och därigenom sig själv.

Detta förhållningssätt behöver emellertid inte vara att helt förutsättningslöst ta för sanning, utan KU:s slutsats skulle lika gärna kunna ses som en förlängning av och ett utlopp för sjuklöverns desperata maktkartell.

Decemberöverenskommelsen innebar i själva verket ett alternativt regelverk tänkt att sträcka sig över flera mandatperioder. Vi beklagar verkligen att konstitutionsutskottet inte har velat pröva detta parallella regelverks ställning till bland annat regeringsformen och riksdagsordningen.

Det torde åtminstone inte stå i överensstämmelse med gällande formella regelverks intentioner.

Denna bedömning delas också av framstående forskare inom konstitutionell rätt som särskilt har framhållit att det vore önskvärt med en granskning, inte minst därför att överenskommelsen ingicks utanför riksdagen i ett försök att styra riksdagens arbete.

Vi menar att en konsekvens av decemberöverenskommelsen blev att den församling ur vilken regeringen tvingades söka stöd för sin politik och budget i praktiken begränsades från 349 till 279 ledamöter. Därmed svarade regeringen inte längre inför folkviljan så som den uttryckts genom allmänna val. Detta torde i sin tur innebära en förändring av den konstitutionella ordningen. Decemberöverenskommelsen togs dessutom fram som ett hafsvverk utan det närmare utredningsarbete som normalt följer av till exempel ett ordinarie lagförslags beredning, och dess följder är och förblir således ganska oklara. Därtill kommer förstås också att väljarna inte gavs någon möjlighet att ta ställning till decemberöverenskommelsen.

Men när nu ingen granskning blev aktuell kan konstitutionsutskottet inte heller tillfredsställande utreda om och i vilken mån statsministern i stället borde ha använt sig av de verktyg som regeringsformen erbjuder när en regering inte har stöd för sin politik i riksdagen, såsom att avgå, öppna för en ny talmansrunda eller utlysa ett extraval. Irreguljära uppgörelser, såsom decemberöverenskommelsen, riskerar nu att få en allt större och mer framträdande roll i fortsättningen, möjligen med ännu mer långtgående åsidosättande av det ordinarie regelverket.

Vad händer till exempel den dag det ena blocket lovar att inte utkräva något ansvar av det andra, oavsett vilka galenskaper det kan tänkas få för sig att hitta på, givetvis då i utbyte mot att det andra blocket lovar att uppvisa en lika förlåtande attityd den dag rollerna eventuellt blir ombytta? Då torde vi i alla fall snart kunna förpassa större delen av 13 kap. regeringsformen till historiens avskrädeshög. Det tycker jag vore beklagligt.

Genom att avstå från att granska decemberöverenskommelsen stärker konstitutionsutskottet dess rättsliga ställning samt tenderar att skänka den och liknande framtida uppgörelser orättfärdig legitimitet, anser vi. Denna typ av irreguljära uppgörelser riskerar att hamna i en konstitutionell gråzon, vilket vi anser måste stå i ett direkt motsatsförhållande till en grundlags intentioner. Men då ju makt vanligtvis inte är någonting man vare sig förtjänar eller får utan snarare någonting man släpper ifrån sig antar jag att ingenting är heligt när det handlar om att försöka klamra sig fast vid densamma, inte ens de grundfundament på vilka hela vårt samhälle vilar. Det är beklämmande, herr talman.

Men allt är inte becksvalt, herr talman. KU:s arbete kan faktiskt göra positiva avtryck. Ett exempel på detta rör före detta vice statsminister Åsa Romson. Inte nog med att KU vid flera tillfällen har gjort ett gediget arbete med att granska hennes förehavanden – det rådde dessutom under en period oklarheter om vem i regeringen som var vice respektive ställföreträdande statsminister. KU har nu uttalat att det är viktigt att statsministern informerar riksdagen om vem som ska träda in i statsministerns ställe när denne är förhindrad att tjänstgöra. Informationen bör även delges allmänheten och statschefen.

Prot. 2015/16:118

13 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Statsråds
tjänsteutövning
(kapitel 5)*

Det var glädjande att se och höra till vilken milda grad statsministern hade tagit detta till sig när han snudd på övertydligt presenterade sin nya regering i anslutning till regeringsombildningen. Det brukar sägas att man inte kan lära gamla hundar att sitta, men efter den uppvisningen tror jag nog inte att ens den mest förhårdade moderat kan komma sig för att anmäla honom för just detta något mer.

Herr talman! Flera av årets granskningsärenden har rört diverse uttalanden som statsråd gjort i medier. KU har i flertalet fall konstaterat att uttalanden ska ske med försiktighet. Bland annat utpekade statsrådet Anders Ygemans uttalanden rörande domar i Göteborgs tingsrätt kopplade till terrorism. Det är självklart inte märkligt att inrikesministern gör sig tillgänglig för medierna i en sådan kontext. Men KU konstaterar att Anders Ygeman hade kunnat avstå från att yttra sig om bland annat bevisvärderingen i det enskilda fallet eller åtminstone ha väntat till dess att domen vunnit laga kraft. Genom att vidare ifrågasätta en åklagares beslut att inte begära en person häktad har Anders Ygeman uttalat sig på ett sätt som kommer i konflikt med syftet i 12 kap. 2 § regeringsformen. Beaktar man även Frontexärendet, som vi redogjorde för lite tidigare här, får man nog ändå säga att inrikesminister Anders Ygeman i årets granskning har fått en ordentlig och välförtjänt uppsträckning.

KU har däremot valt att inte kritisera närings- och innovationsminister Mikael Damberg för de uttalanden han gjort i Dagens industri. Motiveringen är att de mest ska ses som uttalanden i den allmänna debatten. Här är det inte syftet i 12 kap. 2 § regeringsformen som har varit i farozonen, utan den för en demokrati kanske än viktigare regeln i 2 kap. 2 § om att ingen får tvingas av det allmänna att ge sin politiska åskådning till känna.

När närings- och innovationsminister Mikael Damberg i Dagens industri uttryckte att Svenskt Näringsliv öppet måste redovisa sina kontakter med och sitt synsätt på Sverigedemokraterna går det inte ens med den godaste tro att få det till att statsrådets högst specifika uttalande om direkt namngivna aktörer skulle ha karaktären av ett inlägg i den allmänna debatten. Det framgår också av ingressen till artikeln att statsrådet uppenbarligen måste ha uttryckt sig på ett sådant sätt att det av omgivningen uppfattades som att kontakterna med Sverigedemokraterna riskerar att försämra näringslivets relation med regeringen. Den enda rimliga tolkningen av uttalandet är enligt vår uppfattning att det förelåg ett hot om sanktioner för det fall Svenskt Näringsliv inte skulle följa näringsministerns påbud.

Herr talman! Låt oss lyfta blicken en aning och göra några mer vardagliga jämförelser i analogi med den av statsrådet och utskottets majoritet anförda argumentationen!

Om jag går in på en välkänd snabbmatskedja och beställer det mest kända på menyn och aviserar att jag tänker betala det stipulerade priset för maten, ska det då ses som att jag nyss beställde en Big Mac & Co för ungefär 69 kronor, eller ska kassörskan förstå det som att det nog mest bara var ett inlägg i den allmänna debatten där jag förklarade att jag nog är hungrig och vill ha någonting att äta, men vad som helst och till valfritt pris?

Om jag har en bil och det uttryckligen står i manualen att den måste tankas med bensin, kan jag då, med tanke på att ordet ”måste” enligt Regeringskansliet tydligen är synonymt med ”bör”, se denna uppmaning som en rekommendation eller ett allmänt inlägg om att någon form av bränsle,

inte så noga vilket, nog behöver tillföras fordonet och sedan kräva att få ersättning på garantin om någonting går fel? Nej, självklart inte. Gör jag någonting urbota korkat får jag givetvis ta konsekvenserna av mitt agerande. Motsvarande bör eller måste – eller kalla det vad du vill – förstås gälla för alla.

Sverigedemokraterna konstaterar att närings- och innovationsminister Mikael Damberg genom sitt sätt att uttala sig tydligt har pekat ut både adressater och konsekvenser när det gäller andra. Då är det heller inte mer än rätt och rimligt att han själv tydligt adresseras angående konsekvenserna av sitt eget agerande. Eftersom han sammantaget får anses ha agerat på ett sätt som inte är förenligt med 2 kap. 2 § regeringsformen borde han följaktligen ha kritiserats för detta.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill uppmärksamma ledamoten på att den använda talartiden överskred den anmälda med över 50 procent.)

Anf. 35 BJÖRN VON SYDOW (S):

Herr talman! Jag vill ta upp två ärenden. Det ena gäller vad statsministern har sagt i frågan om ersättare för statsministern i regeringsarbetet och i frågan om vice statsminister i den regering som bildades i oktober förrförra året. Statsministern var vid utfrågningen klar över och angav tydligt att informationen kring de här förhållandena borde ha varit bättre. Utskotet anser också att informationen borde ha varit tydligare.

Vad som hände vid den regeringsombildning som nu ligger bara några veckor tillbaka var att statsministern var tydligare och gav fullödlig information om hur man löst förordnande frågorna för den händelse att statsministern själv inte kan leda formella regeringsorganen eller till exempel till följd av utländska resor inte kan hantera beredningen av frågor i regeringsarbetet. Vi anser att det var värdefullt att det här ärendet granskades, värdefullt att vi gjorde vårt ställningstagande och naturligtvis mycket värdefullt att statsministern genast klargjorde sin inriktning.

Herr talman! Fredrik Eriksson tog upp decemberöverenskommelsen, som Sverigedemokraterna har ett särskilt yttrande om. Som många andra har jag fått en nyutkommen bok som jag nu håller upp, *Förhandla eller DÖ – Decemberöverenskommelsen och svensk demokrati i förändring*. Det är ett verk som är skrivet av två statsvetare och en journalist från Dagens Nyheter.

Det är ett väldigt lättläst verk, måste jag säga. Författarna är professor Bjereld, Karin Eriksson på Dagens Nyheter och Jonas Hinnfors vid Göteborgs universitet. Jag vill ta upp det som framför allt knyter sig till vad professor Hinnfors skriver. Jag gör det därför att det av Fredrik Erikssons inlägg om det särskilda yttrandet kan förefalla som, vilket han inte sa, att det finns en ensad uppfattning i forskarkretsar om att decemberöverenskommelsen är i strid med grundlagen.

Professor Hinnfors kapitel lägger tonvikten vid att både grundlagen och det faktiska parlamentariska arbetet i Sverige sedan årtionden baseras på att vi vanligtvis har minoritetsregeringar. Han understryker att decemberöverenskommelsen som den lades fram inte är annorlunda än reglerna för hur en statsminister godkänns av riksdagen och hur reglerna för mistroendeförklaringen är.

Prot. 2015/16:118

13 juni

Gransknings-
betänkande

Statsråds
tjänsteutövning
(kapitel 5)

Man kan säga att den absoluta majoriteten är det kriterium som gäller. Men under det kriteriet finns det en stor rörelsefrihet att i praxis tillämpa parlamentarismens principer. Parlamentarismen är också en styrelseform som har det bra med sig att den är mer förändringsbar. Man kan utgå från läget i ett parlament och finna lösningar på både regeringsbildningsfrågan och hur man sedan ska kunna fatta beslut.

Det som låg i decemberöverenskommelsen är enligt professor Hinnfors i allt väsentligt baserat på tidigare praxis och med något undantag egentligen inga nyheter. Där ligger till exempel vissa överenskommelser om sakfrågor. Det gäller också den praxis som har tillämpats sedan 1996, lyfter han fram, om hur riksdagen antar budgetförslag från regeringen. Det är en markering om att en regering så länge den sitter kan räkna med att få sina budgetförslag antagna.

Det bör likaså inte förekomma att en opposition eller en konstellation partier bryter loss delar av en budget som en minoritetsregering har stått för. Hela överenskommelsen är ett utflöde för principer som enligt honom kan sägas närmast är nödvändiga när vi har det valsysteem vi har med exakt proportionalitet över fyraprocentsspärren, har så många partier som vi numera har och där storleksordningen ser ut som den gör och som den har gjort sedan till exempel 2010 men även under situationen 1991–1994.

Möjligen är jag lite påverkad av min tidigare roll som talman. Den enda punkt som inte uppmärksammas av professor Hinnfors är att decemberöverenskommelsen på sätt och vis utslöt en självständig prövning och ett arbete av talmannen i regeringsfrågan. Det kunde man kanske fundera på. I grundarbetena när talmansposten inrättades med den inriktning den har i enkammarriksdagen låg ändå möjligheten – ja, närmast skyldigheten – för talmannen att kunna självständigt pröva regeringsbildningsfrågan.

Jag kan rekommendera texten. Jag läste den och tyckte att det ställningstagande som vi i konstitutionsutskottet har gjort var bra. Det var bra att vi inte gick in mer i detaljer. Ställningstagandet som vi renodlade det till var att denna överenskommelse ligger utanför det grundlagsmässigt reglerade. Det var en bra ståndpunkt.

Det är faktiskt ganska slående i professor Hinnfors argumentering att systemet som decemberöverenskommelsen stod för var i verkligheten inte en odemokratisk problematik. Jag läser på s. 297: Demokrati kan definieras på många sätt. Men om vi med odemokratisk menar att decemberöverenskommelsen avvek från svensk demokratisk tradition är svaret entydigt nej.

(Applåder)

Anf. 36 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Jag vill inledningsvis säga apropå ärendet om befattningen vice statsminister att där kommer min partikollega Marta Obminska säga några ord om en stund.

I egenskap av riksdagsledamot företräder jag inte riksdagen i dess helhet, och därför träffas jag formellt sett inte av det i grundlagen inskrivna förbudet för riksdag och regering att bestämma hur domstolar ska döma eller hur förvaltningsmyndigheter i särskilda fall ska besluta i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda eller mot kommun, eller i ärenden som rör tillämpning av lag. Jag är en enskild individ. Jag är inte riksdagen när jag går här utanför.

Som enskild riksdagsledamot finns det alltså inget i grundlagen som förbjuder mig att göra olämpliga uttalanden, till exempel kommentera domstolars domar innan domarna har vunnit laga kraft eller offentligt kommentera och lägga mig i hur viss lagstiftning ska tolkas av myndigheter. Däremot kan det förstås få andra och tråkiga konsekvenser för mig som riksdagsledamot liksom för andra riksdagsledamöter som ger sig i kast med att tolka domar innan de har vunnit laga kraft. Om vi på ett dumt eller oförsiktigt sätt gör detta kan vi straffas på olika sätt, och jag menar då av väljarna.

Men skillnaden är att om ett statsråd i regeringen uttalar sig på samma olämpliga sätt anses det ske på regeringens vägnar, och då finns det risk för att statsrådets uttalande kommer i konflikt med regeringsformens förbud för regeringen att lägga sig i rättstillämpningen i enskilda fall.

Domstolarnas och förvaltningsmyndigheternas självständighet är en hörnsten i vårt konstitutionella och demokratiska statsskick. Utskottet har upprepade gånger sagt att statsråd precis som alla andra medborgare har rätt att göra uttalanden i olika sammanhang men att de bör visa största möjliga återhållsamhet med att uttala sig om rättsavgöranden i enskilda fall, eftersom sådana uttalanden kan uppfattas som försök att påverka domstolarnas bedömning eller myndigheters beslutsfattande.

I det aktuella granskningsärendet där statsrådet Gabriel Wikström i ett Twittermeddelande tar tydlig ställning för Jönköpings tingsrätts icke lagakraftvunna dom i det så kallade barnmorskefallet anser därför ett enigt utskott att statsrådets uttalande kommer i konflikt med syftet i regeringsformens 11 kap. 3 §.

Herr talman! Ett annat granskningsärende gäller statsministerns och inrikesministerns uttalanden med anledning av att Göteborgs tingsrätt dömdes två män för terroristbrott till livstids fängelse. Det fanns självklart ett stort medieintresse att få regeringsföreträdare att kommentera domarna. Men statsrådet Ygeman gick för långt när han gav sig på att kommentera domstolens bevisvärdering i det enskilda fallet.

Statsrådet sa: ”Sett till bevisning och brottets allvar är det väl inte orimligt.” Var är det då han kommenterar? Jo, bevisningen är videofilmen som visade och dokumenterade halshuggningarna. Det som inte var orimligt var alltså straffet livstids fängelse.

Den värderande kommentaren hade statsrådet kunnat avstå från när domarna inte hade vunnit laga kraft. Dessutom skulle de sannolikt överklagas till högre instans, vilket också skedde. I den process som väntade fanns redan ett tydligt uttalande från statsrådet. Enligt utskottet kommer därför inrikesministerns uttalande också här i konflikt med syftet i 11 kap. 3 § regeringsformen.

När det sedan gäller statsministerns uttalande utgår visserligen också det från livstidsdomarna, men statsministerns slutsats har en mer allmän innebörd. Han sa: ”Det är en viktig signal från rättsamhället: det är inte okej att åka ner och begå brott mot mänskligheten i andra länder.” Utskottet anser alltså att uttalandet inte kan uppfattas som att statsministern har velat påverka domstolarnas avgörande och att uttalandet inte heller på annat sätt strider mot syftet i regeringsformen.

I ytterligare ett ärende anser utskottet att inrikesminister Ygeman hade kunnat avstå från att yttra sig i det enskilda fallet. Det gäller åklagarens beslut att försätta en person på fri fot i stället för att begära personen häktad för att flera gånger ha utsatt EU-migranter för hot och våld. I TV4:s *Nyheterna* säger statsrådet att han tycker att polisen har gjort ett bra jobb men att han med hänvisning till återfallsfrekvensen ifrågasätter åklagarens beslut. Uttalandet om åklagarens beslut kommer enligt utskottet i konflikt med syftet i 12 kap. 2 § regeringsformen.

Till sist vill jag säga något om före detta klimat- och miljöministerns uttalande om rättsläget vad gäller förbjuden båtbottnfärg. Man kan tycka att detta ärende är överspelat – statsrådet har lämnat regeringen, och historien om den giftiga bottenfärgen på miljöministerns familjebåt är sedan länge genomtröskad i medierna. Men KU:s granskning har inte till yttersta syfte att sätta dit statsråd, utan syftet är att bidra till utvecklingen av regeringsarbetet och medverka till ett ännu mer väloljat och inte minst grundlagslydigt regeringsmaskineri.

Även om utskottet alltså inte kan se att det dåvarande statsrådet Åsa Romson skulle ha haft för avsikt att påverka myndigheters tillämpning av det aktuella regelverket för båtbottnfärg borde hon enligt utskottet ha avstått från att offentligt ge uttryck för hur reglerna inom hennes eget ansvarsområde skulle tillämpas av ansvariga myndigheter.

Herr talman! En reflektion man sammanfattningsvis kan göra efter min genomgång av dessa granskningsärenden är att statsråd – både nya och gamla – gör klokt i att noga sätta sig in i grundlagens bestämmelser om domstolars och förvaltningsmyndigheters självständighet.

(Applåder)

Anf. 37 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Statsråden Anders Ygemans och Gabriel Wikströms uttalanden om domar som inte har vunnit laga kraft har jag redan kommenterat i min inledning, och flera har därefter också kommenterat dem. Det är olämpliga uttalanden eftersom de kan påverka den fortsatta domstolsprövningen. Därför har KU tydligt och enhälligt kritiserat statsrådets uttalanden.

Jag vill beröra det Fredrik Eriksson tog upp i sin inledning av debatten om detta kapitel. Det handlar om decemberöverenskommelsen, och Fredrik Eriksson menar att vi i KU borde ha prövat dess rättsliga ställning. Det menar jag att vi i konstitutionsutskottet har gjort – därav de slutsatser vi har dragit.

Decemberöverenskommelsen har ingen statsrättslig ställning; det var en politisk överenskommelse utan statsrättslig ställning, och därför kunde överenskommelsen också brytas utan att det fick några rättsliga konsekvenser. Visst kan det ha fått politiska konsekvenser, som naturligtvis är en viktig del i framtiden, men det är inte rättsliga konsekvenser. Det är viktigt att skilja dessa åt.

(Applåder)

Anf. 38 MATHIAS SUNDIN (L):

Herr talman! Jag tänkte säga några ord om ärendet om utrikesministern och uttalandena om utomrättsliga avrättningar.

Bakgrunden till detta var ett stort antal knivattacker i Israel, företrädesvis mot civila israeler, som skedde nästan dagligen. Det blev en interpellationsdebatt om detta i slutet av förra året där utrikesministern gjorde uttalandena om utomrättsliga avrättningar. Det skapade ytterligare en kris med Israel på allra högsta politiska nivå; både Israels premiärminister och Sveriges statsminister blev inblandade i detta.

Konstitutionsutskottet har naturligtvis inte i uppgift att granska sakinnehållet i politiken. Däremot har vi i uppgift att titta på hur utrikesministern hanterar sitt ämbete. En utrikesminister och utrikespolitik skapas ganska mycket genom uttalanden, och även om det är viktigt för alla ministrar vad man säger är det naturligtvis extra viktigt för en utrikesminister. Och det är givetvis *extra* viktigt i väldigt känsliga frågor, vilket det mesta som gäller Mellanöstern är.

I det här fallet har vi konstaterat att utrikesministern har blandat en del i vad hon har sagt. Hon har tagit upp folkrättsliga principer rent generellt och blandat detta med ett konkret fall. Att blanda på det sättet har missförstått och även skapat missförstånd – det är svårt att veta vad som gäller när. Vi skriver att utrikesministerns uttalanden ska vara formulerade så att de inte leder till missförstånd eller motstridiga tolkningar, men det har alltså skett i det här fallet. Därför får utrikesministern kritik av konstitutionsutskottet.

Anf. 39 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! I diskussionen om kapitel 5 ska jag ta upp några olika ämnen som sticker ut mer än andra. Ett sådant ämne är statsministern och den information han gav om vem som var hans vice statsminister.

I vanligt språkbruk innebär ”vice” att man också ersätter den man är vice för. Det var inte statsministerns avsikt när han sa att Åsa Romson var hans vice statsminister. Vi har granskat detta och sett att han inte har begått något formellt fel. Den minister som var äldst i tjänst, Margot Wallström, skulle gå in och ersätta honom för den händelse han var förhindrad att fullgöra sitt uppdrag. Detta visste dock inte många; när utskottet granskade ärendet visade det sig vara en mycket begränsad krets som visste. Jag vill inte gå in på hur många som visste om detta, men antalet var ytterligt begränsat. Så mycket kan man säga.

Vid utfrågningen av statsministern svävade han på målet vid den direkta frågan om kungen, som är statschef i Sverige, visste om detta. Statsministern sa att han utgick från det. Inte heller vid den presskonferens som ägde rum direkt efteråt, där jag var närvarande, visste han om kungen var informerad. Sedan kunde dock Regeringskansliet meddela att man hade informerat kungen, dock 17 dagar efter att statsministern fällt uttalandet att Åsa Romson var vice statsminister.

Detta är inte konstitutionsutskottet nöjt med, och det var inte statsministern heller. Han svarade på en direkt fråga att informationen borde ha varit tydligare och bättre. Det anser också utskottet. Vi anser att informationen om vem som var hans ersättare borde ha varit tydligare. Det säger sig självt: Om någonting dramatiskt händer som föranleder att statsministern inte kan fullgöra sitt uppdrag får det inte finnas någon oklarhet om vem som går in i hans ställe.

Vi har två fall – vi har redan berört dem – där statsråd kommenterat domar som inte har vunnit laga kraft. Sjukvårdsminister Gabriel Wikström har uttalat sig om en dom som inte vann laga kraft, och vi har funnit att det står i konflikt med 11 kap. 3 § regeringsformen. Även inrikesminister Anders Ygeman har gjort uttalanden som står i konflikt med samma paragraf.

Med detta försvinner Anders Ygeman ut ur våra papper. Det har varit tre anmälningar och tre kritiserande omdömen om honom. Detta är allvarligt. Man får inte gå in och kommentera en dom som inte har vunnit laga kraft.

Sedan har vi Åsa Romson och hennes båtfärg. Det är lätt att dra lite på smilbanden åt henne och tycka att det ju inte blev så bra. Nej, det blev inte bra, och konstitutionsutskottets uppgift är inte att flina lite och säga att hon inte gjorde sig så bra i medierna, utan den är att klarlägga att dåvarande klimat- och miljöministern i det aktuella fallet uttalade sig om tolkningen av gällande rätt när det handlade om en båtfärg. Uttalandet gjordes i samband med en tidningsintervju och avsåg svar på frågor om bottenfärg på hennes och hennes sambos båt och deras syn på det aktuella regelverket, som ju är ett regelverk som hon som statsråd har ansvar för. Det borde statsrådet ha avstått från att uttala sig om.

Så har vi frågan om Margot Wallström och hennes fyra uttalanden som spretar. Fyra gånger under en interpellationsdebatt och i tidningsintervjuer uttalade hon sig om regeringens hållning till utomrättsliga avrättningar. Uttalandena går inte att förena. Om man försöker förena dem gör man det genom att säga att de talar om olika saker – generella iakttagelser och en särskild iakttagelse. Man kan uppenbarligen missförstå det. Hela omvärlden, med de stora medieföretagen BBC, CNN och så vidare, förstod det som att Israel kritiserades för att ha utfört utomrättsliga avrättningar, trots att Margot Wallström förnekade att hon hade uttalat sig om detta.

Nu skapas utrikespolitiken inte minst, och framför allt, genom performativa uttalanden, det vill säga ”doing by saying”. Man uttalar något, och i den stund man uttalar det blir det svensk politik. Vid utfrågningen sa Margot Wallström att hennes inlägg på Twitter, liksom hennes företrädares inlägg på Twitter, är performativa uttalanden.

Utskottet säger att i uttalandena upptas folkrättsliga principer generellt och i ett konkret fall om vartannat. Uttalandena rör frågor som kan vara känsliga för bland annat utländsk stat, där omvärlden kan ha olika uppfattningar. De aktuella uttalandena har uppenbarligen missförståtts. Inte minst missförstods de av Israel, som uppfattade det som att hon sa att Israel hade begått utomrättsliga avrättningar fastän hon lite senare förnekade att hon hade sagt det – fast ännu lite senare sa hon att de hade begått utomrättsliga avrättningar. Uppenbarligen hade det missförståtts.

Mot bakgrund av de särskilda krav som ställs på uttalanden av den minister som ansvarar för utrikespolitiken vill utskottet understryka vikten av att utrikesministerns uttalanden till sitt innehåll är så formulerade att de inte leder till missförstånd eller ger upphov till motstridiga tolkningar.
(Applåder)

Anf. 40 JONAS GUNNARSSON (S):

Herr talman! Jag tänkte uppehålla mig vid samma sak som föregående talare tog upp mot slutet av sitt anförande, nämligen granskningen av utrikesministerns uttalande om utomrättsliga avrättningar.

Vi konstaterar ju i granskningen att uttalandena ligger i en ganska traditionell, svensk utrikespolitisk linje och i sig inte utgör någon nyhet för den svenska politiska diskursen i frågan. Vi har bland annat tittat på hur föregående utrikesministrar har uttalat sig i samma typer av ärenden i förhållande till samma region på jorden.

Det är tydligt att det som sagts i förhållande till folkrätten inte är något konstigt. Man kan också anta att utomrättsliga avrättningar ligger i farans riktning vid konflikter som dessa.

Det är en konflikt som är infekterad och svår. Många människor har ett intresse av att missförstå och att skapa politik av sådant som inte är politik. Det gör självklart att man som minister med ansvar för dessa frågor har ett särskilt ansvar. Det konstaterar också utskottet i sin granskning. Utskottets ställningstagande handlar i huvudsak om ett konstaterande. Det finns inte så mycket av kritik eller av att man menar att det skulle vara illvilligt utfört av ett av våra statsråd. Det är mest detta jag skulle vilja påpeka. Vi ser dock att man måste vara varsam med orden.

(Applåder)

Anf. 41 PATRICK RESLOW (M):

Herr talman! Ett av de ärenden som var föremål för utfrågning med statsminister Stefan Löfven handlade om fördelningen av ansvar för horisontella EU-frågor inom regeringen. Anledningen till att en anmälan har kommit in är att ingen EU-minister utsågs vid regeringsbildningen. Vid pressträffen meddelades att EU-frågorna låg under Utrikesdepartementet och därmed under utrikesministern. Samtidigt framgick dock av regeringens hemsida att det var statsministern som var ansvarig för EU-frågor.

Eftersom det var föremål för utfrågning tänker jag ändå säga några ord om det här ärendet. Det som framgick var att ansvaret för horisontella frågor var delat mellan å ena sidan Utrikesdepartementet, som hade ansvar för förvaltnings- och lagstiftningsfrågor av icke-horisontell karaktär, och å andra sidan Statsrådsberedningen, som ansvarade för förvaltnings- och lagstiftningsfrågor gällande integrationsfrågor av horisontell karaktär.

På Statsrådsberedningens område fanns också ett förordnande till utrikesminister Margot Wallström att i statsministerns ställe föredra lagstiftningsärenden om ändringar i EU:s fördrag. Problemet var att detta förordnande skilde sig från tidigare förordnanden, som uttryckligen hade exakt samma formulering som det övergripande ansvaret för Statsrådsberedningen i horisontella frågor.

Konstitutionsutskottet har nu granskat detta. Vi kommer fram till att det först och främst är upp till varje regering och ytterst statsministern att välja sin organisation och hur ansvaret ska fördelas mellan ministrarna. Däremot menar vi att det är viktigt att den valda arbetsordningen är tydlig och i linje med vad som sägs både i instruktionen för Regeringskansliet och i eventuella förordnanden. Vi uttryckte då också att det behövs en översyn och förändring av detta.

Med anledning av att statsministern nu har utsett en EU-minister kan vi väl bara från utskottet konstatera att det framöver förhoppningsvis kommer att vara mycket tydligare vem som ansvarar för just EU-frågorna. I så måtto är vi nöjda.

(Applåder)

Anf. 42 MARTA OBMINSKA (M):

Herr talman! Som min kollega Maria Abrahamsson sa ska jag uppehålla mig vid ett ärende.

Benämningen vice statsminister har använts i olika sammanhang för den person som statsministern har utsett till ställföreträdare enligt 6 kap. 10 § första meningen regeringsformen, även om vice statsminister inte behandlas i regeringsformen. Även i Statsrådsberedningens, där statsministerns kansli ingår, egen promemoria 2014:1 står det att för statsministerns ställföreträdare används ibland termen "vice statsminister".

Vid regeringsbildningen år 2014 anmälde tillträdande statsminister Stefan Löfven i riksdagens kammare att Åsa Romson var statsråd, vice statsminister och chef för Miljödepartementet. Något meddelande om att statsministern hade utsett en ställföreträdare enligt regeringsformen har dock inte lämnats till riksdagen. Att det tidigare statsrådet Åsa Romson kallades vice statsminister utan att vara statsministerns ställföreträdare blev känt för oss riksdagsledamöter och allmänheten via medier sommaren 2015, när statsminister Stefan Löfven blev akut sjuk.

Utskottet konstaterar att inga formella fel har begåtts, då statsministerns ställföreträdare, precis som Tuve Skånberg sa, är den av de tjänstgörande statsråden som har varit statsråd längst tid om inte något särskilt beslut har fattats. Har två eller flera statsråd samma tjänstetid avgörs företrädet mellan dem efter levnadsålder.

Utskottet vill dock framhålla vikten av att det inte heller utanför regeringen bör råda något tvivel om vem som ersätter statsministern om han eller hon skulle ha förhinder. Den ordning i vilken andra statsråd träder in om statsministern har förhinder måste vara tydligt klarlagd, inte minst i en krissituation. Genom att man ger titeln vice statsminister en annan innebörd än vad den haft tidigare, till exempel under alliansregeringen under lång tid, som därtill inte helt svarar mot den gängse betydelsen av ordet "vice" finns det en risk för glapp mellan omgivningens förväntningar och den ordning som faktiskt gäller.

I granskningen har det framkommit, precis som Tuve Skånberg sa, att bara en snäv krets explicit hade informerats om vem som egentligen var ställföreträdare. Det har uppenbarligen funnits skäl att en tid efter regeringsbildningen åtminstone informera talmannen om hur det egentligen var. Statsministern har under vår utfrågning sagt att informationen kunde ha varit bättre.

Även utskottet säger att informationen borde ha varit tydligare. En lämplig ordning kan vara att en statsminister i samband med regeringsbildningen ser till att informera riksdagen om vem som ersätter statsministern om han eller hon har förhinder. Det är naturligt att dessa uppgifter också delges statschefen, det vill säga kungen. Även allmänheten bör enkelt kunna ta del av dessa uppgifter. Om förhållandena ändras bör självklart den informationen lämnas.

Herr talman! Det är glädjande att det är tydligt att statsminister Löfven har tagit till sig av konstitutionsutskottets frågor och granskning. Redan under pressträffen om regeringsombildningen senast betonade han att statsrådet Isabella Lövin utsågs till vice statsminister men inte till ställföreträdande statsminister.

(Applåder)

Anf. 43 JONAS MILLARD (SD):

Herr talman! Låt mig inledningsvis kort informera våra lyssnare om att detta anförande kommer att handla om nuvarande regerings och föregående regerings hantering av just invandringspolitiken. Det är få frågor i svensk politik som historiskt sett varit så kontroversiella som invandringen och det svenska flyktingmottagandet. Låt mig därför ge en kortfattad bakgrund till varför det enligt mig och oss har blivit så fel.

Under efterkrigstiden hade Sverige ett stort behov av arbetskraftsinvandrare som tillsammans med oss bidrog till bättre välbefinnande och den fortsatta uppbyggnaden av det svenska folkhemmet, som då hade påbörjats. Under efterkrigstiden var invandringen på många sätt en framgångssaga för Sverige. Människor som kom hit fick arbete. De lärde sig språket och tog åt sig av kulturen. Det ska tilläggas att de som kom hit ofta kom från andra europeiska länder som på många sätt liknar Sverige. Från ankomst till Sverige till dess att de kom i arbete kunde det ofta röra sig om ett par tre dagar.

Det mesta fungerade i grunden bra – och detta var långt innan nuvarande integrationspolitik hade sett dagens ljus. Men i mitten av 70-talet förändrades något i svensk invandringspolitik, som på sikt också kom att förändra det här landet i dess grundvalar. Under en socialdemokratisk regering tog man efter en statlig offentlig utredning beslut om att frångå den tidigare invandringspolitiken, som tjänat oss så väl och byggt på principen att människor som kommer till Sverige också ska bli en del av majoritetssamhället.

Den så kallade Invandrarutredningen lämnade sitt slutbetänkande 1973. Den var starkt influerad av den sida i debatten som hade förespråkade kulturpluralism och avvisat just en assimileringspolitik. Slutbetänkandet kom att utgöra grunden för en regeringsproposition som antogs av riksdagen i mitten av 70-talet, 1975, och som kom att innebära omvälvande förändringar i den svenska invandringspolitiken. Riktlinjerna för den nya invandringspolitiken sammanfattades i målen jämlikhet, valfrihet och samverkan. Och det innebar ett avståndstagande från den tidigare så väl fungerande assimilationspolitiken. Invandrades kulturella bakgrund skulle inte bara erkännas utan också främjas.

I dag har vi facit av denna politik. Vi kan se ett land som har slitits isär mer och mer. Vi kan se hur otryggheten växer runt om i landet och hur det bildas mer och mer otrygga förorter.

Herr talman! Det har gått 40 år sedan den här förändringen. Men nu står vi här. Efter 40 år av misslyckad invandrings- och flyktingpolitik hamnade detta till slut hos oss i konstitutionsutskottet.

Vad exakt är det då som konstitutionsutskottet har granskat? Låt mig till en början göra er som lyssnar lite besvikna. Konstitutionsutskottet har inte granskat allt som hänt under de här 40 åren. Om politiska beslut har varit bra eller dåliga är i grunden ingenting som konstitutionsutskottet ska bedöma i sin granskning. Vår uppgift är, och har så varit även i denna granskning, att titta på den rent formella hanteringen av flykting- och invandringspolitiken.

I våra grundlagar och praxis finns bestämmelser och riktlinjer för hur statsråd bör uppföra sig och uttrycka sig och hur regeringsbeslut ska fattas.

Det finns bestämmelser om hur regeringen ska sköta sin styrning av myndigheter och om statsministerns och statsrådets befogenheter. Det är i förhållande till detta som vi har granskat nuvarande regeringens och föregående regeringens hantering av flyktingpolitiken och invandringspolitiken. Till skillnad från de övriga partierna i utskottet menar vi att både föregående regering och nuvarande regering förtjänar kritik utifrån ett konstitutionellt perspektiv.

Herr talman! I regeringsformen finns ett saklighetskrav. I korthet kan det förklaras med att statsråd ska uttrycka sig sakligt. De ska inte ljuga. Det torde under lång tid ha varit helt uppenbart för de flesta som lyssnat på svensk invandringspolitisk debatt att båda statsministrarna, nuvarande såväl som föregående, samt olika statsråd gjort allt annat än att uttala sig sakligt när det gäller den nu aktuella frågan.

Statsministern har i stället för att argumentera sakligt från den här talarstolen kallat sina politiska motståndare för alla möjliga fula saker utan att ens blinka. Statsministerns tonläge är tyvärr inte unikt för honom utan är på något sätt symptomatiskt för flera regeringsföreträdare i både nuvarande och föregående regering.

I vår reservation redogör vi för ett flertal fall där det är uppenbart att regeringens hantering av flyktingkatastrofen och invandringspolitiken inte gått rätt till i konstitutionell mening. Låt mig nämna en del av den kritik vi lyfter fram här.

Vad gäller den förra regeringen måste det från början anses vara klarlagt att man hade kunskap om att migrationsströmmarna faktiskt ökade. Man genomförde till och med medvetna reformer som hade till syfte att öka invandringen till Sverige. Alla minns vi dåvarande minister Billströms varnande ord om volymen. Alla minns vi den kritik han fick utstå på grund av detta. Och alla minns vi Fredrik Reinfeldts ”öppna era hjärtan”-tal. Man var så ivrig att öka invandringen hit att man förkortade remisstider och struntade i de varningar som kom från remissinstanserna.

Trots detta valde en majoritet i konstitutionsutskottet att inte kalla Reinfeldt till utskottet för att svara för sina gärningar. Vi menar att regeringen Reinfeldts hantering av invandringsfrågan under åtta år bidrog till den negativa samhällsutveckling som sedan kom att anta oacceptabla proportioner under nuvarande regering.

Herr talman! Inte heller nuvarande regeringens omvärldsbevakning har fungerat tillfredsställande. Hade man på allvar granskat de flöden av migranter som rört sig mot och genom Europa hade det varit uppenbart att inflödet av migranter till vårt land skulle gå från redan ohållbara nivåer till närmast en systemkollaps. Det går inte att ursäkta korta beredningstider under en period där en sedan länge känd och uppenbart emotsedd katastrof blir fullbordad.

Fru talman! Allvarligt är även det övergrepp som skedde på det kommunala självstyret när regeringen forcerade igenom propositionen *Ett gemensamt ansvar för mottagande av nyanlända*. Där åläggs kommunerna att ta emot flyktingar oavsett folkligt stöd eller praktiska möjligheter att göra så.

Propositionen hade aldrig behövt läggas fram om regeringen hade haft erforderlig beredskap eller om systemet vore ordnat på det sättet att den rena sociala turism som migration till Sverige ofta utgör inte hade tillåtits.

I sammanhanget vill jag påminna om att Morgan Johansson har uttalat att detta tvångsmedel snarare ska ses som en förstärkning av det kommunala självstyret, vilket uppenbarligen strider mot såväl det sunna förnuftet som Lagrådets uppfattning.

En annan, fullständigt oduglig, minister är Magdalena Andersson. Höstbudgeten för 2016 var kraftigt underfinansierad, vilket ledde till att en extra ändringsbudget med förkortad motionstid lades fram kort därefter. Det skedde trots att finansministern och övriga regeringen borde ha varit väl medvetna om den ordinarie budgetens tillkortakommanden och vart utvecklingen pekade.

Fru talman! Jag ska runda av ämnet personer som aldrig borde ha blivit ministrar med att tala om Stefan Löfven. På frågan om det finns något tak för hur många flyktingar Sverige kan ta emot har statsministern svarat i medierna: ”Nej, det finns ingen gräns. Vi ska ta emot enligt de konventioner vi är bundna av.”

Vid konstitutionsutskottets öppna utfrågning vägrade statsministern att svara på vilka dessa konventioner var. Regeringen har nu, uppenbarligen motvilligt, minskat möjligheten att ta sig in i Sverige. Det måste förstås som att det trots allt finns ett tak för hur många flyktingar och invandrare Sverige kan ta emot. Stefan Löfven kan alltså inte redogöra för vilka konventioner vi bryter emot, eller så har han helt enkelt ljugit när det gäller mottagandet.

Fru talman! Sverigedemokraternas förra partisekreterare stod för inte särskilt länge sedan här i kammaren och höll ett bejublat anförande i ett helt annat ärende. Jag ska därför referera honom när jag nu sammanfattar både nuvarande och föregående regeringars hantering av invandringsspolitiken: Det här är skammens dag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Fredrik Eriksson (SD).

Anf. 44 BERIT HÖGMAN (S):

Fru talman! Vi har kommit till den del av granskningen som kanske fler än jag trodde skulle bli besvärlig. Jag konstaterar att den har varit omfattande. Utskottet ställde många frågor. Vi fick också omfattande svars-material, såväl skriftligt som muntligt.

Jag vill understryka att ärendet handlar om regeringens hantering av flyktingpolitiken och inte invandrapolitiken, som Jonas Millard hävdade. Och det handlar om den konstitutionella hanteringen.

Regeringen har fattat uppemot 70 beslut, direkt relaterade till hanteringen av flyktingsituationen. När det gäller beredningen av propositioner har utskottet inte funnit skäl att anföra några kritiska synpunkter. Vi har inte funnit att några formella fel har begåtts.

Det stora flyktningmottagandet under hösten 2015 var det största på väldigt många år och innebar stora ansträngningar på samhällsapparaten. Storleken var svår – jag skulle vilja säga omöjlig – att förutse. Och det kommer att ha fortsatt påverkan under många år framöver.

Det KU ska granska när det gäller dessa händelser är hur regeringen, som har det yttersta ansvaret för landet, kan hantera den här typen av utmaningar och hur man har klarat genomförandet av desamma. Utskottet

kan konstatera att den nuvarande regeringen redan från starten vidtog åtgärder som rörde flyktingmottagandet, exempelvis när det gäller skola och bostad, men också mer genomgripande åtgärder för att förbättra etableringen.

Även initiativen på EU-nivå vidtogs av förra regeringen men intensifierades under nuvarande regering. Utskottet ser inga skäl till att ur vårt perspektiv anlägga några kritiska synpunkter på regeringarnas arbete inom EU.

När flyktingsituationen gradvis eskalerade under hösten 2015 handlade det alltmer om att hantera en krisliknande situation. KU konstaterar att det inom Regeringskansliet har funnits en förberedelse för att hantera krissituationer. Flera krisövningar har genomförts, vilket är positivt. Statsministern har valt att stärka krisberedskapen genom att ha ett samlat ansvar för ordning, säkerhet och krisberedskap under inrikesministern. Och gruppen för strategisk samordning, som består av statssekreterare från berörda departement, höll 28 möten under det sista kvartalet 2015.

I KU:s ställningstagande förs ett resonemang om vikten av att agera snabbt i en krissituation. Men det är också viktigt att det finns tid för beredning och överväganden, även om praxis medger att beredningskravet är flexibelt och att beredning kan gå fortare om det finns brådskande omständigheter. KU har i sin granskning inte funnit tillräckliga underlag för att påstå att regeringen och dess kansli har arbetat saktfärdigt för att lösa de problem som situationen har gett upphov till.

Från regeringens och Sveriges sida har det alltid funnits en strävan att ställa upp i en internationellt ansträngd situation. Och det fanns, och finns, stöd hos folkopinionen för att bidra. De många insatserna från civilsamhället, kyrkan, kommuner och studieförbund är uttryck för det.

Av de många dokument som ingår i KU:s underlag framgår bland annat att frågan om gränskontroll har beretts under en tid och varit föremål för många avvägningar, både i de bedömningar av läget som har gjorts med berörda myndigheter och i de politiska överläggningar som gjordes inför den migrationspolitiska överenskommelsen som slöts den 23 oktober. Även om det har funnits möjlighet för regeringen att besluta om gränskontroller tidigare är det inte svårt att förstå varför man väntade i det längsta innan beslutet togs. Gränskontrollerna skulle nämligen komma att få stor påverkan på det dagliga livet för många människor. Det gäller inte minst de tusentals som arbetspendlar mellan Sverige och Danmark.

Den svenska regeringen har varit en av de mest aktiva och tongivande i arbetet för att skapa en bättre ordning i Europa, för att alla EU:s länder ska ta sitt solidariska ansvar för flyktingmottagandet.

Här i Sverige har ett stort antal myndigheter, kommunerna och andra aktörer varit berörda och arbetat tillsammans för att hantera situationen.

Under granskningen har utskottet kommit fram till en synpunkt som vi vill föra vidare och uppmärksamma regeringen på, inte minst för utskottets egen skull. När den här typen av krissituationer uppkommer underlättar det för den efterkommande granskningen och uppföljningen om viktiga muntliga kontakter som sker, exempelvis mellan statssekreterare och myndighetschefer, dokumenteras i åtminstone någon enklare form, exempelvis genom loggboksanteckningar.

Fru talman! Nu kommer det att genomföras ytterligare granskningar, dels av Riksrevisionen, dels genom den granskning som regeringen själv har begärt – regeringens egen utredare är Gudrun Antemar. Men det är min bestämda uppfattning att regeringen i stort sett har lett landet genom den här stora krissituationen på ett sådant sätt som man kan förvänta sig av en bra regering.

Fru talman! Med detta anser jag att även detta kapitel i KU:s granskning kan läggas till handlingarna.
(Applåder)

Anf. 45 ANDREAS NORLÉN (M):

Fru talman! Vi diskuterar nu KU:s granskning av framför allt hanteringen av flyktingkrisen hösten 2015. Det var en dramatisk tid som satte flera av våra samhällsfunktioner på hårda prov och som så småningom ledde till ett dramatiskt politikskifte, som fortfarande är under beredning i kammaren.

Jag skulle vilja göra några observationer och kommentarer utifrån KU:s ställningstagande.

För det första vill jag påminna om att anmälan som gjordes av hur regeringen hade hanterat flyktingkrisen hösten 2015 blev kritiserad från flera håll. Den ansågs vara en politiserad anmälan, det vill säga en anmälan som riktade sig mot regeringens politik snarare än mot formella frågor, som är det KU normalt ägnar sig åt.

Jag delade inte den åsikten då, och jag anser att KU:s omfattande granskning som har genomförts visar att det fanns ett antal KU-relevanta perspektiv att uppmärksamma när det gäller hanteringen av flyktingkrisen. Det första av perspektiven, och det viktigaste i det här sammanhanget, är att regeringen har ett övergripande ansvar för krisberedskap och krishantering.

KU skriver i sin bakgrundstext på s. 398 och framåt i betänkandet: ”I regeringens styrfunktion måste anses ingå uppgiften att hantera konsekvenserna av en stor katastrof som drabbar riket och dess befolkning, då detta knappast kan vara en uppgift för riksdagen, enskilda kommuner eller domstolarna.”

Vidare anför utskottet: ”Till sin hjälp har regeringen de myndigheter som lyder under regeringen, och den har att fatta de beslut som erfordras, t.ex. i form av direktiv till myndigheter om att vidta olika åtgärder. Som framgått av det anförda torde regeringens befogenheter härvidlag vara långtgående i en krissituation. Regeringen kan också på förhand ha beslutat att myndigheter som lyder under regeringen ska ha vissa uppgifter i en sådan situation.”

Slutligen anför utskottet: ”Till syvende och sist är det regeringen – inte förvaltningsmyndigheterna – som i enlighet med RF inför riksdagen ansvarar för hur krisen hanteras.”

Jag menar att detta visar att det är tydligt att regeringen har ett övergripande ansvar för krishanteringen om det uppstår en nationell krissituation och att det är rimligt att KU granskar hur regeringen lever upp till det ansvaret. I detta ligger också flera andra KU-relevanta frågor, till exempel hur regeringen genomför sin myndighetsstyrning, hur regeringen dokumenterar olika skeenden och åtgärder, hur regeringen bereder de beslut

som måste fattas under hanteringen av krisen, hur regeringen inhämtar information om krisens fortsatta utveckling, och så vidare.

Jag vill understryka att det var motiverat att granska hanteringen av flyktningkrisen, och det var bra att den granskningen blev av.

För det andra, fru talman, gör KU en viktig markering redan i inledningen till sitt ställningstagande. KU skriver: ”Utskottet noterar att Riksrevisionen genomför en granskning av regeringens och myndigheternas hantering av flyktningkrisen.” Därefter resonerar KU om att regeringen har initierat en oberoende utvärdering av hanteringen av flyktningkrisen, och KU konstaterar: ”Det innebär att nya uppgifter om skeendet hösten 2015 kan komma fram. Utskottet vill inte föregripa arbetet och slutsatserna i Riksrevisionens granskning eller i den utvärdering som regeringen avser att låta genomföra. Utskottet för således i det följande snarare ett resonemang kring olika aspekter av regeringens förberedelse inför och agerande under flyktingsituationen hösten 2015 än gör något slutligt och definitivt uttalande.”

Det här är en viktig markering om man tänker på det KU sedan skriver om olika skeenden och olika åtgärder från regeringens sida. Det är inte så, om man använder ett lite slarvigt språk, att KU helt har friat regeringen eller sagt att regeringens krishantering i alla delar har fungerat. Däremot har KU inte fällt regeringen därför att KU har menat att det inte finns tillräckligt underlag för det i den granskning som nu är genomförd. KU noterar att det kommer att komma fram ytterligare fakta genom Riksrevisionens granskning och den granskning som regeringens egen utredare ska göra.

KU kommenterar några detaljer. Dock ser KU positivt på att det har genomförts krisövningar. KU anser att det inte verkar ha förelegat någon brist på information i Regeringskansliet och att det har varit en omfattande informationsinhämtning. Det är de punkter där KU ger regeringen någon form av beröm.

När det gäller frågan om införande av gränskontroller för KU ett å-ensidan- och å-andra-sidan-präglat resonemang, där KU säger att å ena sidan hade ju regeringen förmodligen kunnat fatta beslutet om att införa gränskontroller tidigare men att å andra sidan är det rimligt att beredningen får ta viss tid. Det är möjligt att ytterligare fakta kommer att framkomma senare som gör att det finns utrymme att analysera den frågan närmare.

På samma sätt är det med frågan om inrättande av tältboenden, där regeringen den 9 oktober gav MSB i uppdrag att upprätta tältboenden. De var på plats först två månader senare. Utskottet säger att vi för dagen inte har något underlag för att hävda att regeringen kunde ha skyndat på den hanteringen ytterligare.

För det tredje, fru talman, vill jag ändå nämna att KU gör ett påpekande, som väl kan karakteriseras som mildt kritiskt. KU noterar att det inte finns någon dokumentation av den kommunikation som har förekommit mellan Migrationsverkets generaldirektör och Morgan Johanssons statssekreterare. Utskottet säger att den kommunikationen rimligen måste ha haft stor betydelse för regeringens krishantering och anser att den borde ha dokumenterats i åtminstone enkel form, till exempel genom loggboksanteckningar. Det är ett konstaterande som KU gör och som vi får hoppas att regeringen tar till sig.

För det fjärde, och sist, vill jag nämna något om det Jonas Millard tog upp i sitt anförande. Han tog avstamp i 1973, året jag föddes, och resonerade om samhällsutvecklingen de senaste dryga 40 åren. Det är förvisso en intressant fråga men ligger långt utanför ramen för KU:s granskning. Man kan diskutera mycket om det som har hänt i Sverige sedan 1973. Integrations- och invandringspolitiken är absolut intressant. Skattepolitiken de senaste 40 åren är ett mycket intressant ämne. Det är likaså med välfärdspolitiken, och så vidare. Men de är snarast frågor för den statsvetenskapliga forskningen än för konstitutionsutskottets granskning. Vi behöver ändå för att det ska bli hanterbart och meningsfullt göra en avgränsning som innebär att vi fokuserar på om regeringen har levt upp till konkreta normer, bestämmelser och krav som finns i regeringsformen, KU:s egen praxis eller någon annan rättskälla. KU kan inte fundera över en bredare samhällsutveckling utanför detta.

Jonas Millard sa att Alliansen visste att invandringen till Sverige ökade. Ja, det är uppenbart. Det sa förre ministern Tobias Billström i sin utfrågning med utskottet. Han beskrev också de åtgärder som den dåvarande regeringen vidtog för att parera den händelseutvecklingen, till exempel hur han förde vidare de prognoser som Migrationsverket hade gjort in i regeringens budgetberedning.

Sist och slutligen vad gäller beredningen av regeringsärenden kommenterade Jonas Millard att den dåvarande regeringen inte hade lyssnat på vissa kritiska remissinstanser. Nej, det är väl inte så ovanligt att det finns ett splittrat remissutfall vid beredningen av en proposition. En del remissinstanser tycker att det är ett bra förslag, och en del andra är kritiska. Då kan knappast KU, som jag ser det, gå in i efterhand och säga att regeringen inte borde ha lyssnat på dem som var positiva till förslaget utan i stället på den eller dem som var negativa – därmed blir det ett konstitutionellt fel att inte ha lyssnat på kritiken.

Det är snarare så att poängen med beredningskravet är att alla röster ska få komma till tals, att olika remissinstanser ska få yttra sig. Sedan är det regeringens ansvar att göra en bedömning av vilken politik man vill föra utifrån de fakta som förs in. Slutligen är det riksdagen som avgör om regeringens förslag är tillräckligt bra och väl underbyggda.

Fru talman! Jag konstaterar att hanteringen av flyktingkrisen är en stor och viktig samhällsfråga och att vi med stor sannolikhet får anledning att återkomma till den.

(Applåder)

Anf. 46 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi är inne på sista kapitlet i granskningsbetänkandet, ”Hanteringen av flyktingmottagandet”.

Bakom denna digra del, över 100 sidor, av betänkandet ligger det tre anmälningar – en från Moderaterna, en från Socialdemokraterna och en från Sverigedemokraterna.

Vår ordförande sa här tidigare att det fanns de som var bekymrade över att just de här granskningarna skulle kunna komma att politiseras. Jag måste bekänna att jag var en av dem som kände djup oro för hur det här betänkandet skulle kunna användas framöver. Men jag måste säga att jag tycker att det har blivit väldigt bra och väldigt intressant.

Jag tror att det jag var mest orolig för var att anmälningarna kom in när man inte var riktigt säker på om krisen var över. Jag tänkte: Är det för tidigt att över huvud taget dra igång en utvärdering av en kris om vi inte vet att den är passerad?

Sett till historiken kan man nog ändå säga att det har fungerat bra. Vi har fått in ett enormt material, som jag sa i inledningen. Det är högar på någonstans upp till en halv meter, tror jag – i alla fall kanske 30–40 centimeter.

Vad visar då alla dessa underlag? Jo, när det gäller den förra regeringen visar de att man gjorde tillräckligt i fråga om att bygga ut systemen, öka kapaciteten i mottagandet, förbättra etableringen av nyanlända och så vidare. Man fattade en hel del beslut om snabbare processer på Migrationsverket, effektivare bosättningsarbete, en lagändring för att anvisa ensamkommande barn även till kommuner som saknar överenskommelser och så vidare. Man inrättade även en fjärde migrationsdomstol. Man gjorde det som behövdes.

När det gäller nuvarande regering kan man nog säga att även den gjorde det som behövdes. Vi har kartlagt det som regeringen har gjort, och här är det avsevärt mycket mer material. Det är som Berit Högman berättade runt ett sjuttio-tal olika regeringsbeslut.

Vi kartlägger också i princip vecka för vecka alla dessa centrala händelser som började med de första rapporterna från UNHCR, där man konstaterade att antalet flyktingar som reser via Turkiet till den grekiska övärliden hade sexfaldigats under 2015. Vi kartlägger hela vägen fram till alla dessa sjuttio-tal olika beslut.

Sammanfattningsvis kan man säga att regeringen ändå får ganska mycket ros. Den får ros för att ha genomfört ett bra krishanteringsarbete och bra krisövningar. Den får lite ris för loggboksanteckningarna, där dokumentation och kommunikation mellan generaldirektören och ansvarig statssekreterare kan göras lite bättre.

I princip är vi väldigt nöjda med det som både den förra regeringen och den här regeringen har gjort i de här frågorna.

Regeringen kommer också att initiera, eller har initierat, en utredning som Gudrun Antemar ska leda. Även Riksrevisionen kommer att göra en granskning, så vi kommer säkert att få all anledning att följa de här frågorna även fortsättningsvis.

(Applåder)

Anf. 47 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! Konstitutionsutskottet har genomfört en omfattande granskning av flyktingmottagandet vad avser både den tidigare regeringen Reinfeldt och regeringen Löfven.

När det gäller regeringen Reinfeldt har KU haft en utfrågning av den tidigare migrationsministern Tobias Billström. KU avslutar sitt ställningstagande när det gäller granskningen av regeringen Reinfeldt med följande stycke: ”När det gäller beredningen av de propositioner som behandlas i den nu aktuella granskningen har utskottet inte funnit skäl att anföra några kritiska synpunkter. Utskottet har inte funnit att några formella fel har begåtts.”

I debattartiklar skrivna av socialdemokrater i KU och införda i några tidningar i förra veckan beskrevs det som att KU skulle ha berömt den nuvarande regeringen för dess arbete med flyktingfrågan. Jag kan förstå att Socialdemokraterna vill skönmåla sin regering. Men den beskrivningen har inget med KU:s granskning att göra, som det påstås att den har i de här debattartiklarna.

Den som läser KU:s ställningstagande avseende den här granskningen kan lätt konstatera att här inte finns någon form av beröm av regeringen Löfven. Det brukar inte finnas beröm i KU:s ställningstaganden.

KU konstaterar att det skulle krävas en mer omfattande analys än den som varit möjlig inom ramen för KU:s granskning för att dra några mer långtgående slutsatser. KU noterar att händelseförloppet under hösten 2015 kommer att granskas av både Riksrevisionen och regeringen.

Som riksdagsledamot från Skåne och för Centerpartiet har jag tagit del av den mycket omfattande kritiken av gränskontrollerna på tågen över Öresund när det gäller både hur de organiseras och hur de genomförs. Gränskontrollerna har haft och har fortfarande mycket stor och negativ påverkan för det stora antalet pendlare mellan Malmö och Köpenhamn och för näringslivet i Öresundsområdet.

Som jag ser det borde det gå att göra dessa kontroller mindre tidskrävande. Det är angeläget att de nu dubbla gränskontrollerna snarast förändras, och jag menar att regeringen måste ta den här kritiken på allvar och göra något åt problemen som funnits och fortfarande finns. Men detta är min politiska bedömning och min åsikt. Jag måste medge att regeringen har haft och har stöd i riksdagen för gränskontrollerna i den form de sker. Därför har jag inte grund för att i konstitutionell mening kritisera regeringen för dess åtgärder i fråga om gränskontrollerna.

(Applåder)

Anf. 48 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Som flera här har påpekat har vi inte granskat om de åtgärder som vidtagits var rätt eller fel åtgärder eller om de var bra eller dålig politik. Flera av partierna har olika syn på flyktingpolitiken och de åtgärder som vidtagits i samband med den. Jag hör till dem som precis som Per-Ingvar ifrågasätter gränskontrollerna. Men, som sagt, det är inte innehållet i politiken vi har granskat här utan hur detta har hanterats. Vad gäller det har vi inte någon kritik.

När vi pratar om det här tycker jag att det är lite problematiskt att vi pratar om "flyktingkrisen". Den stora krisen är ju egentligen inte för oss. Vi behöver hantera det här på ett samordnat sätt, precis som vid annan krishantering, men den stora krisen är ju för de människor som har tvingats fly.

Det är också uppenbart att hela samhället behöver agera tillsammans för att det ska fungera. Regeringen har ett samordningsansvar för myndigheter, men det behövs också att man agerar på alla nivåer och att vi samarbetar.

När det kom väldigt många samtidigt till Sverige i höstas var det i väldigt stor utsträckning frivilliga krafter som agerade och som fick det att fungera. Kommunerna var ganska söliga. Det var svårt att få till det med bostäder. Det var väldigt många på ett ställe som skulle hitta någonstans att bo. Migrationsverket skulle hitta bostäder samtidigt som det på andra

håll fanns lokaler som stod tomma. Den samordningen fungerade inte fullt ut. Det behövs också bostäder under en längre period.

Sju partier har ändå kunnat enas i det här, trots att vi har olika ingångar, eftersom vi har valt att titta på hur man har skött beslutsgång, kommunikation med myndigheter och så vidare.

Det parti som väljer att inte stå bakom kritiserar politiken som sådan. Man kan ju tänka sig att ni i det partiet verkligen skulle vara måna om att få det att funka eftersom ni inte tycker att det har funkade tillräckligt väl. Ni skriver bland annat i er reservation att man har misslyckats med att ”hantera inflödet av migranter”.

Då kan man tänka sig att ni skulle vara positiva till de åtgärder som sedan vidtas, till exempel att man tittar på möjligheter med modulhus. Det borde vara bra om ni vill att saker ska funka.

Men, nej då har ni en riksdagsledamot, tillika Sverigedemokraternas nyvalde ordförande i Stockholms stad, som säger att partiet ska bistå stockholmarna att överklaga alla bygglov som gäller tillfälliga bostäder för nyanlända. Det handlar om att ni politiskt inte vill att det ska fungera. Ni kritiserar regeringen för att det inte blir som ni har tyckt att det ska bli. När det gäller åtgärder för att få fram bostäder, skolplatser och så vidare går ni ständigt emot. Det kallar jag dålig populism, och det hör inte hemma i KU-granskning.

(Applåder)

Anf. 49 JONAS MILLARD (SD) replik:

Fru talman! Det stämmer, som Mia Sydow Mölleby säger, att vi har olika ingångar och olika åsikter om hur flyktingpolitiken och invandringspolitiken ska administreras och hanteras.

Jag tror inte att någon form av integrationspolitik, modulbostäder, bullekrav eller andra former av åtgärder kommer att se till att vi fullt ut kommer till rätta med problemet. Det är någonting som Vänsterpartiet har försökt driva.

Jag talade om vad detta ärende handlade om och dess bakgrund just för att illustrera hur man faktiskt hela tiden har hanterat den förda invandringspolitiken och varför det har gått så fel.

Jag är ändå intresserad av att höra vad Vänsterpartiets ingång i det hela är. Jag får uppfattningen att ni säger att allt har gått rätt till, att ni inte ser några problem med detta och att ni tycker att det har fungerat fantastiskt.

Finns det verkligen ingenting som Vänsterpartiet här i dag kan säga faktiskt har hanterats fel även utifrån ett konstitutionellt perspektiv?

Anf. 50 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Fru talman! Vi har konstitutionellt granskat hanteringen av de stora flyktingströmmar som kom till Sverige under hösten. Vi har skrivit ett ganska långt ställningstagande från utskottsmajoriteten, där vi konstaterar att beredningen har sett olika ut i dessa ärenden. Vi konstaterar att man har tagit flera beslut. Vi har också konstaterat att vi saknar dokumentation om en del av kontakterna mellan myndighet och minister. Det finns alltså synpunkter där på hur detta ska hanteras.

Det som vi har tittat på är hur regeringen har agerat och hur man har samarbetat med sina myndigheter utifrån situationen att det kom väldigt många fler till vårt land under hösten då väldigt många människor var tvungna att fly på grund av krig och förföljelse.

Anf. 51 JONAS MILLARD (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att många som sitter och lyssnar på denna debatt blir mycket fundersamma. Många har nu upplevt att just den här hösten har varit en av de mest dramatiska i Sverige på kanske decennier. Den kritik som det kokar ned till, såvitt jag förstår, handlar om att man har glömt att fylla i rätt blanketter eller rätt papper någonstans. Detta är inte seriöst.

Vi har i vår reservation lyft fram en rad olika konstitutionella problem som vi menar har funnits, och vi underbygger dem mycket tydligt.

Det har hänt att man från riksdagens talarstol har uttalat vidriga saker till politiska motståndare som man över huvud taget inte har belägg för. Då borde man rimligtvis stå under konstitutionellt ansvar enligt regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet.

Jag ska ta upp ett exempel, men det finns en rad till som jag inte tänker upprepa. I fråga om detta får man vissa vibbar. Ni kanske kommer ihåg när den numera ökände Bagdad-Bob under kriget i Irak stod på barrikaderna och talade och sa: Just nu faller amerikanerna vid Bagdads murar.

Ungefär den trovärdigheten upplever jag att regeringen, och även den föregående regeringen, har i denna fråga. Jag tycker inte att det är sakligt och korrekt. Ni borde åtminstone ha någon form av mer saklighet och opartiskhet än att, med en åsnas envishet, hävda att det handlar om att man har fyllt i fel papper.

Anf. 52 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Fru talman! När det gäller ärendet finns det i granskningsbetänkandet, under rubriken ”Utskottets ställningstagande”, fyra sidor där utskottet för ett resonemang om hur denna situation och samarbetet med myndigheterna under hösten och fram till ungefär nyår hanterades av regeringen. Regeringens ansvar för samordning diskuteras. Frågor om krishantering, beslut, beredningar och dokumentation tas upp.

Jag utgår från att de som är intresserade av att titta på detta ur konstitutionell synpunkt är kapabla att läsa fyra sidor text med uttalanden från utskottet.

(Applåder)

Anf. 53 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Det replikskifte som vi just lyssnade till åskådliggör att vi i utskottet som helhet inte helt och hållet har lyckats skilja politik och konstitutionell granskning från varandra. Det är politiska spänningar i granskningen, och vi hörde det i detta replikskifte.

Men vi har inte i uppgift att granska om politiken var god eller ond, om den var effektiv eller inte i fråga om detta samhällsproblem och hjälpte dessa människor. Det som vi skulle kontrollera var om regeringen har fullgjort sina uppgifter inom den konstitutionella grund som finns.

Prot. 2015/16:118
13 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Hantering av
flyktingmottagandet
(kapitel 6)*

Vi har inte funnit något konstitutionellt att anmärka på vare sig när det gäller nu sittande eller föregående regering. Då får man hålla dörren öppen för att Riksrevisionen och även regeringen ska granska. Det kan komma fram saker som vi inte vet.

Det som vi har lyckats vaska fram är följande. Dokumentationen mellan generaldirektör och statssekreterare kunde ha varit bättre. Och vi skriver:

Den 12 november 2015 återinfördes inre gränskontroller. Det fanns uppgifter om att rekvisiten var uppfyllda en vecka innan dess. Det går därmed att ifrågasätta om inte beslutet borde ha skett tidigare.

Det skulle alltså ha kunnat fattas ett snabbare beslut – en vecka tidigare. Det är på den nivån som den konstitutionella grunden för kritik finns. Det kan fela en vecka eller däromkring. För de människor som drabbades av problem är naturligtvis en vecka mycket. Att ligga utomhus i Sverige – låt vara att det inte var under värsta vintern – var förfärligt för de tusentals människor som råkade ut för det. Men det handlade om någon natt.

Med hänsyn tagen till den mycket stora del av vår granskning som vi har lagt på detta har utfallet inte varit särskilt stort och inte till regeringens nackdel. Men kvar står Riksrevisionens och regeringens egen granskning. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

§ 3 Indelning i utgiftsområden

Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU23
Indelning i utgiftsområden (prop. 2015/16:100 delvis)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

*Övergångsstyre
och utjämning vid
ändrad kommun- och
landstingsindelning*

§ 4 Övergångsstyre och utjämning vid ändrad kommun- och landstingsindelning

Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU25
Övergångsstyre och utjämning vid ändrad kommun- och landstingsindelning (prop. 2015/16:121)
föredrogs.

Anf. 54 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till reservationen från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Självklart är befolkningens inställning när man ska göra gränsdragningar för landsting eller regioner viktig. Självklart måste man väga in den i beslutet. Men det finns en mycket viktig skillnad jämfört med när det

gäller gränsdragningar för kommuner, och det är att det finns andra intressen som är mycket starkare beträffande landstingsindelning.

Till exempel hör landstingsindelningen väldigt tätt samman lagstiftningsmässigt med statens indelning av sina regioner. Därför måste också statens intresse av hela landets indelning väga mycket tungt. Staten har ett ansvar för att hela landets organisation ska fungera. När man skapar landsting ska de framöver också vara ekonomiskt bärkraftiga. Det finns en sjukhusstruktur att ta hänsyn till, och det finns en kollektivtrafikstruktur att ta hänsyn till. Jag skulle nästan kunna säga att det blir att lura befolkningen på dess inflytande om man går väldigt långt med att säga att befolkningens inflytande ska vara nästan avgörande i frågan – som det bör vara vad gäller kommunindelningsfrågor.

Jag kan ta ett exempel från min hembygd Mälardalen. Här har vi ett stort Stockholm och Stockholms län med över 2 miljoner invånare. Det verkar inte som att övriga landet, Stockholms län eller regeringar vill att regionen ska bli större, men det finns en naturlig arbetsmarknadsregion och ekonomisk region som är betydligt större än Stockholms nuvarande län. Det finns en stark uppfattning i väldigt många kommuner runt Stockholms län att man gärna vill tillhöra en större Stockholmsregion.

Om vi ska vara realister kan vi konstatera att ingen regering, eller övriga landet, kommer att släppa fram ett sådant förslag. Att då överbetona befolkningens inflytande över en sådan sak blir lite konstigt, för statens helhetsansvar vad gäller den regionala indelningen väger väldigt tungt.

Jag yrkar bifall till reservationen.

(Applåder)

Anf. 55 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Regionfrågan är någonting som har utretts hur länge som helst, och det vi ska ta ställning till i dag är en liten pusselbit i hur man ska komma vidare i den surdeg som har jäst i så många år när det gäller regionfrågan. Bakgrunden till att man vill gå vidare med regionfrågan är det demokratiska underskott som finns på regional nivå och det som kallas den regionala röran.

Jag bor själv i en gränstrakt, och jag måste säga att jag brinner för den här frågan. När jag började med politik fanns fortfarande telefonkatalogen, Televerket och sådant – ni vet. Då var det på det sättet att två statliga myndigheter, Televerket och länsstyrelsen, inte kunde samarbeta så mycket att vi i Kungsbacka kunde få ha telefonnumret till vår egen länsstyrelse i telefonkatalogen. Det är en sådan typisk, fänig del i den totala regionala röra som finns.

I dag drabbas vi av en helt annan sak. Bara för ett litet tag sedan drogs en busshållplats in. Ja, sådant händer ju överallt i landet – det är väl ingenting att oro sig för, tänker ni. Men i min hemkommun har vi ett samarbete med Västra Götaland om vår busstrafik, och sedan betalar vi och får inflytande över Hallandstrafiken. När man nu ska ta reda på varför vår busslinje har dragits in visar det sig att ingen vet var beslutets har tagits. Ingen vet, trots att alla som borde vara inblandade är inblandade. Det är ett totalt demokratiskt underskott, och det är hög tid att vi kommer vidare med regionfrågan.

Det vi debatterar i dag, betänkande KU25 *Övergångsstyre och utjämning vid ändrad kommun- och landstingsindelning*, innehåller en viktig pusselbit. Här talas det nämligen om vad som ska hända i själva övergångsstyret. Man ska utse indelningsdelegerade och underlätta genomförandet av beslut om bildande av nya landsting och omfattande ändringar i landstingsindelningen. Regeringen ska i dessa fall bestämma att ett särskilt organ, så kallade indelningsdelegerade, ska kunna utöva den beslutande rätten under en övergångsperiod. Detta är jätteviktigt.

Dels finns propositionen från regeringen, dels finns det en motion från Alliansen som Hans Ekström föredömligt har redovisat. I motionen skriver man att man gärna ser att regeringen går vidare och hör landstingen tydligare och att den ska återkomma i detta. Det tycker vi inte riktigt behövs; så får man väl säga.

(Applåder)

Anf. 56 ANDREAS NORLÉN (M):

Fru talman! Relationen mellan centralmakten och lokala eller regionala intressen har varit ett centralt tema i Sveriges historia under de senaste tusen åren.

Från början var centralmakten – kungamakten – svag, och den verkliga makten låg hos landskapen och deras makthavare. Detta ändrades gradvis, och i mitten av 1300-talet kom Magnus Erikssons allmänna landslag, det första lagverket som gällde i hela Sverige. På 1600-talet inrättades länen, och samtidigt infördes landshövdingeämbetet för att det skulle finnas en konungens befallningshavande på plats i varje del av riket. I de nyvunna områdena inom rikets gränser skedde detta successivt.

Genom 1862 års kommunalförfattningar infördes ett regionalt folkvalt organ som fick den historiskt väl förankrade benämningen ”landsting”. Sedan länge är landstingens viktigaste uppgift som bekant hälso- och sjukvården, men landstingen har också en viktig roll att spela när det gäller till exempel kollektivtrafik och infrastrukturfrågor.

De senaste 20 åren har diskussionen om Sveriges regionala indelning åter väckts till liv, och röster har höjts för att skapa storregioner och storlän. Västra Götalandsregionen och Region Skåne bildades på 1990-talet, och 2007 föreslog Ansvarskommittén en genomgripande regionreform. Under förra mandatperioden pågick processer på många håll i landet för att se om det gick att hitta landstingssammanslagningar som politikerna i olika landsting kunde enas om. Det misslyckades. Det visade sig inte gå att hitta kombinationer som samtliga berörda landsting ville vara med i.

Efter valet 2014 tillsatte regeringen den så kallade Indelningskommittén, som ska utarbeta förslag till väsentligt färre län och landsting än i dag. Utredningen ska lämna ett delbetänkande den 30 juni i år och då lämna förslag på sådana sammanslagningar som utredningen menar kan genomföras redan den 1 januari 2019. Nästa år ska utredningen lämna sitt slutbetänkande och då lägga fram ytterligare förslag till sammanslagningar. Sedan är det naturligtvis en politisk bedömning av regeringen och så småningom riksdagen om det ska genomföras några landstingssammanslagningar alls, och i så fall vilka samt hur de ska se ut.

Den proposition vi nu diskuterar syftar till att lägga fast regler för hur processen vid landstingssammanslagningar ska gå till. När Region Skåne och Västra Götalandsregionen bildades stiftade riksdagen särskilda lagar för att reglera processen. Regeringen vill med dagens proposition skapa ett generellt regelverk för landstingssammanslagningar.

I propositionen föreslås att det när en landstingssammanslagning ska genomföras ska bildas ett nytt beslutsorgan, indelningsdelegerade, som ska fatta beslut å det nya storlandstingets eller – om man vill kalla det så – storregionens vägnar till dess allmänna val i den nya storregionen har kunnat hållas. Det föreslås också regler om ekonomisk utjämning mellan olika delar av den nya regionen.

De här förslagen har inte varit kontroversiella i konstitutionsutskottet. Om man ska slå ihop landsting är det rimligt att det finns på förhand utarbetade regler för hur sådana sammanslagningar ska gå till. Jag vill dock uppmärksamma en fråga som jag har fått kommentarer om från landstingspolitiker som deltar i diskussionerna med Indelningskommittén.

Det har förts fram från vissa håll, bland annat från Sveriges Kommuner och Landsting, att de landsting som inte ingår i regionbildning år 2019 kommer att styras av indelningsdelegerade i fyra år, alltså hela mandatperioden 2019–2023. Jag har uppfattat det som att detta argument har använts som påtryckning mot de landsting som tvekar om att gå in i den här processen redan 2019. Man säger: Ja, ni kan försöka fördröja och vänta, men då riskerar ni att bli styrda av indelningsdelegerade i fyra år.

För egen del vill jag framhålla att jag ser det som orimligt att landsting skulle styras av indelningsdelegerade i fyra år, alltså en hel mandatperiod. Ett sådant påstående bygger ju på förutsättningen att beslut om alla sammanslagningar fattas samtidigt men att en del verkställs 2019 och en del 2023.

Som jag ser det är det faktum att man ser framför sig att utredningen inte kommer att föreslå genomförande av alla sammanslagningar 2019 ett uttryck för att beredningen inte är klar, det vill säga att man inte kan säga hur de förslag som bör genomföras 2023 egentligen ska se ut.

Det måste finnas ett utrymme för rådrum. Annars vore det poänglöst att ha den här tvåstegsraketen som varit förutsatt hela tiden.

Jag vill alltså mena att den typ av uttalanden som görs från en del håll om hot om indelningsdelegerade i fyra år är ganska signifikativa för hur den här processen verkar gå till. Man har från utredningens och en del andra intressenters sida ett högt tempo och använder allehanda påtryckningsmedel, i form av både morötter och piskor, för att få ihop landstingen och få sin vilja igenom. Jag tycker att det är en otillfredsställande process.

Det som i utskottet har varit kontroversiellt är det förslag som allianspartierna har lagt fram i en följdmotion. Där konstaterar vi från Alliansen att det i indelningslagen är särskilt föreskrivet att man vid kommunsammanslagningar ska ta särskild hänsyn till befolkningens önskemål och synpunkter. När det finns skäl till det ska en undersökning göras om befolkningens inställning genom omröstning, opinionsundersökning eller liknande förfarande.

Någon motsvarande reglering finns inte vid ändringar i landstingsindelningen. Men om landsting slås ihop till storregioner påverkas människors vardag väl så mycket som vid förändringar i kommunindelningen.

Till detta kommer att en ombildning av dagens landsting till sex storregioner, i enlighet med det förslag som Indelningskommittén arbetar med, skulle innebära en mycket stor samhällsförändring. Det skulle vara den största förändringen av Sveriges regionala indelning sedan 1600-talet och därmed också en stor förändring av hur vårt land styrs.

Det finns mot bakgrund av detta all anledning att ge medborgarna chans att yttra sig i någon form även när det gäller landstingssammanslagningar. Det är svårt att se något logiskt skäl till att medborgarperspektivet, underifrånperspektivet, skulle vara mindre viktigt när man slår ihop landsting än när man slår ihop kommuner.

På vissa håll i Sverige, till exempel i Halland, Jämtland och Kronoberg, finns redan starka åsikter om de tilltänkta storregionerna. Det är en god illustration av varför det är viktigt att befolkningens önskemål och synpunkter förs in i processen på ett organiserat sätt och att det finns lagstöd för det.

Vårt förslag har dock mötts av betydande motstånd, särskilt från politiker som hårt driver att en regionreform ska genomföras och, vill jag påstå, i synnerhet från politiker i ledningen för organisationen Sveriges Kommuner och Landsting. Det har anförts att förslaget lagts fram för att försvåra en regionreform och att det är svårt för medborgarna att sätta sig in i en komplicerad fråga av detta slag. Det sägs också att en kommande regionreform kommer att bygga på en helhetsanalys och att man då inte bara kan plocka bort ett landsting, även om befolkningen där skulle vara emot.

Ur mitt perspektiv är det ett märkligt påstående att säga att landstingssammanslagningar är för svåra för medborgarna att förstå och därför bör överlåtas till politikerna. Landstingssammanslagningar handlar ju inte om tekniska, praktiska och formella frågor om till exempel samverkan på verksamhetsnivå mellan sjukhus i olika landsting eller samverkan om länsöverskridande kollektivtrafik eller något sådant. Landstingssammanslagningar berör grunderna för det demokratiska beslutsfattandet. Om man slår ihop fyra eller fem landsting till en storregion uppkommer mycket viktiga demokratiska frågor som direkt påverkar hur medborgarna kan verka politiskt i en region, hur deras ansvarsutkrävande kan gå till och vilken legitimitet som beslut som fattas får.

Man kan ställa frågor som till exempel: Hur påverkas avståndet mellan väljare och valda? Hur kan man säkerställa att hela den stora regionen får representation i de politiska organen? Vilka möjligheter finns det att verka som fritidspolitiker i en storregion som sträcker sig från Kiruna till Sundsvall? Hur blir det med legitimiteten i besluten?

Ett mig närliggande förslag är det om den östsvenska storregionen med Östergötland och de tre Smålandslänen. Om förslaget väcks i en sådan sammanslagning att rationalisera sjukhusorganisationen och lägga ned något av sjukhusen i Västervik eller Eksjö, som båda är ganska små – Västervik ligger som bekant i Kalmar län och Eksjö i Jönköpings län – hur ska då befolkningen i låt oss säga Eksjö eller gamla Jönköpings län känna att beslutet är legitimt om det fattas av en majoritet som består av politiker från de andra landstingen som ingår i den nya storregionen? Upplever man då att det har den legitimitet som demokratiska beslut bör få, eller ser man sig som överkörd av politiker från andra delar av den nya storregionen?

Jag har inget bestämt svar på det. Det går kanske att hantera, men jag vill ändå peka på att det här väcker viktiga demokratiska frågor och att det därför är mycket viktigt att befolkningen engageras i denna diskussion och får möjlighet att kommentera dessa viktiga frågor.

Jag yrkar bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande.
(Applåder)

I detta anförande instämde Patrick Reslow (M).

Anf. 57 JONAS MILLARD (SD):

Fru talman! Innan jag kom in i riksdagen fick jag ofta höra från politiker, framför allt politiker som inte var sverigedemokrater, men också från statsvetare och andra att en röst på Sverigedemokraterna var en röst som kastades i sjön och att vi inte kunde påverka. Men det kan vi. Det är uppenbart, och det är därför jag med glädje i dag kan meddela att vi kommer att rösta på bifall till utskottsmajoritetens förslag, vilket kommer att bidra till att det faktiskt inte kommer att bli så lätt som regeringen nu vill att det ska vara att bilda dessa storregioner utan att först ha lyssnat på folket.

I dag har vi i konstitutionsutskottet debatterat mycket här i kammaren. Det finns ju som alla vet ingenting som väcker mer spänning än ett rykande färskt utskottsbetänkande. Inte ens dagens EM-match mellan Sverige och Irland kan väl konkurrera med oss? Nåväl, jag förstår att ni helst vill hem och titta på matchen, så jag ska fatta mig mycket kort.

Fru talman! Senast i slutet av augusti 2017 ska en utredning presentera sina förslag till ny länsindelning. Med anledning av det har regeringen valt att lägga fram en proposition om att föreskriva hur en länsindelning ska gå till i lag. Sverigedemokraterna har i och för sig ingenting emot att det går lika till i alla delar av Sverige. Men om nyttan och lämpligheten att slå sönder över 400 år gamla länsindelningar har vi dock en hel del synpunkter, och vi kommer med all säkerhet att återkomma i frågan när det blir aktuellt att diskutera den.

Fru talman! Sverigedemokraterna värnar de lokala identiteterna och den nära kontakten med folket. Vi ställer oss allmänt skeptiska till bildandet av storregioner och ser riskerna med ett system som centraliserar makt och brister i kommunikationen med och förankringen hos medborgarna.

Att lokala och regionala identiteter med en djup historisk förankring bevaras även i framtiden är av stor betydelse för Sverigedemokraterna. Bland annat av denna anledning anser vi att försiktighet bör iakttas vid planer på att bryta upp kommun- och landstingsgränser som vilar på naturliga geografiska avgränsningar och en historiskt förankrad identitet.

Om sådana beslut ändå måste fattas är det nödvändigt att ansvariga politiker först försäkras om att de har ett djupt förankrat folkligt stöd.

Vi står därför bakom utskottet när det föreslår ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till bestämmelser av innebörden att befolkningens önskemål och synpunkter ska beaktas vid ändringar i landstingsindelningen. Den lokala viljan måste väga mycket tungt vid en eventuell omdaning. Med dessa ord tackar jag för mig.

(Applåder)

Anf. 58 PER-INGVAR JOHANSSON (C):

Fru talman! Regeringen vill genom propositionen *Övergångsstyre och utjämning vid ändrad kommun- och landstingsindelning* förbereda genomförandet av en regionreform i hela landet.

Som landstings- och regionpolitiker i Skåne var jag med när de två tidigare landstingen i Skåne och Malmö kommun bildade Region Skåne 1999. Det var en regionbildning som föregåtts av drygt fyra års förberedelser. Men sedan tog det mer än tio år att genomföra sammanslagningen av de två universitetssjukhusen i Lund och Malmö, vilket var ett av de viktigaste målen när själva regionbildningen genomfördes.

Motsvarande den regionbildning som skedde i Skåne 1999 skedde samtidigt i Västra Götaland. De här regionbildningarna i Skåne och Västra Götaland krävde särskild lagstiftning av regering och riksdag för att genomföras. Tanken med den proposition som vi nu behandlar är att den ska ge förutsättningar för att formerna för regionbildningar ska vara gemensamma för alla nytillkommande regioner. Men det är viktigt att betona att bildandet av regioner måste föregås av ytterligare lagstiftning och riksdagsbeslut. Det är inte tillräckligt med det som finns i den här propositionen.

Allianspartiernas företrädare i konstitutionsutskottet har lämnat en följdmotion till riksdagen i detta ärende. Den är en, som jag ser det, viktig följdmotion i vilken vi betonar att när nya regioner bildas i landet måste invånarna i berörda delar ges möjlighet att komma med synpunkter.

Vi lyfter i följdmotionen fram att sådana regler finns vid kommunsammanslagningar men inte i reglerna för sammanläggningar av landsting. Vi vill att liknande regler för landsting ska införas.

Jag tycker att några skrivningar i reservationen från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, där de lyfter fram sina åsikter om hur regionbildningarna ska gå till, är något anmärkningsvärda.

På s. 15 i sin reservation skriver Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet bland annat:

Landstingsindelningen är avhängig av länsindelningen på det sättet att varje landsting ska omfatta ett län, om inte något annat är särskilt föreskrivet. Om staten ändrar sin administrativa indelning kan det således bli nödvändigt att ändra landstingsindelningen. Detta samband mellan statens indelning och den regionala indelningen gör att det finns andra utgångspunkter för landstingsindelningen än för kommunindelningen. En ändring av landstingsindelningen kan således vara föranledd av statens önskan att ändra den administrativa indelningen. Att i sådana fall ställa upp krav i lag på att man ska utreda och beakta befolkningens inställning framstår inte som motiverat.

De säger också att det kan få negativa konsekvenser för landstingens funktionssätt om kommuner på grund av önskemål från befolkningen flyttas från ett landsting till ett annat.

Sammanfattningsvis säger de tre partierna att det inte bör införas särskilda bestämmelser om att beakta befolkningens önskemål och synpunkter vid ändringar av landstingsindelningen.

Det är alltså tydligt uttalat från S, MP och V att det kan få negativa konsekvenser om befolkningens önskemål får genomslag i besluten när det gäller regionbildningar. Jag tycker att det är anmärkningsvärt.

I slutskedet är det alltid regering och riksdag som avgör indelningsfrågorna för kommuner och landsting, men det är viktigt att lyssna på vad invånarna tycker i indelningsfrågorna liksom i andra politiska frågor.

Centerpartiet har lyssnat och uttalat som en del i diskussionen om regionbildningarna, där det nu finns ett förslag från Indelningskommittén, att det kan behövas mer än sex regioner i landet. För oss är det viktigt att vi har lyssnat på den debatt som har funnits. Vi måste ha den möjligheten, och vi vill fortsätta att lyssna.

Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag, som innebär att de synpunkter som tas upp i vår följdmotion ska beaktas.

(Applåder)

Anf. 59 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Fru talman! Det är bra att vi kan få lov att reda ut missförstånd, för detta är ju något som kommer att fortsätta.

Den första meningen i vår reservation lyder: Inledningsvis bör understrykas att befolkningens uppfattning är viktig.

Så tycker vi verkligen att det är; den är oerhört viktig.

Det vi är lite bekymrade över är om vissa små delar skulle ha veto och det kan bli regioner över hela landet som består av en liten remsa som inte ingår någonstans. Regeringen vill ju ha en helhet över hela landet. Vi behöver det, och då kan vi inte tillåta vilken form av folkomröstningar som helst.

I värsta fall skulle de områden som har störst skattekraft och är rikast kunna bilda en egen region. Det skulle inte vara bra för de övriga regionerna eller för landet.

Anf. 60 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik:

Fru talman! Vi har inte sagt att kommuner eller landsting ska ha veto. Vi har varit tydliga med att det är regering och riksdag som har slutordet.

Men samtidigt är det viktigt att lyssna på vad befolkningen tycker. De som fattar beslut i regering och riksdag ska veta vad befolkningen tycker innan de fattar beslut.

Det är en viktig grund som jag tycker att ni bortser från i er reservation.

Anf. 61 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tror att detta ingår i hela processen. Regeringen har redan tillsatt två förhandlingspersoner som åker runt och har dialog med hela landet. Det är viktigt för oss att lyssna in vad befolkningen tycker.

Men får man möjlighet att folkomrösta blir man väldigt besviken om det inte blir så som folkomröstningen säger, och det kan bli krav på att det ska bli som den säger.

Vi regeringspartier menar att det viktigt att lyssna in, men det är också oerhört viktigt att göra en helhetsbedömning där både den statliga indelningen och den underifrån kommande regionbildningen får stor betydelse.

Anf. 62 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik:

Fru talman! Folkomröstningar är kanske inte det viktigaste sättet att lyssna. Det viktigaste är att vi politiker lyssnar.

I Sverige har vi en tradition av rådgivande folkomröstningar. Vi har inga beslutande folkomröstningar. En folkomröstning är inte avgörande i en fråga, och det vet folk om.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

§ 5 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2015/16:178 En samlad torvprovning
2015/16:3423 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD)

med anledning av skr. 2015/16:130 Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2015

2015/16:3424 av Ulla Andersson m.fl. (V)

§ 6 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 10 juni

2015/16:710 Säker skoldag för barn med typ 1-diabetes

av *Christina Örnebjär* (L)

till socialförsäkringsminister *Annika Strandhäll* (S)

2015/16:711 Rymdturism i Sverige

av *Mathias Sundin* (L)

till statsrådet *Helene Hellmark Knutsson* (S)

2015/16:712 Bekämpningsmedlet glyfosat

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2015/16:713 Förbud mot bisfenol A

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2015/16:714 Franskt förbud mot bisfenol A

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2015/16:715 Livsmedelsstrategin

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2015/16:716 Förskollärare i fristående förskolor

av *Maria Stockhaus* (M)

till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

2015/16:717 Statliga bolag och företag som undanhåller skatt

av *Ulla Andersson* (V)

till närings- och innovationsminister *Mikael Damberg* (S)

2015/16:718 Undantagsregler för bygglov vid tillfälliga anläggningsboenden (flyktingboenden)

av Roger Hedlund (SD)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2015/16:719 Översyn av Arbetsförmedlingen

av Annika Carlsson (C)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:720 Tillståndsgivning för småskalig vattenkraft

av Sten Bergheden (M)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2015/16:721 Regionindelningens bevekelsegrunder

av Lotta Finstorp (M)

till statsrådet Ardan Shekarabi (S)

Prot. 2015/16:118

13 juni

§ 7 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 juni

2015/16:1336 Problem för asylsökande att öppna ett betalkonto

av Ulla Andersson (V)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2015/16:1337 Registrering av terroristsympatisörer

av Markus Wiechel (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:1338 Säkerhetspolisens samverkan med andra länder

av Markus Wiechel (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 17.06.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med § 2 anf. 21 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 2 anf. 43 (delvis) och av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISA GUNNFORS

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om ersättare.....	1
§ 2 Granskningsbetänkande	1
Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU20	1
<i>Inledning.....</i>	<i>1</i>
Anf. 1 ANDREAS NORLÉN (M)	1
Anf. 2 BJÖRN VON SYDOW (S).....	6
Anf. 3 JONAS MILLARD (SD)	8
Anf. 4 AGNETA BÖRJESSON (MP)	9
Anf. 5 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	11
Anf. 6 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	12
Anf. 7 MATHIAS SUNDIN (L)	13
Anf. 8 ANDREAS NORLÉN (M) replik	14
Anf. 9 MATHIAS SUNDIN (L) replik	14
Anf. 10 ANDREAS NORLÉN (M) replik	14
Anf. 11 TUVE SKÅNBERG (KD)	15
<i>Regeringens förhållande till riksdagen (kapitel 1).....</i>	<i>16</i>
Anf. 12 VERONICA LINDHOLM (S).....	16
Anf. 13 LISBETH SUNDÉN ANDERSSON (M).....	18
Anf. 14 AGNETA BÖRJESSON (MP)	18
Anf. 15 TUVE SKÅNBERG (KD)	20
<i>Hantering av EU-frågor (kapitel 2).....</i>	<i>20</i>
Anf. 16 FREDRIK ERIKSSON (SD)	20
Anf. 17 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	23
Anf. 18 EMANUEL ÖZ (S).....	24
Anf. 19 PATRICK RESLOW (M).....	27
Anf. 20 TUVE SKÅNBERG (KD)	29
<i>Handläggningen av regeringsärenden m.m. (kapitel 3).....</i>	<i>30</i>
Anf. 21 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	30
Anf. 22 JONAS GUNNARSSON (S)	32
Anf. 23 MARTA OBMINSKA (M).....	33
Anf. 24 AGNETA BÖRJESSON (MP)	35
Anf. 25 HANS EKSTRÖM (S).....	36
Anf. 26 ANDREAS NORLÉN (M)	36
<i>Regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 4).....</i>	<i>38</i>
Anf. 27 HANS EKSTRÖM (S).....	38
Anf. 28 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	39
Anf. 29 JONAS MILLARD (SD)	41
Anf. 30 AGNETA BÖRJESSON (MP)	43
Anf. 31 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	44
Anf. 32 MATHIAS SUNDIN (L)	45
Anf. 33 TUVE SKÅNBERG (KD)	45
<i>Statsråds tjänsteutövning (kapitel 5).....</i>	<i>46</i>
Anf. 34 FREDRIK ERIKSSON (SD)	46
Anf. 35 BJÖRN VON SYDOW (S).....	49
Anf. 36 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	50
Anf. 37 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	52
Anf. 38 MATHIAS SUNDIN (L)	52

Anf. 39 TUVE SKÅNBERG (KD)	53	Prot. 2015/16:118
Anf. 40 JONAS GUNNARSSON (S)	54	13 juni
Anf. 41 PATRICK RESLOW (M)	55	-----
Anf. 42 MARTA OBMINSKA (M)	56	
<i>Hanteringen av flyktingmottagandet (kapitel 6)</i>	<i>57</i>	
Anf. 43 JONAS MILLARD (SD).....	57	
Anf. 44 BERIT HÖGMAN (S).....	59	
Anf. 45 ANDREAS NORLÉN (M).....	61	
Anf. 46 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	63	
Anf. 47 PER-INGVAR JOHNSSON (C)	64	
Anf. 48 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	65	
Anf. 49 JONAS MILLARD (SD) replik	66	
Anf. 50 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik.....	66	
Anf. 51 JONAS MILLARD (SD) replik	67	
Anf. 52 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik.....	67	
Anf. 53 TUVE SKÅNBERG (KD)	67	
§ 3 Indelning i utgiftsområden.....	68	
Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU23	68	
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	68	
§ 4 Övergångsstyre och utjämning vid ändrad kommun- och		
landstingsindelning	68	
Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU25	68	
Anf. 54 HANS EKSTRÖM (S)	68	
Anf. 55 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	69	
Anf. 56 ANDREAS NORLÉN (M).....	70	
Anf. 57 JONAS MILLARD (SD).....	73	
Anf. 58 PER-INGVAR JOHNSSON (C)	74	
Anf. 59 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	75	
Anf. 60 PER-INGVAR JOHNSSON (C) replik.....	75	
Anf. 61 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	75	
Anf. 62 PER-INGVAR JOHNSSON (C) replik.....	75	
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	76	
§ 5 Bordläggning.....	76	
§ 6 Anmälan om interpellationer.....	76	
§ 7 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	77	
§ 8 Kammaren åtskildes kl. 17.06.....	77	